

Cristea Sandu Timuț

VLACHI
SUNT
ROMÂNII
documente inedite

EDITURA ASTRA ROMÂNĂ
Timișoara 1997

Cristea Sandu Timoc

Cuvânt înainte

VLAHII SUNT ROMÂNI

documente inedite

17 Ian 2001

Gardu

Editura ASTRA ROMÂNĂ
Timișoara 1997

VLAHII SUNT ROMÂNII

documente inedite

Redactor: Delia Foltean
Tehnoredactor: Dan Marinescu
Coperta: Mircea Șelariu
Tiparul executat la "Universitatea de Vest" - Timișoara
Editura **ASTRA ROMÂNĂ**
I.S.B.N. 973 - 98323 - 1 - 8

Vlahii sunt români - Cristea Sandu Timoc

Cuvânt înainte

Am scris această carte cu inima frântă de durere și dezamăgire, că înainte cu doi ani de a începe secolul XXI, au ajuns creștinii ortodocși din Balcani să se urască unul pe altul, să se ucidă, persecute, încât, în loc să se audă o vorbă bună, să se spună de către liderii lor politici, de șefii de state și de parlamentari, cuvinte încurajatoare, care garantează omului și minorităților viața, averea, valorile morale, prosperitatea limbii, dimpotrivă, nu auzim decât lucruri rele, aproape incredibile.

Ceea ce n-au pățimit confrății noștri în cei 500 de ani sub robie turcească, o pătimesc azi românii din Timoc și Macedo-românii sub intoleranța sârbească, grecească, bulgărească, etc.

Încât, în mod cu totul paradoxal, mulți locuitori din Balcani, regretă robia turcească și o detestă pe cea ortodoxă, inumană și înveninată de naționalism față de limba românilor și aromânilor.

"Dacă nu roștiți cu limba o vorbă înțeleasă cum se va pricepe ce spuneți". (Corinteni 1.49)

S-a ajuns ca unii înalți prelați sârbi din Timoc, să le respingă cererea românilor timoceni, de a se oficia serviciu religios și limba română pentru că "Dumnezeu nu știe decât sârbește" deci limba maternă a românilor e de prisos..

Ei bine, să vorbească ei cu Dumnezeu în limba lor, dar noi ne mulțumim să-l învățăm pe Dumnezeu și o altă limbă latină, românească; iar Dumnezeu nu are dreptul să refuze pe nimeni! Dacă ar refuza o altă limbă, nu ar fi Dumnezeu, ci diavol..

Cartea aceasta este scrisă în mare grabă pentru simpozionul internațional ed.a VI-a "Identitatea culturală a tuturor românilor", care are loc odată pe an la Timișoara. De aceea, ar putea fi unele scăpări, pentru care cerem scuze cititorilor.

Scopul acestei cărți, ca și a altora, a fost acela de a-i implica pe oamenii politici români și străini într-o problemă, atât de puțin cunoscută, dar tănuită de o jumătate de veac, în complicitate cu victimele comunismului.

Vlahii sunt români - Cristea Sandu Timoc

Acum, la 164 ani, de la căderea sub stăpânirea sârbească (1833) și cea bulgărească (1877-78) idem cazul aromânilor, în statutul juridic al acestor foarte numeroase minorități, nu s-a produs nici o îmbunătățire, ci o înrăutățire.

Nu există între statele balcanice și timoceni, aromâni, nici cel mai palid dialog, ei nici nu sunt băgați în seamă că există, fiind tratați cu un dispreț suveran și iresponsabil, ce nu s-a pomenit de la Facerea Lumii. N-au școli elementare, grădinițe, biserici, radio, TV în limba maternă, n-au un deputat, un liceu, n-au sedii, o placă care să le indice asociația, deși sunt a doua populație ca număr după sârbi, greci, bulgari, albanezi, sunt desființați din statistici, nici locuri de muncă nu li se asigură în țara lor, iar valuta li s-a confiscat; unii au pierdut câte 15 -20 ani de muncă în Germania, Franța, etc.

Nimeni din Europa și Balcani nu a venit cu o vorbă bună la acești nenorociți. Ce vină să aibă ei, ca să fie singurii exceptați de la niște drepturi universal recunoscute, sacre și normale?

Niciodată românii și aromânii după eliberarea de sub turci n-au folosit forța pentru a deveni liberi, sperând că administrațiile nu vor socoti răbdarea românească și aromânească, o renunțare la drepturi, o capitulare, sau o nepăsare. Limba neamul și credința nu se pot nici vinde nici negocia.

Există zeci de argumente concrete, că în Balcani Romanitatea Orientală e singura amenințată cu diparitia, iar cartea aceasta este un semnal de alarmă și un rechizitoriu, ce trebuie luat în seamă de toți responsabilii din Belgard, Sofia, Atena, Tirana, inclusiv Parlamentul din Strasbourg și Consiliul de Securitate al ONU.

Balcanicii, în genere, sunt popoare paradoxale, îi urăsc pe alții dacă vorbesc alte limbi, dacă sunt bogați și liberi și îi asupresc tocmai pe cei mai liniștiți și inofensivi. Fac această stupiditate anormală cu românii și aromânii din Peninsula Balcanică, blocând dezvoltarea acestor limbi latine, în speranța că românii și aromânii se vor plictisi și până la urmă limba lor se va contopi cu limba sârbă, bulgară, greacă etc. Astfel, latinitatea din Balcani va dispărea și după ideea lor fanatică li se va mări neamul prin dialectul româno-sârb, româno-bulgar sau aromâno-grecesc.

Vlahii sunt români - Cristea Sandu Timoc

Există o spaimă în țările balcanice de limba română, catolicism și de România. Cu toate acestea, atât românii cât și aromânii, nu renunță la limba maternă cum nu renunță nici la credința în Dumnezeu, amândouă le sunt bogăția cea mai de preț.

Lupta va continua pentru recuperarea drepturilor juste, este un lucru firesc. Sârbii pentru același lucru au făcut război.

Nimeni nu va accepta să fie asimilat și rupt de rădăcinile Țării-Mumă. Cei mai periclițați în zona Balcanică sunt intelectualii, care dacă se vor declara români vor deveni indezirabili, loviți de moartea civilă și tratați ca o paria.

Limba română e vorbită azi de cca. 30 milioane oameni. Dorim ca minoritățile românești de peste hotare, să fie tratate exact după principiul reciprocității totale, fără a li se acorda drepturi mai multe decât altor minorități, fără ca legile fundamentale, normele de drept internațional, să fie supuse unor interpretări aberante, excepții și alte mișcări diplomatice, isprăvi de sorginte asiatică, practicate astăzi de către niște țări vecine și prietene. În mod inutil pentru că nu e de folosul nimănui.

De aceea, nefiind un diplomat, n-am cruțat pe nimeni, dintre cei ce văd acul în clăia de paie, dar nu văd clăia și, în consecință, statele balcanice, pe care România le-a ajutat în toate vremurile, prin sânge, bani și influență politică, să se gândească în ultimul ceas la consecințe, încât "să nu facă dușmanului lor, tot răul pe care i-l pot face, pentru că s-ar putea într-o zi, să devină prieteni cu adevărat" și atunci le va fi rușine și poate uneori va fi prea târziu!

Și tâlharii își au legile lor cărora se supun și pe care le respectă. Oare în Sud-Est, în Balcani, niște state care au constituții democratice, să nu se încadreze în rândul lumii și să se izoleze de țările civilizate, tocmai acum când au un rol mesianic de a se implica în dezvoltarea economică, culturală și politică, etc.

Dacă vom continua cu abuzul de drept al statului, curând în Balcani răul va deveni obștesc și necesar, lumea se va sălbătici. Temeiul dreptății este statul de drept, iar statul de drept, respectă principiul dreptății, egalității și justiția immanentă.

Ne-am străduit să folosim un limbaj clar, fără echivoc, fără menajamente, ca să nu fie vulnerabilă cultura și civilizația popoarelor și minorităților din această zonă geografică.

Ar fi fost mai bine să folosim un limbaj adecvat, de protocol, pe care strămoșii noștri îl folosesc de un veac și jumătate și care nu a dat nici un rezultat în favoarea românilor. O asemenea diplomație poate dăinui secole, milenii, iar victimele de azi vor suferi, vor pătimi și pe toți ne va înghiți noaptea. Nici cei aroganți și puternici, nici cetățenii loiali și harnici, care sunt o mândrie pentru națiunile în care trăiesc, nu vor simți că au trăit o viață demnă, într-o lume a legii, civilizației și bunei stări.

Ideea forte care ne-a călăuzit a fost aceea de a lupta, pentru ca românii din Balcani și de pretutindeni, să nu fie scoși din istorie, marginalizați, contestați, desființați. Răul nu poate fi îndreptat deocamdată decât cu vorbă bună, vorbă ce se spune de o sută șaizeci și patru de ani. Dar cine va răspunde dacă generațiile viitoare, nu vor mai putea răbda? Atunci cine își va asuma riscurile?

Cum să nu ne simțim umiliți, disprețuiți, când noi românii și aromânii în acest sfârșit de secol și după șapte ani de la Revoluție, am rămas singurii care n-am izbutit să ne recuperăm identitatea, să obținem un statut juridic de națiune onorabilă, în pofida faptului că noi, urmașii daco-romanilor, suntem una din cele mai vechi națiuni în această Peninsulă Balcanică, blestemată.

Cu toate acestea, este regretabil că popoarele balcanice, care au suferit atât de mult, ne blochează dezvoltarea culturii și civilizației uitând că suntem urmașii unei mari națiuni, (daco-romanii), care au lăsat moștenire civilizației umane, trei valori nepieritoare: legea, alfabetul latin și creștinismul. Credem că liderii politici și neamurile cu care ne învecinăm și trăim laolaltă nu ne cunosc nici trecutul, nici prezentul și de aceea nici nu pot intui ce înmaseamnă ca un neam să-și piardă limba și tezaurul spiritual, tocmai în această perioadă în care toate națiunile se luptă să ajungă la un consens în problemele contencioase

Noi n-am contestat autohtonismul popoarelor migratoare venite în sudul Dunării, din Euro-Asia, dar ei ne contestă, deși gestul

este pueril și lipsit de maturitate politică și istorică. Ei au venit în casa noastră cam la jumătate dintre noi, cei ce am fost scoși din case și asimilați, acum ne vreau pieire celor ce am mai supraviețuit.

Este o absurditate să se conteste romanitatea fraților noștri din Serbia, Bulgaria, Grecia, Albania etc. Fără să le cunoască istoria, limba, cultura, folclorul, literatura. Este un gest regretabil care denotă agramatism și care nu are nici un efect juridic, și moral și incită doar la indispoziție și instabilitate.

Argumentele și documentele prezentate în această carte, reprezintă temelia forței științei și a bunului simț, care ne-a călăuzit să-i dăm cititorului, lucrări concrete, grave, care amenință valori umane și pacea în această zonă geo-politică plăpândă, în care **crima de etnocid și genocid, va rămâne imprescriptibilă, un vot de blam pentru făptașii intoleranți ai sec XX.**

Cristea Sandu Timoc
08 octombrie 1997

Vlahii sunt români

Cap. I Sârbii și bulgarii sunt slavi

Așa cum nemții sunt germani, sârbii și bulgarii sunt și slavi și sloveni, helenii sunt și greci, otomanii sunt și turci, ilirii sunt și albanezi, italienii sunt și vlahi, israelienii sunt și evrei, moldovenii sunt la fel vlahi și români, iar timocenii sunt, după slavi, vlahi iar după ei rumâni sau români, de la romanus, strămoșii noștri de seminție latină.

Rămâne doar să învățăm acest lucru corect, încă din școala primară, ca să se evite confuziile, artificial create pentru a se ascunde sau tăinui, nu numai numărul românovlahilor din dreapta Dunării (Timoc) și al aromânilor, ci să se creeze în mod ocult din același popor două popoare, din aceeași limbă două limbi sau mai multe.

Cine are interes să-i scoată pe români și aromâni din istorie și din drepturile lor sacre de autohtoni, se va vedea și cineva va răspunde în fața istoriei și a pământenilor supraviețuitori. Atitudinea ostilă față de romanitatea orientală poate provoca, fără îndoială consecințe grave, imprevizibile de stabilitate și pace, în zona balcanică și n-ar fi în folosul nimănui. Pentru că nimeni să nu-și facă iluzie că, dacă în prezent românismul numără cca. 20 de milioane de vorbitori, va renunța la restul care pot fi sub zece milioane sau chiar depăși această cifră, prin aceea că se sabotează recunoașterea identității lor, deși sunt atât de numeroși.

Nu e vorba de modificări de frontiere, de pretenții absurde ci de garantarea drepturilor culturale modeste, minime care să asigure dezvoltarea valorilor lingvistice, folclorice, etnografice, literare, religioase în tot ce este legat de virtuțile romanității orientale.

Pentru ca oamenii politici, cei înzestrați cu vocația dreptății și a umanismului european, occidental, să intuiască tragedia în care se află națiunea sârbă, până la obținerea autonomiei din 1833 (la presiunile Rusiei) ca și cea bulgară (eliberată de armatele rusești și

românești în 1877-1878) să-l cităm pe distinsul cărturar bulgar Marin Drinov care spunea: "Bulgarii nici nu existau ca popor; era vorba doar de o gloată încovoiată, înecată. Însuși numele de limbă, popor, se pierduse și se înlocuise cu termenul grecesc "hora", ea reprezenta populația supusă unei minți misterioase.

Dacă cineva ar fi izbutit să se ridice, el nu era bulgar, ci grec, întrucât bulgarului nu i-a fost dat să trăiască omeneste ca cetățean, acest lucru i-a fost destinat numai grecului", (Marinko Stanojevic, Zbornik Timocke Krajine vol. IV, Zajecar, 1937, p.56-57).

Este vorba de prima jumătate a sec. XVIII-lea, după cum se vede.

Chiar atunci când Histo Botev (1876) trece din România cu revoluționarii săi la Coslodui, el se mira că bulgarii se ascundeau prin poduri de frică, în loc să se înroleze în rândul vitejilor bulgari, nimiciți de turci. Aceasta era mentalitatea poporului bulgar înainte de a fi dezrobii.

În această perioadă revoluționarii bulgari și-au găsit adăpost pe pământ românesc, nu rusesc, nici sârbesc.

Bulgarii aveau în București teatru, școli, vreo 19 tipografii, câteva ziare și reviste, însuși regele Carol I îi încuraja să lupte pentru eliberarea Bulgariei.

1. Luben Karavelov, din fruntea comitetului bulgar din București, în 1870, iată cum descria democrația din Țara Românească: "Noi trăim într-o țară care se poate numi a doua Elveție. România permite tuturor naționalităților fără deosebire, să se dezvolte liber, să învețe. Într-un cuvânt, e o țară care are drept deviză libertatea și cultura".

Tratați ca niște copii de suflet, ne luptăm de 165 ani, să ne dobândim drepturile confiscate, pe care turcii ni le-au recunoscut. Serbia avea 24.440 km, 1400 sate, 50.000 case, atunci când ne-au primit pe țavă de la turci. Iată ce putem afla despre virtuțile slavilor și românilor.

2. Tihomir Georgevic-Iz Srbije Kneza Milasa, Beograd 1924 pagina 90 Rumuni, Tigani, Turci, Ievreji, Armâni, Iermeni, Posle Srba u "Srbiji Kneza Miloša, bilo je najvise rumuni: "Broj rumuna u Srbiji za vlade Kneza Miloša ne da se obrediti jer su bili iste vere ca srbima, te su od strane vlasti uvek smatrani kao ravno, pravni sa njima, i nigde brajno nim od njih izdvajani (p.90)".

3. Java Cvijic spune:

"Svi rumuni Srbije imaju srpske obicaje. Svi imaju Slavu, Koji je specifični obicaj p.96, praznicul, care de fapt nu este de origine slavă, ci latină, după etnologii sârbi, Slobodan Zecevic u Bregovu rumunskom selu u Bugarskoj, na granici prema Negotinu, pre deset godina bili tri sveštenika: Stancu, Constandin I Stan, nisu znali bugarski, vec samo vlaski (p.110. 1861), G. Lejean, Etnografie de la Turquie d Europe, Gotha 1861. Se vorbește de românii din județele Pojarevaț, Craina 104.343 români în 1857 p.5.

4. Sima Milutinovici (1826 Leipzig) poet sârb aflat în Germania la Leipzig între 1825-1827 tipărește în 1826 o carte în limba sârbă cu sprijinul colegului de cameră român, student la medicină, Ion Rosetti din București, volumul Srbijanka, despre care academicianul Vladan Nedici din Belgrad nutrește o simpatie, pentru că "prietenu la nevoie se cunoaște"

5. Sima Milutinovici va cânta gloria lui Haiduk Velku și a primului său căpitan Stoian Abras din Bucopcea, lângă Negotin unde Haiduk Velcu este ucis în iulie 1813 de o ghiulea turcească, Stoian Abras un român sau vlah va prelua conducerea revoluției, sârbești de la Negotin din Craina. Milutinovici îl va lăuda pentru eroism și pe "Gicu Hrabrog" sau "Giucu cel Viteaz" (Ghiță Haiducul din Homole).

În două versuri se contopește o prietenie între două neamuri, care n-au ce împărți una de la alta:

"Kao i drugi Rumuni mu bracu Iz Omolja I Porecke reke", conchide academicianul Vladan Nedici: "Tako je Milutinovici 1844 dopuni ocrtan 1826 u pevanju Rumun. Mozda se vrativsi se ponovo

Stojanu Abrasu probudio k F. Srbi uspomenu na Rosiju i novini stihovina jos jednom iskazao svoju blagost rumunskom dobrotvoru".

De fapt, în istorie, (personajul Abraș se numea Nicola): Acad. Vladan Nedici, Pevanje Rumun u Srbijanki in Analele Soc. de Limba Română 3-4 Zrenjanin, 1972-73, p.327.

Deci, cuvântul de rumun era acceptat de sârbi, încă de la începutul revoluției, când încă nu li se atribuiseră de sultan acest teritoriu locuit în majoritate de românovlahi.

Venind vorba despre simpatia Vlahiei Mari și a românilor în genere, față de sârbi și bulgari, trebuie spus că aproape 500 de ani bisericile sârbești au fost întreținute de domnitorii vlahi.

Deasemeni Vuk St. Karagici nu și-ar fi putut publica Cântecele populare sârbești I-II la Lipska între (1923-1924) ca și renumita carte de căpătâi a culturii sârbești: "Lexikon srbsko germanika-latinum", Viena (1818) fără banii vlahilor și aromânilor: Theodor Tyrca, Mihai Boiagi, Mihai Dera, Nicolae Dumba, Simion Gh. Sina de Hodoș.

6. V. Iaksic. "O plemenom sostave Neselenija vâ Knjazevstve Serbskom" Petersburg 1873 "Vlahii sau români, cum s-a mai spus populează partea nord-vestică a Serbiei și numai patru județe: Craina, Târnareka, Pojarevac, Ciupria, în recensământul pe județe din 1866 sunt trecuți românii și sârbii, nu vlahii". El spune că: "Vlahii sunt cel mai numeros popor după sârbi, în Serbia ei alcătuiesc aproape 10.6 % din toată populația principatului, de aceea merită studiere etnografică detaliată".

Vlahii locuiesc în 213 orașe și sate. Vorbesc un dialect vlah bănățean, iar în Craina, Târnareka un dialect al Vlahiei Mici (Oltenia n.n.), afară de acești români, mai sunt și alți reprezentanți ai neamului românesc țințari, care au sfârșit prin a se sârbiza.

7. Szabo Iozsef. Note de călătorie din Serbia, Budapesta 1875:

"Vlahii au locuit în parte aceste regiuni încă înainte de venirea sârbilor. Numărul vlahilor este de circa 175.000.

Vlahii au construit de două ori atâtea școli și biserici ca sârbii, construite de comune pe cont propriu dar limba de predare a acestor școli primare este în exclusivitate cea sârbească, elevilor fiindu-le interzis să vorbească limba vlahă.

Învățătorii sunt toți sârbi care nu cunosc limba vlahă deci nu pot expune elevilor materia de predat, fiindcă aceștia nu înțeleg nici un cuvânt sârbesc. Vlahii sunt mai dotați de la natură decât sârbii și reprezintă 1/7 din populația totală a principatului. Și preoții sunt aproape toți sârbi deși sârbii reprezintă 75%, vlahii 14%, bulgarii 7% și restul 3% p.52.

Pe atunci vlahii purtau căciuli mari, iar sârbii fesuri roșii.

8. Dragoliub K. Iovanovic. Târna Reka (Timocul Negru Glas Srpskog Uc. Dr. Vol. 54 Beograd 1882.

"Românii țărani" din Craina se numesc așa pentru că au venit din România, unde pământul aparținea sultanului sau țarului. În Serbia ei sunt coloniști mai vechi decât compatrioții lor din "Târna Reka", adică sârbii.

"S-ar putea spune că români din aceste părți s-au așezat cam în același timp cu compatrioții lor, care s-au așezat în ținutul Vidinului. Bulgarii care dincolo de Timoc în plasa Vidin trăiesc laolaltă cu românii se folosesc, la fel ca și sârbii din Serbia, mai mult de limba românească, cu toate că românii sunt mai puțini numeroși decât bulgarii". Deși este tocmai invers, părerea noastră e în concordanță cu realitatea

9. Emil Picot. "Chants populaires des Roumains de Serbie Paris 1889. Emil Picot a fost consulul Franței la Timișoara sub stăpânirea Austro-Ungară". Iată ce spune: "În Serbia trăiește o populație românească destul de compactă așezată între: Ciupria, Pojarevaț, Târna Craina".

Lejean îi evalua la 104.343 în 1861 Felix Kanitz la 123.000 :

"Nici un călător nu și-a dat osteneala de a studia pe românii din Serbia, de aceea astăzi ei sunt foarte puțini cunoscuți". Dialectul vorbit între Morava Timoc este aproape identic cu acela vorbit în

Mica Valahie și în Vlaska Valahia Mare, locuitorii de la granița răsăriteană sunt "țărani" în amintirea Țării Românești, adică a Vlahiei (Vlaska n.n.) de unde sunt originari, ceilalți se numesc ungureni adică din Ungaria pentru că au venit din Timișul Banatului "Românii din Serbia n-au nici o cultură națională". Ei n-au nici ziare, nici școli unii dintr-înșii își caută de lucru în Valahia Mare (Oltenia), dar ei aici nu se deosebesc de cealaltă populație.

Mai vorbește cum în 1878 "Stoian Navakovic" savant-lingvist aflat la Constantinopole, consul al Serbiei, i-a dat un caiet cu cântece populare culese de George Dimitrievici și Svetozar Stoidinovi din Negotin și de către o învățătoare"... Primii doi aparțin unor familii românești.

"Vocabularul ni se pare a fi acela din Valahia Mică cu adăugirea câtorva cuvinte turcești și sârbești". Cântecele lor istorice pe care le-au grupat aparțin toate, fie ultimilor ani ai sec. XVIII-lea, fie primului pătrar al acestui secol, ele fac dovada că așezarea românilor în Serbia, nu datează cum s-a spus uneori de la aplicarea Regulamentului Organic în Valahia ci se urcă la o epocă mult mai veche.

Alexandru Odobescu l-a ajutat să descifreze textele de poezii populare de la românii din Timoc.

10. Gustav Weigand, Die Rumanischen Dialekte der Kleinen Walachiei, Serbien und Bulgarien Leipzig 1900

Prof.dr. Gustav Weigand susține următoarele:

- Prin ținutul românesc din Serbia și Bulgaria;
- Populația românească a Serbiei și a Bulgariei p-85. "E drept că guvernul sârbesc face mari forțări pentru a sârbiza pe români rezultatele dobândite sunt mai slabe. Se încearcă prin biserică, școli și administrație. Se angajează numai preoți sârbi care se folosesc la serviciul divin numai de limba sârbescă. Țărani înșă nu se duc la biserică așa încât propaganda bisericească devine, iluzorie."...
- În Bulgaria realitățile sunt altele. Acolo din partea Guvernului bulgar nu se face nimic pen.ru bulgarizarea românilor. În biserică se slujește în limba românească, preoții sunt români, e drept că la școală

se învață și bulgărește, dar limba de predare este tot cea românească p.80.

11. Stoian Romanskhi, Rumânite mejdu Timok-Morava Makedonski Pregled vol.I, an II, Sofia 1926

"Toate satele românești curate și mixte împreună cu orașele, cu populație română în Serbia nord-estică nu sunt deci numai 83 câte le enumeră Weigand (p.268) sunt mult mai multe și anume 193, din care 151 așezări curat românești și 42 mixte". După limbă și port populația românească dintre Timoc și Morava se desparte limpede în două părți inegale, una răsăriteană mai mică pe râul Timoc și cealaltă mai mare apuseană spre apus de valea râului Timoc p.222.

12. Ljubomir Iavanovic, Nasellja Srpskih Zemalja vol II, Beograd 1903 p. 294

Urmașul lui Iovan Cvijic iată ce spune despre românii timoceni:

"Populația, în această regiune este de așa natură încât judecând după port și după limbă, un necunoscător care ar trece prin această regiune, ar putea să creadă că aici trăiește numai o populație românească, nu există nici un sat sârbesc în care să nu fie vreo mahala în care să nu se audă românește".

13. Felix Kanitz, Donau Bulgarien und der Balken 1875 Leipzig.

Pe terasa bulgară a Dunării nu există decât un singur sat sârbesc Bracevac, care s-a menținut ca o oază între bulgari și români, în toată puritatea lui. În schimb în sudul Serbiei sunt mai multe sate exclusiv bulgărești.

Valea Timocului unit, împărțită între Bulgaria și Serbia este în tot cazul unul dintre ținuturile cele mai frumoase din ambele țări. Cel mai frumos, în toate sensurile și toate anotimpurile și în diferite stări de suflet, nu mi-a apărut vreodată mai frumoasă ca la Alova. (Românii din Timoc vol.III C. Constante).

14. Gustav Weigand "Rumanen und Arumanen in Bulgarien, Leipzig 1900".

Fiecare țaran este proprietar și toți se bucură de aceleași drepturi ca și bulgarii. În școli se predă limba românească, elevii însă învață cu plăcere și bulgărește, fiindcă au nevoie de această limbă. În părțile marginase ale regiunii lingvistice românești cu sate în care se vorbesc mai multe limbi, limba românească se pierde nu însă și în satele pur românești din regiunea lingvistică compact românească. Guvernul bulgar nu face nimic pentru a grăbi procesul de asimilare și acesta este cel mai bun mijloc pentru a avea cetățeni mulțumiți. Timiditatea, umilința, care se vede adeseori la țaranii români din Regat în raporturile lor cu autoritățile, aici a fost înlocuită printr-o conștiință de sine îmbucurătoare p.37.

Cap:II Răspândirea românilor în Bulgaria (p.42)

1. Felix Kanitz Serbien Histroische ethnographiche Reisestuden 1904 Leipzig

Românii. Originea românilor limba lor , bărbații, femeile.

Originea românilor, vlahilor sau românilor, cu toate eforturile științei istorice, n-a fost clarificată îndeajuns până astăzi.

"Un grup de tinere românce întorcându-se de la fântână, oferă un tablou adorabil. Formele suple și elastice ale corpului, apar într-o plastică minunată, de sub haina albă de pânză care nu e atât de lungă, ca să ne lase să admirăm gamba plină, piciorul mic și fin.

Piepții și alțițele cămășii sunt împodobite cu râuri colorate. Un brâu lat de 6-8 cm. se mlădiază pe talie. El ține cele două șorturi ce atârnă până la genunchi înainte și înapoi, care lasă liberă cămașa, unicul vestmânt în partea coapselor. Flori naturale în cosițe, iar alături merele de aur și argint înșirate în salbe pe gât, completează podoaba frumoaselor care duc oalele de-o antică formă, balansându-se cu o siguranță romană".

În Serbia însă, guvernul poartă de grijă la întemeierea de școli pentru toate naționalitățile, binenînțelea cu limba sârbească, ca limbă de învățământ"

2.Tihomir Georgevic - Kraz nase rumune - Printre românii noștri, Beograd 1906.

"Știu că la aceasta, mulți dintre patrioții noștri îngrijorați vor da din cap și vor spune că eu comit o trădare față de patrie atunci când mă încumet să vorbesc despre românii din Serbia, care, după părerea multora trebuie să tăinuieți, sau cel puțin trecuți sub tăcere, pentru că adevărul asupra românilor din Serbia poate să ducă la așa zisa "Chestiunea românească din Serbia", care, după părerea lor, (amenință cu primejdia, prezintă un mare pericol p.26".

Pe toată întinderea Serbiei sunt 485 de localități locuite de români, dar numai în 165 din ele există români într-un număr mai însemnat (p.28.)

Recensămintele Serbiei

Vlahii sunt români - Cristea Sandu Timoc

Statistica Serbiei vol. V p. 91 înregistrează "rumuni" (români) nu vlahi, deși este același lucru.

- În 1846 înregistrează 97.215 români;
- În 1859 înregistrează 122.593 români (Statistica Serbiei vol. L II p.100);
- În 1863 înregistrează 127.325 români;
- În 1884 înregistrează 149.727 români (Statistica Serbiei vol VI p. 259, recenzează 263.267);
- În 1890 înregistrează 143.624 români (Statistica Regatului sârb partea al-a și parte și a II-a);
- În 1895 înregistrează 159.729 români (Statistica Regatului p. 114-115 vol.XII p.276);
- În 1900 înregistrează 122.499 români (Statistica Regatului sârb vol. XXIV p.98, 100, 101);
- În 1921 înregistrează 145.028 români (Popis Stanovnišva 31 ianuarie 1923);
- În Timoc se înregistrează 141.350 case, 434.796 români, 75.633 sârbi și alții 8260;
- Banatul sârbesc 87.281 români, 46.545 sârbi, alții 15.509.

3. Dr. Atanasie Popovici. Memoire sur les Roumains des Serbie, adresse a la Conference de la Paix. Paris 1919.

4. Tihomir Georgevic, La verite sur les Roumains de Serbie, Paris 1919.

Cum se vede la o instanță europeană (la Paris) se folosește în limbajul politic și diplomatic 1919 apelativul de (rumuni) sau român.

5. Emil Petrovici, Note de folclor de la românii din valea Mlavei (Sârbia) în Anuarul de Folclor Ion Mușlea, Academia Română.

"În tren de la Pojarevac la Petroș te-ai crezut undeva în Banat, deoarece vagoanele erau pline cu românii din valea Mlavei, care au portul și graiul identic cu cel al bănațenilor" "vorbesc cu toții foarte bine românește"

Vlahii sunt români - Cristea Sandu Timoc

Mare a trebuit să fie mirarea învățătorilor care au auzit vorbindu-se românește în școală. Pe urmă au aflat, anume, că elevilor nu le era permis să pronunțe nici un cuvânt românesc din momentul în care intrau pe poartă în curtea școlii"

De aceea îi vedeam în tot timpul recreației tăcuți, locuiau la învățător jucându-se într-o tăcere mormântală. Cu atât mai mare era gălăgia când plecau acasă, îndată ce ieșeau din curtea școlii. Din momentul acela și învățătorul schimba limba și vorbea cu toți sătenii și chiar cu școlarii românește, nu vlăhește, ceea ce românii niciodată în cele două milenii n-au folosit.

Locuitorii de aici din Jdrele "sunt convinși că pretutindeni în lume cartea se face sârbește". Când le-a spus că e profesor la Cluj și acolo nimeni nu știe sârbește, o femeie tânără a exclamat ..." Tii, dar voi nu aveți școli la Cluj? (p.46). Ei nu știu ce e biserica, ce e rugăciunea, nici nu știu vreo rugăciune (p.54).

6. Ion Pătruț - Folclor de la românii din Serbie, în Anuarul de Folclor VI.

7. Ion Mașlea Academia Română 1941, p. 329-385.

Se folosește denumirea de român și de către cărturari, dar și de populația autohtonă, contestată la ea acasă, de către confracții sau politicienii noștri, veniți din Rusia în sec VI-VII.

8. Marinko Stanojevic, Zbornik Timoče Krajine vol. IV, Zajecar 1997.

"Rumunsko stanovistvo Timocke Krajine se deli na Ungurjane i Carane"... Izmedju Ungurjana i Carana ima razlike u jeziku nosni, pa i u fizickoj razvijenosti. Ungurijani na primer jako umesabaju zubne suglasnike (d. t. z.s.) ispred mekin vacola (e,i).

Prema svojim osmatranima i proucavanima rumunskih naselja, zakljucujem da medju nasih Rumunima-Vlasih nema ni malo starinskih stanovnistva.

Se crede că românii din Timoc nu sunt, după Marinko Stanojevic bătinași, ci venetici din România, ca să se justifice

excluderea de la drepturile culturale, politice etc., în limba maternă și asta fără să le cunoască limba sau istoria.

9. Iancu lu Moană Simeonovic, Kâncicătorea partizănească, Zaiceri 1946, p.1-3.

El spune în introducere, "Până-n vorbă", "Noi rumânii, am fost robi ca și ceilalți", dar în 1941, când s-a răgicit toace națiile supra niamțului, s-a răgicit și "rumunii". Nu amintește nimic de vlahi, cuvânt folosit de sârbi, bulgari, greci, etc. din Evul Mediu.

Guvernării se tem că rumânii, la ei acasă, le vor lua locul sârbilor în școli, biserici, administrație, sănătate, cultură etc

O minoritate strategică. Cele patru județe locuite în majoritate de români sunt o atracție de locuri de muncă pentru sârbi. Mai spune: "Rumânii nu s-au bătut numai pentru slobodă, numai și ge cultură, și ge scire. La fiont cu pușca-n mână rumânii a pornit mai întâi să scrie pe limba lor și să vorbească fără frică. Pin bătăile ale mai grele prin ploaie de plumbi, mai întâi a fost scrisă vorba românească."

O spune un erou din lupta de eliberare, mare comunist, ajuns deputat, nu pentru că reprezenta pe români, ci pentru că era fratele lui Ghiță Simeonovici din Podgorț spânzurat de trupele de ocupație ale Serbiei în 1941 în poezia *Kând e Tito comandant*. "Rumânu je răgicit", se folosește cuvântul "rumân". Să n-aibă puterea de azi încredere nici într-un comunist, tovarășii lui din sudul Dunării? Dacă *per a contrario*, n-au încredere să meargă să vadă cu ochii lor. Pentru că nu pot face o probă juridică prin vorbe goale, fără dovezi. S-a terminat cu minciunile și tănuirile.

10. Moncilor D. Savici - lingvist - romanist prof. univ. Belgrad. Despre Crsitea Sandu Timoc, Cântece bătrânești și doine, București 1967, în rev. Prilozi knjizevnost, jezik, istoriju i folklor, vol. 3-4, 1967 Beograd.

Referindu-se la cartea de folclor, scrie următoarele: "Njegova knjiga, ciji bi naslov u slobodnom srpskohrvatskom prevodu glasil epske i lirske narodne pesme, u stvari prestavlja novo prosireno izdane zbirke narodnih pesama na rumunskom jeziku koje su

sakupljene medju stanovnistvom desne obale Dunava najvecim delu Istocne Srbije".

Referindu-se la primul volum al lui Cristea Sandu Timoc "Poezii populare de la românii din Valea Timocului". Ed. Scrisul Românesc-Clasicii români comentați de prof. univ. Nicolae Cartoian, Craiova 1943, printre altele susține: "naglasio da na predglovaru prevog izdanja da stanovništvo Rumunskog govornog jezika na desnoj obali Dunava predstavlja integralni deo svoje neromanske domovine da i dale treba da pripada njoj i da posluži ka o most za održane prijateljkih i bratkih veza izmedju dva narodna (p.298).

Și m-ai spune lingvistul de la Belgrad Momcilo Savici: "Uporedjujuci epsku poeziju nasih Rumuna sa Srpskohrvatskim, epski, narodnim, pesama, dolazimo do izvesnih vrlo interesavinih zakljucaka (p.300).

Ce rezultă din citatul spus din gura unui sârb specialist în romanistică? Rezultă că și în anul 1967 încă în știința și opinia iugoslavă era în practică folosită terminologia de "rumun" adică român pentru populația din Serbia de răsărit, așezată între râurile Morava Timoc.

În concluzie, până și sârbii au folosit terminologia de român în loc de vlah, care este cu totul străină românilor din acest spațiu geografic de sub administrație sârbească sau bulgărească.

În volumul Cântece bătrânești și doine, care conține, de fapt, poezii populare de la românii din Serbia și Bulgaria, zona timoceană, Tudor Arghezi, marele nostru poet trecut în veșnicie, se referea tot la români și nu la vlahi, denumire care a dispărut din lexicul românilor sud-dunăreni și nord-dunăreni de cel puțin un veac și jumătate, poetul spunea următoarele: "Pe vestita vale a Timocului sârbesc s-a ivit din cântece și din ghiociei o "spită românească"... "Cartea acestor însemnări strânge și mai mult legăturile noastre de suflet și de minte și o considerăm o biruință. Cunosce Jugoslavia, că am văzut-o de curând la ea acasă. Mareșalul Tito, președintele Jugoslaviei, i-a pus la dispoziție un tren special, ca să vadă frumusețile Jugoslaviei.

Singura mea părere de rău și adâncă durere e că n-am ajuns până la valea Timocului, în apele căruia se oglindesc frații noștri români (în toamna lui 1995, în schimb, a fost fiica lui Argezi Mițura, pe atunci ministru de stat la Departamentul românilor de pretutindeni).

11. Maxim Radković (1733) Gavriilo Vitković Izvestaj, naprisao Maksim Radković, exarh beogradskog mistropolita (Glasnik Srpokog učenog drustva vol 56).

Exarhul sârb inspectează în zona Pojarevac și Craina 22 preoți din sate românești, despre toți scrie că nu știu o boabă sârbește, ci numai românește (rumunski). Pe atunci erau vreo 82 de preoți români în regiunea timoceană din județele din sudul Dunării.

12. Momcilo D.Savci prof. univ. dr. lingvist romanist sârb, Interesovanje jugoslovenskih lingvista za rumunski din actele simpozionului româno-iugoslav, București 1979. P.551

Deci acum 18 ani, un savant lingvist din Belgrad, folosea cuvântul de rumuni și nu vlahi, pentru vlahii timoceni dintre Morava - Timoc.

Rebotezarea cu denumirea de vlah a intrat în uzul politicianilor și castei politice comuniste pentru a denatura adevărul și a modifica realitatea. Îi face pe români vlahi ca să nu aibă țară protectoare, căci Vlahia numai, există din sec. XIX-lea. Îi faci pe romi țigani pentru că nu există Țigania n-au deci țară protectoare și în consecință pot fi deznaționalizați legal. Acesta este planul diabolic de genocid pus la cale în Balcani, dar mai ales la Belgrad.

Lingvistul, academician Emil Petrovici spunea: "Populația, ea însăși împarte pe locuitorii acestui ținut în Români și Sârbi, adică aceia care vorbesc sârbește, numesc pe aceia care vorbesc românește Români. Exarhul Maxim Radković, la 1733 amintește că satul Jdrelo din Homole este locuit de români, iar aici este o mănăstire a cneazului Lazăr căzut pe Câmpia Mierlei la 1389, unde a participat și Valahia sau Vlașca cu un detașament de armată sub Mircea cel Bătrân"

Studii, anchete lingvistice în atlase ALR I și ALR II se ocupă de acești români.

a) Gustav Weigand 1909, întocmește la Leipzig primul Atlas lingvistic înregistrând mai multe localități românești din miază-zi de Dunăre în "Lingvistischer Atlas des Dacoromanischen Sprachgeleite".

b) Petar Skok - Zagreb 1940, Osnovi romanske lingvistike i Etimologijski rječnik hratskog ili srpskog jezika (I-IV otseka zaprega Jazu 1971-74)

c) Emil Petrovici Cluj 1937, a anchetat pentru ALR II (Atlasul lingvistic român II), graiul românesc din satul Jdrelo - pe Mlava-Serbia de răsărit, Sever Pop a anchetat satul Bătinț (Bătinac) de pe Morava în ALR I.

S-au mai anchetat satele de pe Timoc, Bregova (858) și Alova (859) ca și Sveti Petar în ALR I (858). Datele au fost publicate în ALR I, tipărite în deceniul al IV-lea sec.XX. Atlasul lingvistic român s-a realizat cu sprijinul și sub conducerea profesorului Sextil Pușcariu în cadrul Muzeului Limbii Române din Cluj.

Aici s-ar putea adăuga și cercetările profesorului german Gustav Weigand, românii din sudul Dunării (Timoc).

Mai trebuie citat "Knaus Welt Atlas" Berlin 1938, 147 apoi Dictionarul enciclopedic croat: "Lexikom Minerva Zagreb 1938, p. 634 care dă cifra de 280.000 români în Serbia de răsărit.

d) Virgil Nistorescu (1969), anchetează dialectul în 28 de sate din zona Vidinului-Bulgaria în baza unei convenții încheiată între Academia Română și Academia de Studii din Bulgaria, cercetările s-au terminat în 1976 dar au mai continuat în 1993, după Revoluție. Materialele alcătuiesc Arhiva fonografică a limbii române (de fonetică și dialectologie de Valeriu Șuteu.

Textele se află în arhiva dialectală a Institutului de lingvistică din București.

Institutul român de folclor din București are înregistrate pe benzi de magnetofon sute de balade populare de la românii din Timocul sârbesc și bulgăresc, ca și nenumărate texte.

Fonetica Universității din Timișoara a avut un fond de sute de balade și texte, înregistrate de Cristea Sandu Timoc și donate Universității. O parte din ele au fost duse în Germania de profesorul Gabriel Manolescu.

Deținem un fond din fonoteca pe care o are Institutul de Folclor și Universitatea din Timișoara, întregul fond aparține românilor din Timoc-Serbia și Bulgaria, dar nu vlahilor, deși este aceeași națiune; toată Europa știe acest lucru numai în Balcani nu se știe. Să-i creadă cineva?

Profesorul lingvist Virgil Nistorescu posedă mii de texte de la românii din Timoc în cartea: "Românii timoceni din Bulgaria" care s-a tipărit în colecția argumente, el are următoarea părere pe ultima copertă despre românii timoceni: "Conștiința apartenenței la trunchiul dacoromânesc este vie la acești români, care, în ciuda condițiilor specifice evoluției într-un mediu halogen, și-au păstrat o limbă frumoasă, apropiată mult de graiurile daco-române de sud, în speță de cele oltenesti și muntenesti.

e) Eugene Boia, Romanian, diplomatic relations with Jugoslavia in the interval-period 1919-1911, New-York

Într-o carte de 501 pagini, se ocupă de românii din Timoc-Jugoslavia în 16 pagini și în toate cazurile vorbește despre românii timoceni și nu despre vlahii timoceni, terminologie impusă de politicieni și nu de circulația liberă a cuvintelor. Ex. the Romanians in the Timok so as not to raise question about the Danube frontier" p. 52. Populația românească din Serbia de răsărit se simte jignită când i se spune vlahi, unii nici nu știu că lor li se atribuie de sârbi și bulgari această denumire.

Mala Enciclopedia "Prosveta" Beograd 1939

"Vorba Noastră" ziarul Mișcării Românilor Vlahilor din Serbia-Jugoslavia anul II nr.8-București 1996

Despre prizonierii timoceni în 1941

La pagina 10 stă scris și în română și în limba sârbă. Dăm textul în limba sârbă, pentru că românii sunt convinși că sunt români, nu există nici o îndoială

Azi nu e necesar ca cineva să-i învețe pe români, ce fel de neam sunt; nu sunt nici paranoici, nici iresponsabili.

Totuși, mai târziu au fost autorități la Belgrad, care au regretat eliberarea celor 5000 români timoceni și 2000 din Banatul sârbesc, numai pentru că s-au declarat români, în lagărele germane din Bulgaria sau din Germania.

"Vorba Noastră" nr.10, 1996, p. 7. Se publică o declarație prin care: "Cititorii noștri se plâng că unii vânzători de ziare sârbi nu expun, la loc vizibil, ziarul nostru, împreună cu cealaltă presă, iar atunci când cer cumpărătorii, doar atunci scot de sub tejghea din interiorul chioșcului. Nu știm de ce fac așa, dacă nimeni nu le-a dat ordin în acest sens p.7".

Și în timpul ocupației germane și bulgare (1941-1944) ziarele nu se expuneau la vedere, pachetele nici nu se dezlegau, personal ne-am convins de sabotaj în multe orașe: la Pojarevac, chioșcul lui Pandurovici. Azi patrioți sârbi cumpără toate ziarele românești și le dau foc.

"Vorba Noastră" nr.10 Bor decembrie 1996 p.5.

Dacă nu ați știut, dl. Dimitrie Crăciunovici președintele Mișcării Românilor Vlahilor din Serbia-Jugoslavia spune despre recensământul oficial al populației din Serbia următoarele:

În Voivodina sârbi 57%, ungurii 16,6 % romi 1,2%, români 1,9%.

În Kosovo sunt 59,3% musulmani și 37 % sârbi.

În Serbia 87,3% sârbi, 1,3 % albanezi 0,3 % bulgari, 0,4 % romi 1,2 % români și 0,3 % Vlahi Totul este de necrezut? Deși în cele patru județe din Serbia de răsărit Tihomir Georgevic spune că sunt 483 sate românești, cum de sunt azi numai 0,4 %. În timp ce Vladimir Dapcevic în "Srpska rec", Beograd 1996, spune că în Serbia sunt 1.100.000 vlahi și 1.000.000 țigani. Ce putem spune despre recensămintele oficiale, când n-au nici o valoare juridică sau morală (p.5)? P.S.C scrie despre declarația doamnei Sandu Maria făcută la redacția ziarului "Vorba Noastră" la 20 octombrie 1996, membră a Astrei Române Timișoara. La voi e frumos, a spus ea. Sper ca, după atâta timp și soțul meu Cristea Sandu Timoc care trăiește din anul

1941 în România, să viziteze această regiune. Lui nu i s-a permis să viziteze Jugoslavia cu toate că nimeni nici odată nu a dat vreo explicație în legătură cu aceasta. Astăzi, acest lucru nu mai are nici o importanță. Însă știu că a suferit mult din această cauză p.3. Cristea Sandu Timoc este născut acolo în Serbia la Alexandrovac și n-a comis nici o crimă ca să fie "persoana non grata" numai pentru că totdeauna s-a declarat român și a suferit pentru aceste nedreptăți, privațiuni și temnițe grele comuniste. Trăim într-o lume în care se spune că Dumnezeu când a trecut peste Balcani a vărsat o căruță cu șerpi veninoși, peste sârbi, de aceea aici niciodată nu va fi pace, nici stabilitate, nici bunătațe. Un caz neobișnuit, petrecut în restaurantul din Petrovac pe Mlava. Un vecin de la o altă masă, sârbul Dragișa Milojkovici, îl vede pe Gruici Dragutin rezimat cu o mână de umbrela de soare, la care infuriatul "patriot" Milojkovici îl amenință să se ducă în România, pentru că e vlah și nu este autohton.

În fața unei mentalități ca din epoca de piatră, care apelează la tancuri pentru că a atins o umbrelă, cine mai are curajul să se declare român, ca să obțină școală, biserică, mass-media în limba maternă?

Articolul este scris de Draghișa Perici. Ratimir Markovic, prof. de limba română din Homole-Rakova Bara și Vorba Noastră an VI nr.11 Bor, Martie 1997, p. 9 scrie bilingv articolul: "U opstini Kladovo Rumuni (Vlasi) su vecinstvo stanovnistvo". În comuna Cladova românii (valhii) sunt majoritari.

Profesorul de limba română din Serbia, Ratimir Markovici face o recenzie a monografiei: "Cladova, perla văii Dunării" scrisă de profesorul Milutin Nicolici.

Autorul susține că: "sârbii formează populația majoritară, urmați de muntenegreni" și nici nu-i amintește pe români sau vlahi după sârbi, deși ei în realitate sunt majoritate absolută.

Se știe fără tăgadă că în jurul Cladovei sunt 19 sate, din care unul Petrovo Selor este colonizat la 1848 cu multenegreni, deci în întreaga zonă un sat sârbesc (mai degrabă mixt) iar în rest o mică minoritate sârbească colonizată după 1960.

În orașul Cladova pe la anul 1600 sub Mihai Viteazu apoi sub Constantin Brâncoveanu se repara cetatea, nu se amintea un cuvânt că existau sârbi. Chiar și azi n-ai nevoie de domnul Nicolici sau recensămintele oficiale, pentru că majoritatea absolută a orașului este românească și toată Serbia știe acest lucru. Chiar și președintele Lilici Zoran e născut din mamă româncă în sat pur românesc Brza Palanka domnia sa nu știa până la 7 ani sârbește, dar nu știm dacă are curajul, ca om politic, să se declare român, sau dacă știe că vlah și român este unul și același lucru.

Profesorul Ratimir Marcovici arată că românii din Serbia sunt discriminați și, deși au cerut drepturile în scris, răspunsul evaziv a fost că li s-au primit scrisorile, dar n-au fost rezolvate doleanțele lor. La Cladova locuitorii, încă din 1973 au cerut școli în limba maternă-română, dar nu li s-a aprobat. Demersurile domnului Cedomir Pasatovici, liderul Partidului Vlahilor Independenți din Serbia, aici n-au fost luate în seamă: "Vorba Noastră", an VI, nr.11, Bor martie 1997, p.11-12 rubrica "Pisma citalaca" (p.11-12) de Gvozdan Petreskovici 59, BD Mangenta 75010 Paris; remarcă un caz de o naivitate înduieșătoare. O femeie aflată la târg, în noiembrie 1996 la Jabucovac lângă Negotin îi răspunde unui tânăr sârb din Paracin, că ea nu știe sârbește. La care tânărul patriot sârb indignat răspunde: "Sta kazes ti da u ovoj zemelj, mora da se govori samo srpski". Ce spui femeie, în această țară trebuie să se vorbească numai sârbește. Iată o mentalitate paranoică. "Ce-mi tot povestești despre așa zisele drepturi ale minorităților că or veni ei, să le arate românilor drepturi, zise negustorul."

13. Gvozdan Petreskovici, 59 B.A.- scrie revoltat: În Serbia de răsarit se aplică încă metoda veche folosită de barbari "intimidează și domnește".

Autorul articolului citează un caz din primul război mondial (1914), când regimentul 13 format din români (vlahi), ca să apere retargerea Statului major sârb, din 4.400 soldați toți au pierit, doar 80 de răniți au scăpat, (p.12) apărându-i pe sârbi.

Deasemenea, mai amintește că din cei 8000 soldați care au luptat în al doilea război mondial, românii au fost așezați tot pe prima linie, din ei au rămas jumătate. Oare vlahul care trăiește împreună cu sârbul de 150 de ani, nu are dreptul ca în țara pentru care a luptat să se bucure de unele drepturi?! Oare noi, populația atât de numeroasă, și cel mai vechi popor din Balcani, nu putem să ne bucurăm de respectul sârbilor în patria noastră?

S.C. în același ziar scrie: "O zi în Rudna Glava" p.13, pensionarul pe nume Străin se plânge de pensia de erou în Bosnia, în războiul de eliberare și pe care o primește rar: "Mă doare și piciorul mi-a degerat în Bosnia. Trei zile am mers desculț prin zăpadă. Am luptat cu tovarășii mei să eliberez țara. Acum reiese cu totul altceva" (p.13). Mai e supărat pe preotul nostru care a permis să se distileze un alambic de rachiu în curtea bisericii noastre, chiar de Bobotează.

Un asemenea preot sârb, la înmormântarea tatălui domnului Dimitrije Crăciunovici, președintele românilor (MRVSJ), în 1995 a declarat: "fraților, moartea l-a mai secerat pe un sârb de-al nostru". La care feciorul defunctului ofensat i-a retezat-o: "Ce tot spui părinte, Ce sârb a murit? Tatăl meu nu era sârb, era român, terminați cu minciunile! lăsați politica naționalistă și vedeți-vă de religie!...

Nasa braca Vlasi de Vladimir Paunovici Pogledi - Kraguevac 28 iunie 1991 (p.3)

Ziaristul Paunovic este printre puținii sârbi care nu varsă veninul urii față de românii timoceni din Serbia. Poate fiindcă naționalismul și comunismul nu se afirmaseră cu atâta înverșunare pe atunci.

Konstantin Ziricek în Istoriia Srba arată că germanii numeau pe celti și români vlahi (plural Walhas), deasemeni nemții îi numeau pe italieni "Walachen" sau "Walahe", de unde derivă denumirile slave pentru romani "vlah" rusește "Walah" și "Vlasi" pentru sârbi.

Așa se numesc azi în cehă, poloneză, slovenă italienii, iar rușii, bulgarii și sârbii îi numesc pe vlahi "rumuni" (p.3)

Românii se numesc între ei români iar vlahii din Serbia de răsărit se numesc între ei "rumâni", iar în Macedonia "aromâni".

Apelativul de "rumân" datează din Evul Mediu, din Valahia (Țara Românească), Vlaska Zemlja.

Inginerul Draghici (Dragomir) din Kriveli-Bor-Serbia susține că "porecla de vlah în vorbirea din Serbia de răsărit, aparține limbii române care, din cauza forțării ei în nedezvoltare, are un caracter arhaic p.21"

Prof. Ratomir Markovic, în cotidianul din Belgrad Politika din 6 aprilie 1996, ca replică scrie articolul "Vlasii su Rumuni", o jeziku i pismu Rumuna iz istocne Srbija, povodom "Azbuka Vlskog jezika" ili o nekim osvovnim pitanijima lingvistike"

Profesorul lingvist, el însuși român din Timoc zona Homole, răspunde la tentativa de a le sugera românovlahilor din Serbia de răsărit un alfabet chirilic prin articolul (Azbuka Vlskog jezika), de etnologie din Maidanpek Paun Durlici, publicat în Politika la 27 ianuarie 1996, propunere respinsă de orice român sau vlah cu bun simț și puține cunoștințe de lingvistică.

Limba română ca limbă latină nu poate îmbrăca decât o haină civilizată. Este o chestiune prea simplă ca s-o mai discutăm.

Prof. Stevan Djabic (Zrenjanin), "O nadimcima rumunskog porekla u srbe" In Radovi Rumunsko Jugoslovenskog Simpozijuma 21-25 oct. 1976, Bucureșt 1979, pp. 124-129."

În anul 1979, deci acum 18 ani un profesor sârb spunea că în Banat, încă le mai spun sârbii românilor "vlahi", "vlah kako se sada nezivaju rumuni u Banatu I Cincari u Makedoniji (Petar Skok III p.143)"

"Vlah" este terminologia atribuită generic tuturor românilor, din Bucovina, Basarabia, Transilvania, Valahia Mare, Moldova ca și cei din sudul Dunării până în sec. XVIII -lea.

Borba 3 mai 1991 Zasto ce Pokret Vlaha I Rumuna Jugoslaviji, obratio MVR-u Bora-Legalni skupe legalnog pokreta ometao je milicioner.

Se pomeneste aici de vlahii și românii din Jugoslavia, de fapt din Serbia (sudul Dunării). Într-un alt articol în presa sârbească un

ziarist se miră cum Dimitrie Crăciunovici îndrăznește să ceară pentru vlahi și români preot care să facă slujba în biserică în limba maternă, adică română a enoriașilor.

Politika 10 iulie 1975 p.21 "Da li znate? Vlasi .Deo srpske nacije".

Autorul susține că vlahii sunt o parte a națiunii sârbe. Firește că da, așa cum toți cetățenii aparțin acestei instituții în calitate de cetățeni "Vlahii s-au încorporat în națiunea sârbă dar și celelalte 17 minorități au același regim juridic "Nu înseamnă că românovlahii au renunțat la etnogeneza lor și au adormit pentru eternitate.

În sârbește ziarul scrie: Etnicki i nemaju posebnu individualnost, od jezika, sličnog rumunskog dijalekta, do interesanijih običaja i živopisnog folklora" În traducere pentru liderii politici iugoslavi și sârbi, ca să știe "Din punct de vedere etnic, au o individualitate aparte începând de la limba identică cu dialectul românesc până la obiceiurile și folclorul".

Ziarul din București "Ziua" 13 decembrie 1994, publica articolul "Vameșii sârbi nu lasă morții să treacă fără viză". Era vorba de Mladina Cimponerovici din Sanmarinovac accidental mortal la Strehahia, ea nu putea să se înapoieze în țara de origine, pentru că moarta trebuia să obțină viza specială de la consulatul Serbiei din Timișoara.

Pe vremuri, înainte de cel de-al doilea război mondial, s-a întâmplat un caz ieșit din comun, o vacă a lui moș Pârnu din satul Kosovo a trecut frontiera în Jugoslavia la Koilova și i-a trebuit pașaport ca să se poată întoarce la păscut în țara de origine. După ce s-a obținut pașaportul pentru vacă de la Vidin, s-a născut vițelul și a trebuit pentru grănicerii sârbi, trecut în pașaport și vițelul cu poza lui. Iar când toate complicațiile s-au terminat s-a înapoiat care cu vițelul n-a trecut pe care unde se săvârșise infracțiunea, ci au purtat-o în camion până la vama de la Vrska Cuka, la vreo 40 km. spre miază-zi. Isprăvi care nu se întâmplă decât odată-n secol.

Ziarul Novosti, 5 august 1996 scrie "U novini pusti snovi" În ziar adevărate vise în care Mișcarea Românilor-Vlahilor din Serbia

cere înființare de școli primare și biserici, cu limba de predare în limba română dar bineînțeles și sârbă.

Tot aici se mai scrie că poliția la Slatina Borului a confiscat 500 abecedare românești (în 28 august 1993) și aceasta apare ca o mare biruință pentru poliție.

Câte mii, zeci și sute de mii de cărți, reviste, ziare, sârbești n-au trecut pe la vămile românești și niciodată cineva nu le-a confiscat fiindcă sunt pentru studenții, copiii, școlarii sârbi din România și nu înțelegem ce rău pot face niște cărți de școală unei țări?

M-aș rușina dacă în acest secol, românii ar fi în stare să se coboare la un nivel atât de scăzut, în respectarea valorilor culturale ale unor vecini.

"Politicka" din 27 iulie 1996, p.15 scrie: "Neobican sudjki proces u Boru"

E vorba de procesul de divorț al lui Petar Iankovici Timocanu din Bor, redactorul șef al ziarului Curcubeul timocean. La proces el a dorit să profite de Constituția Jugoslaviei și a Serbiei, care-i dădea dreptul să aibe interpret în limba maternă. Însă judecătoria, contrar legii fundamentale, a constatat că el nu e român, ci este sârb, părerea judecătorei din Bor, Iovanovici. Ea a justificat că limba română nu este în folosința instanțelor judecătorești.

Ziarul sârbilor din Banatul românesc, Nasa rec din 7 septembrie 1993, scrie un articol ca satisfacție, după isprava de la Bor, când poliția a confiscat cărțile iar delegația românească după 5 ore de reținere la poliție a fost eliberată, în care propune un centru cultural pentru sârbii din Banatul românesc la Timișoara, iar altul pentru românii din Banatul sârbesc la Vârșeț și un consulat la Bor, în centrul românilor din Timoc. Propunerea a rămas vorbă goală.

Ziaristul V. Terovici nu e mulțumit de nici unul dintre liderii vlahilor: Dimitrie Crăciunovici, Zoran Sibinovici și nici de domnul ing. Dragomir Draghici, lider în Forumul Cultural al Vlahilor din Serbia, pentru că toți aceștia se declară români și doresc introducerea limbi române ca limbă maternă în școli. Iată că nu e bine, în pragul sec. XXI, ca lumea să aibă drepturi!

Un exemplu și mai concludent

Românii timoceni din Serbia de răsărit au ajuns o problemă încă de la începutul sec. XX (1906) când Tihomir Georgevic scrie: "Kroz Nase Rumune", "Printre românii noștri". Astăzi există o teamă reciprocă, iar presiunile de a-i desființa sunt draconice, perseverente, disperate, folosindu-se un întreg arsenal de procedee ca să-i descurajeze și să-i determine să renunțe la originea lor etnică, având deja argumentul că sunt de aceeași religie ortodoxă. De aceea, spunea Tihomir Georgevici în cartea amintită că recensorii nici nu i-au mai numărat pe români socotindu-i sârbi după religie.

Metoda aceasta a unei confuzii voite este foarte veche, la Srem, unde s-au născut câțiva împărați români și a avut palat și împăratul Traian, vădica Longin Raici, la 1648, era numit: "Vladica vlaskog ili srpskug naroda u Srijem kojemu paticne sve fruskogorske manastiri i parohie (Vladică român sau sârb, din Srem de care aparțin toate mănăstirile și parohiile).

Un alt argument în privința acestei confuzii legalizate de slavi în Lica, spre Adriatică, se spune într-un document: "Tu se nalazi Vlasi, to jest srbliji (Vlahii mili Rasciani)"..."Srbliji ili Vlasi imaju episcopa to jest Vladica postavljeno i izahranog od kralj velikanstvo o poturcenog od apostolske Rimske stolice po imenu Isaju Popovici koji sedi u Marci".

În traducere: "Aici trăiesc vlahii, adică sârbii, vlahii sau Rascienii"... "Sârbii sau Vlahii au episcopi adică vlădici numiți și confirmați de rege, apoi recunoscuți de capitala apostolică de la Roma care se chema Isaia Popovici cu sediul la Marci".

Un alt document tot din sec. al. XVII-lea, din 23 septembrie 1696 spune: ban pomu vladcinu vlast nad vlaskim ili srpskim narodom izmedju rjeke Une, Kupe sto je iz Bosne poveden" adică era vorba de groful Adam Baciun, în traducere: "Adam Baciun era ban prin puterea mitropolitană peste Vlahii sau sârbii așezați între râurile Una, Kupa, care curg din Bosna".

În 1944 am avut prilejul să stau de vorbă cu români din această zonă de pe valea râului Ub, unde, spuneau ei, sunt nouă sate pur românești.

Fără să intrăm în detalii, nu credem ca redactorul documentului să-i fi confundat pe românovlahii cu sârbii, mai ales acolo unde erau catolici, pentru că despre sârbii catolici n-am auzit, ci mai de grabă e vorba și de vlahi și de sârbi care au trăit laolaltă în aceste provincii și au avut (posibil) biserici comune, cum au avut în Timoc și în Banat.

Sârbii, până în sec. al XVII-lea, nu s-au răspândit spre nord către Dunăre și Belgrad, ei au gravitat mai mult în Serbia Veche spre sud la Naissus, Karaguni (Kragujevac) Konstantin Ziricek în Istoria Srbila (p.3) spunea că: "Sârbii locuiesc în Serbia Zahlumia și Trebumia (Duklia nu e amintită) și în Pagania (Constantin Porfirogenitul, 3, 153, 160).

Se explică astfel: "Valea Moravei a fost mult timp sub ocupația avarilor, care la început erau vecinii de la vest ai bulgarilor".

Izvoarele franceze amintesc în Pomoravle pe Timoceni (Timociani 818) așezați pe râul Timoc, mai departe în Dacia de pe Dunăre (Daciam, Danubia adiacentum) în apropierea bulgarilor. Se amintește despre "Abodriți qui Valgo Praendencenti vocantur (824) sub denumirea "Oster-Abotrezi", anonima havarezii, slovenii, bodrici, în Banat și la vărsarea Moravei.

Este pomenit un episcop pe Morava la Branicevo - Viminacium în sec. XI, XII, dar nu era de sorginte slavă, dacă nu era de origine vlahă, putea fi numit de regele Ungariei. Trebuie menționat că până în sec. al XIX-lea ținutul din sudul Banatului și sudul Olteniei, unde azi trăiesc românii timoceni, se numea "Banatul Timișoarei" după hărțile austriece și sârbești.

Nu trebuie în pragul sec. al XXI-lea să mai fim exclusiviști, naivi, intoleranți. Lumea nu se mai mișcă în direcție marxistă sovietică. Tokwill spune în această privință: "Mi se pare că popoarele azi merg în direcția unității. Relațiile intelectuale unesc între ele cele mai îndepărtate teritorii ale globului și locuitorii nu pot să fie străini,

Vlahii sunt români - Cristea Sandu Timoc

unii față de alții, sau să nu se intereseze despre ceea ce se întâmplă undeva la capătul lumii."

"Astăzi se resimte slab deosebirea dintre europeni și urmașii lor din Lumea Nouă, cu toate că îi separă oceanul, decât între anumite orașe ale sec. al XIII-lea pe care le despărțea o apă."

Tokvill n-a avut de unde să cunoască mentalitățile bizantine înapoiate despre cultură și civilizație din Balcani. Pentru că, de pildă, statele balcanice: sârbii, grecii, bulgarii, întrețineau relații culturale libere deschise cu statele așezate la zeci de mii de kilometri pe planetă, dar fac opreliști cu românovlahii, fie din Timoc, și aromânii, ca să nu treacă Dunărea fără niște suprataxe, care-l decurajează pe oricine să-și mai vadă rudele, sau să participe la evenimentele cultural-artistice.

În Balcani toate țările din zona ortodoxiei au căutat prin metoda "mancurtismului" să facă într-o lume civilizată, ceea ce făceau turcii cu pruncii creștini luați de la români, sârbi, bulgari, etc. În baza "dării sângelui", pe care ei îi educă în spirit de ură și dispreț, față de limba lor maternă, țara, părinții și frații lor. Acest lucru s-a practicat în Balcani din 1945 până la Revoluție și în virtutea inerției continuă și azi, dar numai împotriva românovlahilor. Ne întrebăm care e cauza?

De aceea, înlocuirea forțată a denumirii de român sau rumân cu cea de vlah, în speranța că nu există o Valahie care să-i i-a sub protecție și atunci se justifică desnaționalizarea forțată (cazul Țiganilor, vlahilor, moldovenilor).

De aceea, a apărut o glumă la miază-zi de Dunăre în privința logicii "pamslaviste" expansioniste și despre uzurparea de drepturi.

"Se zice că un împărat zurlui și îngâmfat a pus hățurile în gura unui Țap, apoi șeaua și s-a urcat pe Țap, mergând prin cetate și întrebând mulțimea:

-Așa e tovarăși că e grozav căluțul meu?

-Așa e împărate!

-Așa e că-mi stă bine și frumos?

-Așa e Măria Ta.

-Așa e că-i stă frumos căluțului?

-Așa e Măria Ta.

Vlahii sunt români - Cristea Sandu Timoc

Însă împăratul, nu era chiar așa de nărod și nici timpit, cum îl credea gloata. Ajuns lângă o babă, care n-a mințit și n-a jurat strâmb în viața ei, o întreabă:

- Babo uite bine la calul meu, e cal verde ori nu e verde?

Baba speriată răspunde:

- "Calul este după voia voastră și nevoia noastră și-i vai de maica noastră" ..

Comentariile sunt deprisos.

Guvernanții din Peninsula Balcanică duc o politică conjugată, un adevărat complot împotriva limbii și neamului românesc. Fără să aibă cele mai elementare cunoștințe despre limba română sau istoria românovlahiilor ei o țin sus și tare, că frații noștri sunt vlahi și chiar sârbi sau bulgari "românizați", cuvântul de "vlahizați" încă nu este inventat.

Se știe că după cucerirea Daciei de către romani la 106, a început romanizarea daco-traco ilirilor din nordul și sudul Dunării, așa s-a născut poporul român sau vlah, denumire dată de celți, căci românii între ei nu-și spun vlah, cum nemții nu-și spun nemți, cum vienezii nu-și recunosc că sunt din Beci etc., ci din Viena.

Filologii și istoricii germani, francezi și alții, au constatat că vlahii din miază-zi de Dunăre, vorbesc aceeași limbă cu cea a românilor sau vlahilor din Dacia, fosta Vlaska sau Valahia Mare și Valahia Mică.

Poporul român a apărut în istorie, peste tot în Balcani, în Dacia Aureliană (Timoc) ca și în nordul Dunării, sub denumirea de români de la romanus nume ce era folosit între ei, pe când popoarele vecine sau îndepărtate îi numeau Vlahi, Volhi, Voloh, Vlasi, Kuțovlahi, Țințari, etc.

Identitatea numelui de vlah din Carpații Păduroși de dincolo de Nistru, până la Marea Neagră, Marea Adriatică și Egee, a dovedit că s-a vorbit în vreo 12 provincii sud și nord, dunărene aceeași limbă și există nenumărate Vlahii în care au pătruns, grecii, albanezii, sârbii, bulgarii, turcii, ungurii și alții.

Existența lor și astăzi pe aceste teritorii, în care toponimia, cu munții și apele cele mai mari, sunt de origine daco-romană este, deci

indubitabilă, idee că oriunde au peregrinat vlahii cu turmele lor, totdeauna s-au numit rumâni sau români și au trăit în nemijlocită legătură cu teritoriile marelui Danubiu, el i-a unit pe români, cum Gangele i-a unit pe indieni și Nilul pe egipteni, formând un singur popor, care a folosit în toate timpurile aceeași limbă.

De la acest nume a venit denumirea de arumân la aromâni: ba mai mult, la vlahii din Albania, așezați la o mare depărtare de Dunăre, se folosește denumirea de român și rumân și chiar rămân de român și rumân. Mai târziu și-a pierdut sensul etnic și s-a trecut la cel social de "iabog" (ad scriptis glebae) "om legat de pământ".

Numele acesta de oameni a pământului, legați de pământ, așa cum o doreau latifundiarul, nu reflectă un popor înjosit făcut rob unor stăpâni de latifundii. Pentru că românovlahii nici în Balcani în Dacia Aureliană și nici în Dacia Traiana, nu s-au mutat pe alte moșii sau pământuri străine, au rămas acolo unde s-au pomenit, totdeauna.

Sârbii, bulgarii, grecii, turcii, s-au colonizat în mase, de zeci de mii de familii, ocupând teritorii mai fertile, mai sigure de trăit, dar românii sau vlahii n-au făcut acest lucru: Ei au emigrat dar numai individual.

În masă românii au fost colonizați forțat de către ruși la Polul Nord în Serbia, până la Vladivostok, însă cazuri metanastazice, cu valuri de emigranți colonizați în ținuturi turcești, grecești, sârbești, bulgărești, ungurești, nu se cunosc.

Turcii ne-au spus pentru că eram păstori "ciobani" dar ne-au mai spus și vlahi, alături de cel de Romanus nume folosit mai rar.

Pe când aromânii sau rumânii au regimul, după teritoriile ocupate din Pind și Tesalia, Epir, cei din munții Gramos "Grămuștenii", păstorii seminomazi din Albania își zic "Fărșeroți" după satul Frașari, alții "Moscopoleni" după fostul oraș distrus Mascopole.

Grecii și slavii numeau zonele locuite de români sau România, cu apelativul "Valahia", Paleo-Vlahia Vlahia Veche, Englezul George Waider la 1875 dă de satul aromânesc Vlaghia transcris Vlahi, nu departe de Teba

Aromânii numeau cu numele lor orașe de exemplu: Salonicul era Sărana, iar romanii Salona, pe când românii timoceni numesc Vidinul Dii

Vlasi s-au numit olteni, munteni, bănațeni și moldoveni lor li s-a spus că sunt din Kara Vlașka și Kara Bogdanska. Însă, cărturarii chiar și pe Megleni, i-au numit Megleno-români, pe Istrieni istro-români sau pe aromâni macedo-români, pentru că aparțin aceleași etnogeneze daco-romane.

Cel puțin douăsprezece Vlahii au dispărut în Balcani, iar grupuri mari de aromâni ca Saracacianii s-au asimilat, azi mai păstrează doar portul aromânesc.

Alte exemple despre tragedia românilor din Balcani

Fără a avea pretenția că am spus tot ceea ce trebuia spus despre neocomunismul și ultranaționalismul de la miază-zi de Dunăre, unde românii timoceni sunt cel mai vechi popor peste care au venit slavii și bulgarii mult mai târziu din Euro-Asia, prezentăm încă o serie de dovezi de genocid și etnocid practice și azi nu mai în Serbia față de români, ci și în alte zone, în care se aplică abuzul de drept, sub directă complicitate a statului.

Ce rost are ca unii cetățeni, neșcoliți în materie de lingvistică, istorie, etc., să propună în presa din Belgrad un alfabet "Păunița" despre care s-a vorbit mai înainte, intitulat : "Azbuca vlașkog jezika" și publicat în cotidianul Politika din 27 ianuarie 1996 la p.19?

După ce un profesor de specialitate din Homole publică tot în Politika din 6 aprilie 1996 articolul prea bine argumentat "Vlasi su Rumuni", o altă tentativă la fel de penibilă și rușinoasă, are loc la Viena, unde un țovarăș este îndrăgostit de cineva să publice și el o ispravă la fel de neizbutită, un alfabet de data asta o mixtură de alfabet latin ce cel grecesc ca și când românovlahii abia acum s-ar fi trezit pe planetă și fără alfabet. Noroc că din Serbia le sare cineva în ajutor.

Alte argumente:

- Avem în vedere fapte, nu afirmații și cităm cartea de membru de la minele din Bor, Sf. Gheorghe, anume cartea nr.14 pagina 79 nr.13.395 pe numele pe numele de Iovan Stirban, în care pe fila impozitelor achitate apare deasemeni în comuna Zlot în anul 1922, pe numele adevărat de Iovan M.Știrban, în care se prezintă un contract cu Iovan M. Dragu și Naidin Șerban tot din Zlor. Mai târziu într-o legitimație din 1949, apare sub numele sârbizat de Stirbanovici Iovan, agricultor, de naționalitate Vlah, deși la 26 februarie 1926 apare sub numele vechi românesc de Jovan Stirban, căsătorit cu Maria.

În România există multe minorități inclusiv sârbii și croații 29.000, dar nimeni nu i-a rebotezat pocindu-le vechile nume de surginte românovlahă., lucrul acesta nu s-a întâmplat cu nici o alte minoritate.

- O altă ispravă din care se vede tendința de a-i desființa pe românii timoceni din Serbia a fost inițiativa Partidului Comunist al Serbiei din anul 1948 (?) când academicianul Nicola Petrovici originar din Timișoara a organizat cu sprijinul organelor de stat o expediție științifică între Morava-Timoc, propunând în baza a cinci procese-verbale (referate) desființarea minorității românești care primise legitimații în care li se recunoaște identitatea de vlahi. După această incursiune de intimidare și denigrare, doar Milovan Gilas a luat apărarea românilor din Timocul sârbesc. Urmarea a fost desființarea ziarelor: "Vorba Noastră" Lucrul Nostru din Zăiceri și Bilten (bilingv) din Pojarevaț.

Să se fi speriat Partidul Comunist din Belgrad după Conferința Românilor (Vlahilor), publicată în Vorba Noastră din 13 septembrie 1946, când românii se recunosc rumâni și pun în paranteză apelativul de "vlah" care este dat de slavi?

- Până la alegerile din 10 noiembrie 1996, în articole apărea denumirea de român (vlah), dar după această dată când vina opoziției față de regimul Comunist, se arunca pe Sandu Cristea care de fapt eram eu și lucram la ambasada României; deși eu n-am făcut vreo politică ostilă Jugoslaviei, însă o cere niște drepturi culturale

elementare pe care toate cele 17 minorități din Jugoslavia le aveau legalizate (cu excepția românilor din Serbia) nu este nici abuz, nici trădare, nici dușmănie, este un fapt real, normal, legitim.

De la această dată 1946, românii din Serbia (Timoc) încep să fie scoși din istorie. Lucru acesta se făcea prin micșorarea numărului românilor, reducându-se până la 93.444 în 1945, la 28.002 în 1953, la 1330 în 1961 și la 14.653 în 1971.

- Să uităm sentimentele o clipă, pentru că nu poți lupta pentru drepturile tale, asuprindu-i pe alții. În 1973 apărea la Belgrad volumul "Miscellanea" II de Dușanka Bojanic Lucacs și la Sofia un alt volum de același autor: "Vidin I vidinskijat sandjak prez 15-16 vek amândouă conțineau în sute de pagini documente despre această populație contestată de noii veniți din Kosovo în 1690 și 1975 sau mai târziu. Să nu le cunoască confrății noștri încă, doar sunt în limba sârbă și în bulgară.

Oare liderii politici, parlamentarii să nu fie la curent nici cu Glasnik etnografskog muzeja 31-32 1968-1969-Negotinska Krajina-Beograd 1989, p.78? Aici s-ar putea citi articolul bine scris de Bojonici Lucacs: "Krajina za vreme turske vlada" p.78

Ei bine în județele: Krivina, Zagorija, Polomije, Timok, Crna Reka și Festislan (Cladova) erau după recensământul turcesc din 1530 /1531 în total 472 sate, 9.256 case și 9 mănăstiri, dar de vlahi, nu de sârbi sau bulgari. Să se fi evaporat acești vlahi, care sunt de fapt românii din zona Daciei Aureliene?

Se poate să facem valuri în jurul unei probleme cunoscută de întregul Balcan și de Europa, dând informații absurde și iresponsabile despre niște supuși atât de harnici și loiali?

Atunci cum e mai bine? Să te revolți să organizezi o administrație paralelă așa cum o fac albanezii la Kosovo? De 6 ani să stai pe butoiul de pulbere cu "manum militari" pe străzile Priștinei obligându-i pe 400.000 elevi și studenți să învețe clandestin în limba lor maternă toate gradele de învățământ, în case particulare și prin pivnițe, dând două parale pe loialitate, sau să fii cetățean onest, să respectați legile. Constituția Serbiei și să pretinzi ca și statul să se poarte la fel de civilizat. Ce rău poate fi în această privință? Pentru că

drepturile se pot cuceri și dacă este voință politică și prin alte căi, de la Adam și Eva, nimeni n-a renunțat la vreun drept, fie el cât de neînsemnat. Dar astăzi nu se mai aplică "Legea talionului", lumea intră în Europa și dau examenul maturității.

Ce umilință pot simți românii dintre Morava-Timoc unde sunt majoritari, dacă nu egali cu sârbii, când ei dispar din istorie, din recensăminte.

Până și cântecele lor, folclorul, obiceiurile, portul, sunt prezenate, ca niște valori inestimabile ale culturii și civilizației sârbești, iar europeanul neavizat crede în această șmecherie legalizată de stat?

- Să luăm un alt exemplu în revista *Nin* din 19 iulie 1991, publicată la Belgrad, din cei aproximativ 1,1 milioane vlahi cum susține ziarul sârbesc din Belgrad "Srpska rec" (1996) nu există nici un român sau vlah. Există o insulă de români la Alibunar și Kovacița în Banat. Să fim chiar atât de feroci, încât să credem că numai noi suntem pe fața pământului, pentru că unii să-și rezolve problemele, iar alții să prefere omenia, rațiunea?

- Altfceva, astăzi cetățenii sârbi (iugoslavi) ca să treacă Dunărea în România cheltuiesc aproximativ 280.000 lei încât la vămile sârbești românii nu mai pot veni să-și vadă rudele, pentru că Dunărea a legat oamenii nu i-a înstrăinat unii de alții.

Când se vor elimina asemenea restricții?

Trebuie încetat războiul nedeclarat împotriva românilor din dreapta Dunării.

Să ne referim la un caz mai vechi, în ziua de 19 noiembrie 1946 am fost arestat la facultate fără explicații: Adus la securitate aveam să aflu eu Cristea Sandu Timoc fost angajat al Ambasadei din Belgrad că un individ de neam român din Vârbița Mare lângă Cladova, Marian Bardeiașevici, fusese forțat să treacă noaptea Dunărea pentru a fi lichidat. Ce vină aveam eu ca să fiu împușcat de un frate de-al meu? De ce trebuia chinuit asasinul ca să devină complice cu organizația siguranței statului vecin să vină înarmat, să vă caut?

- Domnul ministru de externe al Jugoslaviei, Milan Milutinovici declara la Vârșet domnului Adrian Severin ministrul Afacerilor Externe al României la 16 mai 1997, că nu sunt probleme cu românovlahii din Timoc, dacă se declară români.

Dar cum se explică intoleranța față de toți românii, chiar și a celor din Banat, sute și mii de români, intelectuali în primul rând, au fugit în România după primul și al doilea război mondial, sau în America etc. și nu s-au mai întors.

Cum stă povestea de a te declara român la poliție, la primărie, la politruc, la nacialnicul de la județ la securitate, ori la Dumnezeu, o știm noi cei care ne-am declarat și n-am putut cu toate studiile să obținem un post de învățător nici în satele noastre din Timoc, dar nici la românii din Banatul sârbesc. Iată doveziile cele mai elocvente:

Milutin Bogdanovici din Petrovac pe Mlava moare în adâncă mizerie pentru că ceruse la Pojarevac școli și biserici românești 1909 pentru că și el ceruse școli, biserici pentru românii din Serbia de N-E.

Profesorul Iovanovici (Ion Ilie) 1912 este destituit din funcția de profesor de liceu și moare în mizerie în satul natal din Brestovac prin 1950.

Dr. Atanasie Popovici, ceruse în 1917 la Conferința de Pace de la Pris, anexarea regiunii la România motivând pericolul la care sunt supuși de a fi deznaționalizați

Preot Gheorghe Suveiche, este arestat de nemți în 1942, la intrigile generalului Nedici, e dus în lagăr în Germania și moare la Dachau (1943-1944): el ceruse mareșalului Antonescu anexarea la România a provinciei, întrucât o țară care-și asuprește cetățenii, nu merită să-i administreze, acesta era argumentul atunci.

Cristea Sandu Timoc din Alexandrovac (Zlocutea) pentru că răspândirea cărți: ziare printre românii timoceni, le ceruse drepturi culturale, i se inscenează proces și e silit să fugă în România.

Gheorghe Ciuculovici din Geanova, moare în exil (1996), este înmormântat în satul Giarmata Vii lângă Timișoara, pentru că în satul natal nu era posibil era pentru autorități indezirabili.

Vlahii sunt români - Cristea Sandu Timoc

Florea Florescu, renumit etnolog de la Academia Română, moare în exil în Elveția, niciodată nu s-a întors în satul natal Bregova din jud. Vidin; pentru că luptase pentru drepturile românilor.

Sava Iancovici Gârleanu moare în exil în Suedia la Lund și el indezirabil și respins de către autoritățile sârbești pentru aceleași motive că s-a declarat român și a cerut ca sutele de mii de timoceni să fie o națiune liberă egală cu celelalte din Jugoslavia, minoritară din Timocul bulgăresc.

Oricine a luptat pentru drepturile românilor din serviciu exclus.

Tendința dominantă a Belgradului este de-a ruga rădăcinile dintre Țara-Mună și confrății din Serbia și Bulgaria.

Timp de un veac și jumătate timocenii n-au făcut resmeriță s-au comportat civilizat, n-au cerut nici secesiunea, nici autonomie ci doar statutul de minoritate, așa cum o au românii din Banat (38.000) ca și toate celelalte minorități și nu li s-a dat. Nici nu există un dialog între ei și guvernele lor de la Belgrad și Sofia.

Este inexplicabil cum un popor vecin, pe care românii l-au ajutat din momentul căderii în robie turcească să se poarte în nord cu totul inadmisibil și regretabil.

Cu toată prietenia noastră "milenară" tocmai pe noi ne persecută. Or n-au nici argument, nici pretext, pentru că românii duc o politică limpede consecventă, de a cere legalizarea limbii române în toate instituțiile de învățământ, mass-media.

Deși România n-a formulat pretenții teritoriale, asupra acestui teritoriu, tocmai de noi se teme Belgardul? Cu toate acestea la 8 februarie 1992 ziarul *Dnevnik* din Novi Sad publica un articol cel puțin ciudat sub titlu: "Protestul Uniunii veteranilor de război", cu subtitlu: "O nouă provocare bulgărească" comunicată de Agenția Tanjug la 7 februarie 1992. Ce se cerea de către primul-ministru domnul Popov tocmai regiunea dintre Morava -Timoc, unde nu sunt sate bulgărești. Despre acest subiect a scris profesorul bulgar Stojan Romanski, cartea "*Rumânite medju Timok i Morava*" și tocmai el arată caracteristica românească a ținutului.

Vlahii sunt români - Cristea Sandu Timoc

Bulgarii, chiar dacă au ocupat regiunea 1915-1918 și din 1941-1944, nu ar avea justificate pretențiile, mai ales că azi nu mai sunt la modă modificări de frontiere, ci rezolvarea dreptului minorităților, factor care elimină conflictele de orice fel, inclusiv războaiele și mizeria morală și materială.

Să cităm mărturia președintelui Partidului Popular Independent al vlahilor din Serbia de răsărit Jugoslavia, fost erou național din războiul de eliberare din Bosnia 1941-1945) Cedomir Pasatovici.

Domnia sa în statut își impune să revendice drepturile social-economice, culturale, ecologice, parlamentare, și să rezolve problema națională a vlahilor din Serbia să se depolitizeze țara să înceteze abuzul de drept, proprietățile financiare confiscate să fie restituite și casele, să se reglementeze recensămintele în ce-i privește pe românovlahi.

În anul 1981 și 1991 s-a manipulat numărătoarea populației, nu s-a introdus rubrica vlahilor să se înapoieze populației care a emigrat în Occident fie din motive economice fie politice, de frică.

El consideră că vlahii și aromânii împreună sunt 3 milioane; limba vlahă după el este foarte asemănătoare celorlalte limbi romanice, iar Jugoslavia să respecte normele de drept internațional, documentele de la Copenhaga.

Într-o scrisoare cu nr.4 oct.1991 se plânde că nu i se îngăduie ca din partea vlahilor la alegeri să vorbească românește în zona Kladovei are 22 sate din care unul, Petrovoselo e sârbesc, restul toate sunt pur românești.

Ridică problema națioanlizării din 1953 care încă nu s-a rezolvat; cel puțin 5000 de vlahi au fost nedreptățiți; li s-a luat pământul ca să-i silească să-și caute de lucru în occident și în locul lor să vină sârbi.

Impozitele pentru vlah s-au ridicat cu 70%.

Prin adresa nr.310-25/27/19 martie 1991. Institutul de statistică îi răspunde la protestul său din 27 martie 1991, prin care se plânde că a lipsit rubrica de "vlah" din imprimările pentru recensământ.

În scrisoare e posibil să fie dar în realitate, avem informații că prin satele românești au circulat echipe de "patrioți" care i-au amenințat pe români să nu se declare români, de aceea e mirare că au avut îndrăzneala să se declare vlahi câteva mii din peste 1,1 milioane declarați de ziarul "Srpska rec" în 1996 articolul semnat de Vladimir Dapcevic.

În ziarul Ministerului Învățământului din Belgrad "Prasvetni Pregled" în 6 mai 1946 p.6 se scria un articol: "Vlaške skole u srezu Zajecarskom"; deși n-a fost niciodată înființată vreo grădiniță sau școală primară cu secție paralelă și de limba maternă, adică română?

Atunci față de toate aceste argumentele, pe care le-am citat, fiindcă sunt și altele și le-am acolit, să nu compromitem prea mult administrația, cine poate să aibe curajul să se declare român ca feciorii lui să poată merge la școală cu limba de predare limba română, așa cum de altfel prevede Constituția Serbiei și Jugoslaviei.

Am vrea să știm, ce minoritate din Jugoslavia ca să obțină acest statut, a trebuit individual să-și declare originea etnică? Cum adică, funcționarii din Belgrad nu știu câte sute de sate românești sunt între Morava și Timoc? Dacă nu știu vina lor poate fi colectivă pentru sârbi, dar nu valabilă pentru cei ce au un drept unanim recunoscut pe planetă.

Cine a fost complice la crima de genocid și de etnocid, ar putea cândva să răspundă, întrucât sunt crime împotriva umanității și sunt imprescriptibile, iar poporul sârb, bulgar, etc. nu sunt popoare fără memorie și inteligență.

Cum poate avea curajul o minoritate românească din dreapta Dunării să se declare români, când până și folclorul le este confiscat și făcut slov, când până și momentele eroilor români care au luptat pentru desrobirea eroilor de la Smârdan, etc. au fost demolate de naționaliști. Abia acum doi ani în 1995 s-a așezat o cruce modestă în locul momentului Victoriei, înălțat de România ca participantă în războiul de independență 1877-78 împreună cu Rusia.

De aceea românii din Serbia, Bulgaria și aromânii din Grecia, Albania, Macedonia, trebuie să se dezintoxice de spaimă, de frică. Să fim serioși când acordăm niște drepturi

Să trecem de la diplomația vicleniei, la diplomația omeniei, a păcii și înțelegerii între oameni, prezentând documentele reprezentative pe care le-am putut îngloba în acest volum, restul prezentându-le în volumul următor.

97

1911 august 21, București. Memoriul lui Miroslav Bogdanovici din Petrovat (Serbia) adresat românilor din liga culturală în care prezintă situația românilor din zona Timoc și Morava, al căror număr statisticile oficiale nu-l redau exact solicitând sprijin pentru apărarea limbii române și a tradițiilor românești.

Românilor din Liga culturală București.

Fraților, foarte vă rog ca să binevoiți a auzi cuvântul meu precum urmează. Eu subscrisul sunt român adevărat din părțile râurilor Timoc și Morava de la Serbia, unde locuiesc în patru județe apoi până la 400 000 români adevărați de sânge, inimă și limbă în compact și în cea mai mare vecinătate de mama noastră România, că de la Gruia până la Vârciorova ne desparte numai Dunărea.

Din acest număr de români sunt toți mai simpli ca mine, că de multe sute de ani suntem supuși staturilor păgâne: turcești sau creștine: sârbești, nemțești și iar sârbești, dar tot fără școale și biserici, pentru ce și limba ne-au rămas necultivată și simplă, apoi și mult amestecată cu cuvânturi străine și iar e de mare minune cum am păstrat-o și așa până astăzi, cum suntem uitați de toți frații noștri.

Moșii noștri au luptat cu sârbii împreună la 1804-1815, dar noi am luptat tot așa cu dâșii în contra turcilor în anul 1876,7 și 8 ca să ne câpătăm libertatea și am câpătat-o, dar nu pentru noi românii, adică numai pentru sârbi că de la acel rezel până astăzi, sârbii și-au înființat școle de băieți și de fete în fiecare sat românesc și caută sistematic ca să ne sârbizeze și să ne contopească cu totul, ce va și face ce al mai mult șir de 20-30 de ani în viitor, tocmai prin fete, adică femeii, ca de va sârbiza mamele imediat sunt sârbizați și copii-feciori, că șovinismul al sârbesc atâta denarte merge deși statistica locuitorilor

Vlahii sunt români - Cristea Sandu Timoc

români o falsifica ca și anul trecut în luna decembrie și ianuarie a.c. când făcuse statistică oficială de popor dăduse un ordin secret, care ieșise și pe față, ca în toate comunele românești să se scrie în foițele personale că e limba mamei sale sârbă, dar nu e românească, cum în mai multe comune unde avem oameni deștepți s-au isprăvit.

Românilor noștri băieți, e foarte tare oprit prin bătaie mare să grăiască cu limba mama sa română în școală sau armată. Tot așa e oprit și nouă oamenilor să grăim românește la târg, la biserică, judecată, cafenea și pe tot undeva unde se găsesc: preoți, profesori, învățători și funcționari și ne-au rămas liberă numai casa unde putem să grăim cu limba noastră română, că suntem înconjurați de mama și de tatăl românesc și suntem batjocoriți și înjosiți că întrebuițăm limba ca de țigan.

Pentru această ocaziune, fraților, mulți bărbați, pricepuți de neam român de la Serbia, am intrat în mare grijă și ne-am spăimântat, că negreșit ne vom pierde națiunea și limba strămoșilor noștri într-un puțin șir de ani, dar păstrată până acum poate tocmai din timpul lui marele împărat Traian din secolul 1 și 2, de la Aurelian, secolul 3 după Cristos, când mai târziu piste noi veniseră sârbii din Rusia centrală, pe malul Moheșiei unde ne găseam pe atunci.

Fraților, dacă nu am fi sprijiniți și ajutați de ce ai mai mari și ce ai mai puternici ca noi, de s-a lua măsuri până timpul ca să ne scapăm existența și limba românească atunci ne pierdem. Dar acei mari și puternici pentru această chestiune, sunteți Domnia voastră români din cea mândră și liberă Țară Românească.

Fraților români, cu ideea asta națională sfântă mulți ani mă ocup și multe ea-și face pentru dânsa, toată averea mea a mititică aș da și viața mea, numai ca să o pot pune pe calea bună, că e un lucru de valoare veșnică pentru ce-și caută temei tare și oameni sinceri și serioși (căci altminterea e foarte periculos), dar credeți, pe un Dumnezeu, că nu am putere și mijloace fără domnia voastră. Pentru aceasta mai veni acum ultima dată să plâng la domnia voastră și mă rog să-mi sprijiniți ideea mea sfântă prin Liga culturală ori prin alte calități cum fac și alte popoare și națiuni de rasă, ca altminterea e

Vlahii sunt români - Cristea Sandu Timoc

păcat de Dumnezeu că toți românii, ai din Transilvania, din Bucovina, Macedonia și pretutindeni au câte o rază de la mama noastră România și sprijin de deșteptare, numai noi sâracii cei de la Serbia suntem uitați de toți, numai nimenea nu privește că ni s-au stins steaua și ne-au apus soarele pentru totdeauna, la noi nimenea nu face nici o anchetă și nu se interesează de noi. Se făcură anchete secrete și prin Albania și unde nu, dar la noi unde e un popor românesc în compact, de o limbă, un sânge, un port vechiu național român, cu cântece, obiceiuri și povești românești nu se mai putu nimenea ocupa să facă vreo ancheta par ca suntem blestemați de cineva

Domnilor și buni frați români mă rog în genunchi ca să binevoiți a face o mare adunare de "Ligă culturală" și de bărbați patrioți și de români entuziasmați naționaliști și studiați acele mele rugăminte și planuri apoi discutați cumsecade și pe urmă răspundeți-mi rezultatul cât poate mai curând că sunt om ușor prin mijloace și nu oi putea mult a sta la București.

Arhiva Ministerului Afacerilor Externe Dosare politice, dosar 71/B/20, f. 206-214.

101

1912 noiembrie 4, București. Extrase din articolul "Datoria României" scris de George Murnu, profesor la Universitatea din București, privind situația românilor macedoneni în urma războaielor balcanice.

E un moment de cumpănă care amenință interesele vitale ale neamului. Împrejurări extraordinar de grave ne surprind și ne pun probleme din cele mai grele pentru viitorul nostru.

Faptul cel mare e că Turcia dispare de pe harta Europei și e în ajunul de a fi înghițită pe de-a întregul de statele balcanice.

Singurul lucru practic și realizabil ar fi crearea unei Macedonii autonome sau independente, alcătuită cel puțin din cele două vilaele Monastir și Salonic, care cuprind cea mai mare parte din masa poporului macedonean. În ele populația românească, unită cu cea albaneză, turcă și israelită, covârșește cu mult pe cea slavă și grecească, formând aproape 2 treimi din numărul locuitorilor.

Pentru crearea unei asemenea Macedonii independente România are tot dreptul să intervină invocând nu numai principii național, ci și acela al libertății.

Căci se știe ce-i așteaptă pe aromâni sub stăpânirea dușmanilor de moarte ai naționalității lor, aceleora care de zecimi de ani au căutat a-i stârpi prin mijlocul bandelor de antarți și comitagii, acea invenție infernală care dovedește cât de bestiale sunt încă instinctele noilor cuceritori. E deci absolut sigur că eventualul regim politic al acestora va fi sub raportul național un contrast față de regimul otoman, care a arătat cea mai mare toleranță în viața națională și culturală a tuturor naționalităților. Numai o Macedonie autonomă sau independentă, pusă sub protecția Marilor Puteri și concepută mai mult sau mai puțin după modelul Elveției ar pune capăt regimului de asuprire și tiranie garantând libertăți și drepturi egale tuturor cetățenilor ei.

România ridicându-se pentru întemeierea acestei Elveții balcanice nu ar apăra numai interesele conaționalilor noștri și, indirect, ale albanezilor, turcilor și israeliților macedoneni, ci credem că ar împăca și dorințele ascunse ale bulgarilor, care în fond nu pot vedea cu ochi buni monopolul politic al aliaților lor în aceste părți, unde elementul bulgar este mai bine reprezentat decât conaționalii lor.

Pașul României în această privință poate fi motivat și dintr-un alt punct de vedere, de un ordin mai înalt și de un interes mai general.

Îl impune necesitatea echilibrului dintre rase și naționalități în inima Peninsulei Balcanice, căci crearea unei zone neutre și de neutralizare a forțelor greco-slave care au fost veșnic în conflict precum pot să fie și în viitor, ar fi o măsură de adâncă și înțeleaptă prevedere politică, o condiție sine qua non pentru stabilirea cea mai trainică a ordinii și liniștii în Orientul Europei, ceea ce desigur e și

ținta supremă a diplomației europene. Drept care socotim că cererea României ar coincide cu dorința celor mai multe puteri.

Dacă statele balcanice s-ar opune, ar dovedi că ele vreau cu orice preț să excludă România pentru totdeauna din alianța lor, ceea ce în viitor poate fi fatal pentru toate, și în primul rând pentru Grecia. Apoi Bulgaria, Serbia și Grecia nu trebuie să uite că pe teritoriul lor trăiesc astăzi peste 500.000 de români, care în războiul actual trebuie să fi dat un contingent de cel puțin 50.000 de luptători.

Avem convingerea că aceste toate sunt motive destule și bine întemeiate spre a justifica o intervenție hotărâtă și neșovăitoare a statului român pentru crearea unei noi stări de lucruri în Macedonia, care pe lângă pacea și echilibrul Peninsulei Balcanice ar asigura și existența națională a aromânilor, acel element superior din punct de vedere social și cultural și cu un trecut istoric de o deosebită importanță pentru civilizația Orientului.

Arhivele Naționale Istorice Centrale, fond Societatea de cultură macedo-română, dosar 80, f. 58.

103

1912 noiembrie 26, București. Fragmente din Memoriul Societății de cultură macedo-română adresat cancelariilor și opiniei publice europene privind situația românilor stabiliți în Macedonia, Epir și Albania.

Ceea ce impresionează când se consultă o hartă etnografică a Turciei europene, este, în primul rând diversitatea elementelor și apoi, modul în care aceste elemente sunt împrăștiate: turci, bulgari, greci, români, sârbi, albanezi și evrei se răspândesc în regiuni mai mult sau mai puțin întinse, însă cel mai adesea se fărâmițează, tot atât cât sunt de împrăștiați. Turci, albanezi, bulgari, greci, români, sârbi și evrei se înghesuie laolaltă se ciocnesc, se amestecă și se încrucișează într-o încălceală de nedefăcut, înfingându-se ca un cui unii în alții, dispărând aici pentru a reapare mai departe și de multe ori stabiliți

Vlahii sunt români - Cristea Sandu Timoc

astfel încât formează în anumite locuri mozaicuri cu adevărat bizare și parcă făcute de către cineva animat de plăcerea de a face imposibilă separarea lor.

Astfel împărțite, aceste elemente se compensează toate în cea mai mare parte din regiuni, astfel încât nici unul nu poate pretinde o preponderență sub orice fel de raport. Este adevărat că luându-se cifra totală a fiecăruia din aceste elemente s-ar găsi poate o anumită diferență numerică de la unul la altul, însă această diferență în raportul de 1 la 2, adică nici unul dintre elemente nu se află sub jumătatea numărului altui element luat separat. De altfel această diferență se pierde prin faptul fărâmițării despre care am vorbit, ca și prin faptul, de altfel important, că fiecare dintre naționalități luate separat constituie o minoritate în raport cu toate celelalte sau chiar numai cu două dintre ele.

Toate aceste elemente nu sunt egale în ceea ce privește vechimea în regiunile în care se găsesc acum. Unii, precum albanezii, se găsesc acolo din timpurile cele mai vechi, alții precum grecii și românii, de asemenea se găseau stabiliți încă din antichitate, slavii (bulgarii și sârbii) s-au stabilit de cel puțin zece sau douăsprezece veacuri, în sfârșit turcii și evreii, mai noi, au și ei cinci sau șase sute de ani de existență. Adică deși cu date diferite toți au drepturi incontestabile, pentru ca toți au aici mai multe secole de existență.

Nu vom reda istoria și nu vom stabili drepturile fiecăruia dintre aceste elemente în Macedonia, Epir, Albania și Tracia. Ne ajungem să spunem că noi recunoaștem tuturor drepturi egale la o existență proprie pentru că regiunile pe care le locuiesc au fost timp de secole transformate prin munca lor și mai cu seamă prin suferințele lor, pentru că toți au trecut prin vremuri grele și în ciuda atâtor vicisitudini și adversități pe care le-au cunoscut au avut în ei înșiși atâta forță pentru a nu se lăsa să dispară și și-au păstrat fiecare, până în zilele noastre, individualitatea sa etnică. Naționalități de acest fel nu mor, nu dispar. Ele pot cunoaște poate eclipse pentru o vreme însă ele păstrează în adâncul sufletului atât de vioi cultul propriei individualități, astfel că focul vieții lor ce mocnește sub cenușă, se

Vlahii sunt români - Cristea Sandu Timoc

reaprinde la cea mai mică suflare. Mărturie sunt bulgarii, sârbii, românii și albanezii cărora părea că le-au fost zdrobite și distruse toate resorturile vieții naționale, dar care, este adevărat că cu prețul unor eforturi și sacrificii incredibile, și-au redobândit conștiința de a fi ei înșiși. Nu vom stăruia mai mult asupra acestui fapt care merită totuși întreaga atenție și care trebuie să fie luat în considerație serioasă la reglementarea definitivă a problemei balcanice. Însă dorim să aruncăm puțină lumină asupra unuia dintre elementele acestei probleme, căci suntem profund convinși că pentru a reglementa problema macedoneană într-un mod care să excludă pentru viitor orice surpriză și orice greșală, este de cea mai mare necesitate de a cunoaște bine toți factorii și de a nu ignora nici unul. Căci numai cu acest preț se va înlătura orice grijă, orice decepție și orice surpriză.

Populația românească ce se află stabilită în Macedonia, în Epir și Albania și pe care străinii o cunosc mai bine sub numele de valahă sau cuțovalahă, nu are nimic comun nici cu slavii, nici cu grecii, nici cu albanezii. Ea este de origine latină.

Și la fel cum bulgarii, grecii și sârbii s-au alarmat de intențiile Junilor Turci pe care-i suspectau de a nutri idei de absorbție cu privire la ei, la fel și românii au de ce să se neliniștească acum în legătură cu soarta ce le este rezervată ca urmare a cursului pe care evenimentele le-au luat în Peninsula Balcanică.

Ce a fost ceea ce a provocat evenimentele, sau mai bine zis, ce pretexte au pus ei în față... Bulgarii, grecii, sârbii și chiar muntenegrenii ai regatelor libere a Bulgariei, Greciei, Serbiei și Muntenegrului au declarat că nu mai puteau suporta ca frații lor de rasă din Imperiul otoman să fie obiect al vexațiilor regimului Junilor Turci... Pentru a asigura viitorul lor național, individualitatea etnică, cele patru state balcanice s-au înțeles pentru a cere Turciei introducerea în provinciile europene de reforme care să garanteze și să asigure dezvoltarea normală a conaționalilor lor... Aceasta refuzând, cele patru state balcanice s-au hotărât să impună Turciei punctul lor de vedere pe calea armelor, Războiul a fost declarat... Se pare că statele balcanice încurajate de succesul armatelor lor au uitat

scopul mărturisit și proclamat al acțiunii lor comune și că au intenția de a-i imprima caracterul unui război de cucerire.

Care este principiul ce trebuie să stea la baza unei reglementări echitabile și definitive a problemei macedoniene? Este principiul naționalității. Dat fiind că nici unul din statele limitrofe nu-și poate întinde și asigura dominația sa asupra unei părți a Macedoniei fără a ignora sau călca în picioare drepturile evidente ale multor naționalități de rase și religii diferite, ceea ce ar fi cel mai logic de făcut ar fi să se renunțe la orice idee de cucerire și de dominație și să se adopte pur și simplu formula "Macedonia macedonenilor".

Macedonia va forma astfel un stat autonom în care toate naționalitățile ar avea aceleași îndatoriri și drepturi egale și unde va fi proclamată o libertate absolută de conștiință, de religie și de limbă. O astfel de Macedonia poate fi ușor concepută și poate deveni o realitate dacă ar fi cea mai mică bunăvoință ca și dorință de a înceta luptele de rasă... Căci va fi sistemul cantonal elvețian sau oricare alt sistem, esențial este că numai acordarea unei autonomii poate conveni unui asemenea mozaic de naționalități. Această autonomie pentru Macedonia a fost mulți ani și până de curând preconizată chiar de către statele balcanice. O Macedonia autonomă este de dorit și din punctul de vedere al echilibrului de forțe în Orientul Apropiat. Macedonia autonomă, așezată sub granița și protecția Puterilor, va servi drept tampon... Dacă se lasă statelor balcanice libertatea de a-și împărți ca o pradă provincii întregi în care consăngenii fiecăreia dintre ele se constituie într-o minoritate infimă în raport cu totalitatea locuitorilor, atunci se va lăsa să se comită cea mai strigătoare dintre nedreptăți. Incorporarea prin forță brutală și fără consimțământul celor interesați, a cel puțin patru sau cinci elemente diferite, se constituie prin ea însăși într-o violare a celui mai elementar principiu al libertății de conștiință în numele căruia statele balcanice au declarat că întreprind război...

Contra acestei însușiri arbitrare disimulate în spatele nobilului principiu al solidarității de neam noi protestăm cu toată forța, căci

poartă atingere drepturilor legitime ale fraților noștri de neam, care trăiesc de secole în provinciile răpite de către statele balcanice. Dornici de a vedea pacea definitiv stabilită în Macedonia, noi susținem principiul unei Macedonii autonome, așezată sub protecția Puterilor, ca singur regim capabil să asigure drepturi egale și libertate de conștiință tuturor naționalităților Macedoniei, ce au toate un egal drept la viață.

Comitetul Societății:

Dr. A.Leonte, G.Murnu, C.F.Robescu, dr. V.Dudumi, I.Valaori

București, 26 noiembrie 1912

Memoriul Societății de cultură macedo-română, broșură, București, 1912.

104

1912 decembrie 18, București. Discursul rostit de Nicolae Iorga în Parlamentul României privind situația românilor din Serbia.

Onorată Cameră,

Primesc pentru a comunica Parlamentului și Guvernului o plângere care vă va mișca adânc pe toți. Această plângere este cea dintâi intervenție pe care o fac către românii liberi, frații noștri din Serbia.

Un doctor în filosofie, ridicat din mijlocul lor, deznaționalizat, necunoscându-și limba și învățând românește în străinătate, la Universitățile și la studenții noștri de acolo, acest doctor se adresează către noi, în aceste însemnate momente, căci știe și el că avem revendicații altele decât cele teritoriale în Peninsula Balcanică, cere ca glasul României, de puterea căruia s-a vorbit cam mult în timpurile din urmă, - ar rămânea să vedem acum care va fi efectul, -

cere să se ridice acest glas pentru ca acești români din Serbia, cari sunt aproape tot așa de mulți ca și românii din Bucovina, pentru că acești români din Serbia, cari locuiesc 83 de state și jumătate din Negotin, să fie tratați prietenește. Nădăjduim că statele din Balcani, ajungând la îndeplinirea visului lor național, vor fi prietenii noștri și or să învrednicească această prietenie măcar prin acordarea aceleiași libertăți culturale de care se învrednicesc în libera Românie frații lor cari locuiesc aici și care au școală: și în Severin și în alte părți, oriunde!

Voi comunica această cerere guvernului, rugându-l ca această hârtie să se întoarcă pe urmă îndărăt, pentru a rămânea ca o amintire a acestor momente în arhiva Camerei.

În petiția aceasta, la care este anexată o hartă, se întâlnesc pasagii unde se înșiră numeroasele persecuții pe care le îndură românii de acolo din partea unor organe administrative sârbești care nu au înțeles chiar interesul Serbiei, căci interesul cel bun al Serbiei este ca dânsa să fie cât mai bună prietenă cu România, și ar fi bine ca Serbia care mi-a făcut onoarea să mă aleagă membru al Academiei din Belgrad, să facă națiunii române onoarea și dreptatea de a trata omenește pe reprezentanții neamului nostru din regatul vecin....

N. Iorga, Discursuri parlamentare, volum I, partea a-II-a, București, 1939, p. 93.

105

1912 decembrie 18, București. Memoriul lui Atanasie Popovici prezentat în Parlamentul României de către Nicolae Iorga.

Printr-o circulară bisericească nr. 765, din 12 august 1899, episcopul Timocului a dat ordin preoților din eparhia lui ca la botez să dea copiilor numai nume curat naționale, după un anumit tablou prescris de el însuși.

Din acest timp românii poartă numai nume sârbești. Pe de altă parte, școala, ca și autoritățile, serbizează numele de familii; de pildă:

Sandul, Crătau, Furnică, Negroiu, Iancu, Călin, Bârsan etc., sârbește sună: Sandulovici, Cratanovici, Furnichici, Negroici, Iancovici, Calinovici, Bârsanovici etc.

Numărul românilor din Serbia, după profesorul Weigard din Lipsca, este de cel puțin 200.000. Sunt 83 de sate românești, din care 72 pur românești, fără a locui vreo familie serbească. Așadar majoritatea satelor (72) alcătuiesc o masă compactă numai din români; în restul de 11 sate, sârbii locuiesc într-un mic procent, dar sunt despărțiți de populația românească printr-un șleau, pârau sau gârlă. Chiar capitala județului Craina, Negotin, e locuită pe jumătate de Români, și aceștia locuiesc în mod compact în Vlașca Mala. Comune de peste cinci mii de locuitori se întâlnesc des.

Populația română și-a conservat întotdeauna ființa ei etnică.

Cultura sârbească progresează și se impune pe toate căile, pe când limba română regresează continuu. Ea se restrânge numai la vorbirea zilnică, căci românul nu cutează să aibă și să cetească o carte românească. Se întâmplă câteodată că vreun muncitor care a lucrat vara în România să aducă cu el vreo carte de dar, trebuie să o ascundă bine.

Aceste câteva exemple arată că românismul stă foarte rău în Serbia și că, de nu se preântâmpină la timp această stare de lucruri, cu toată energia și jertfele necesare, în mai puțin de 100 de ani populația română din Serbia va dispărea cu totul. E mare răspunderea morală a Țării Mumă, care privește cu nepăsare la fii ei ce se prăpădesc în întuneric, din lipsă de mijloace culturale. A lăsa să piară atâtea sute de români, fără a li se da o mână de ajutor, e nemaiauzit. Și mai merge dacă ar fi risipiți în toată Serbia, dar să nu auziți glasul îndurerat a 83 de localități, cu proporția neaoș românească, în masă compactă, chiar la granița României, e sfâșietor. Nu cerem bani, nu vrem pământ, dar pretendem dreptul nostru la hrana sufletească națională. Noi cei ce știm ce înseamnă cultura națională, simțim cel mai dureros lipsa ei. Eu am învățat să cetesc și să scriu românește în Germania.

Ce-i de făcut? Acum e momentul cel mai prielnic pentru a rezolva această chestie; nu ne folosim de el, totul e pierdut. Pe stindardele aliaților balcanici e scris: "Fiecărui cultura lui". Nu mai

Vlahii sunt români - Cristea Sandu Timoc

puțin trebuie să tindem românii la aceasta, cerând pentru românii din Serbia și Bulgaria cel puțin libertatea culturii naționale. Ajunge atâta înstrăinare și atâta nepăsare! Poate avea românul din regat așa inimă de piatră să nu ia în seamă și să nu asculte durerile fraților!

N.Iorga, Discursuri parlamentare, volumul I, p. II, București, 1939, p. 95-96.

106

1913 martie 14/27, Londra. Raportul lui N.Mișu, ministru plenipotențiar al României la Londra către Titu Maiorescu ministrul afacerilor externe privind primirea de către ambasadori a delegației macedo-românilor (G.Murnu, Valaori, Papahagi) ce au susținut interesele conaționalilor din Peninsula Balcanică.

Domnule Președinte al Consiliului,

Am onoarea a vă informa că d-nii Murnu, Valaori și Papahagi, delegații macedo-românilor, au sosit la Londra și că, în urma demersurilor mele, au fost primiți de Sir Eduard Grey și de toți ambasadorii, afară de cel al Rusiei, care este bolnav. Au văzut însă la Ambasada Rusiei pe dl de Etter, consilierul Ambasadei. Peste tot s-a făcut conaționalilor noștri cea mai bună primire. Au fost ascultați cu atenție și li s-au exprimat simpatii pentru nobila cauză ce dumnealor au venit să pledeze.

Toți ambasadorii le-au pus în vedere că este mai bine să încredințeze cauza lor Guvernului român, care este ascultat în Consiliul european și este mai în măsură a lua apărarea intereselor lor, prin prestigiul de care România se bucură și prin mijloacele de care Guvernul regal dispune de a se ocupa de soarta conaționalilor săi din Peninsula Balcanică.

În intervențiile ce am făcut pentru primirea sus menționaților domni, am observat totdeauna că misiunea lor nu are nici un caracter oficial și că spusele lor nu pot angaja cât de puțin Guvernul român.

Vlahii sunt români - Cristea Sandu Timoc

Delegații macedo-români au plecat astăzi din Londra pentru Berlin, mulțumiți de cele ce au auzit aici.

N.Mișu

Ministerul Afacerilor Externe. Documente diplomatice. Evenimentele din Peninsula Balcanică, 20 sept. 1912-1 august 1913, București, 1913.

108

1913 martie. Schimb de telegrame între ministrul afacerilor străine Titu Maiorescu și ambasadorul României la Londra, privind lucrările Conferinței de Pace. Intervenții ale guvernului român în legătură cu soarta românilor.

Telegrama ministrului afacerilor străine
către ministrul plenipotențiar al României la Londra

București, 9/22 martie 1913

Vă rog să cereți ca numeroasele comune macedo-române din Pind între Samarina și Metzovo să fie încorporate Albaniei. Insistați asupra principiului ca în toate localitățile unde românii sunt în majoritate, limba administrativă să fie româna, la fel ca și în toate bisericile și școlile românești; principiul general ar trebui să fie înscris în Constituția Albaniei.

T. Maiorescu

Telegrama ministrului plenipotențiar al
României la Londra către ministrul afacerilor străine

Londra 13/26 martie 1913

Astăzi, la reuniunea ambasadorilor am cerut ca regiunile dintre Ianina, Metzovo, Grebene și muntele Gramos, până la Koritza, cuprinzând 36 de sate și târguri românești, cu o populație de mai bine de 80000 de locuitori, să fie încorporate Albaniei. Pentru salvarea individualității acestor români, Marile Puteri ar trebui să garanteze

prin tratatul care va înlocui Tratatul de la Berlin și prin Constituția albaneză, autonomia administrativă, comunală și pe cât posibil, politică a acestor români, prin folosirea limbii române în administrație, în școli și biserici; recunoașterea unui șef spiritual român cu posibilitatea, pentru Guvernul român de a întreține, ca și în trecut, instituțiile de cultură românești, fără nici o restricție.

Primirea care a fost făcută explicațiilor și demonstrațiilor mele pe hartă a fost foarte amabilă și am mulțumit în numele Guvernului român pentru atenția și considerația arătată punctelor de vedere expuse de reprezentantul său.

Mișu

*Pro-memoria remis la Foreign-Office
în urma cererii lui Sir Edward Grey*

Londra 11/27 martie 1913

Guvernul român vede cu satisfacție crearea unui stat albanez independent cu atât mai mult cu cât el speră ca, prin măsurile prin care Marile Puteri garante vor binevoi să le ia individualitatea numeroșilor români care vor fi incorporați în aceasta va fi salvată. În acest scop, limitele viitoarei Albanii vor trebui să fie trasate în așa fel încât numai acest stat să fie la adăpost de toate dificultățile ulterioare cu vecinii săi, ci și ca o populație românească, care este cea mai compactă din Sud-Estul Albaniei, să fie conservată intactă între hotarele statului albanez.

Regiunea cuprinsă între orașele Janina, Metzovo, Grebene și muntele Gramos este locuită de o populație în majoritate românească, care poate fi evaluată la mai mult de 80000 de locuitori și care este grupată în 36 de sate și cătune dintre care principalele sunt: Samarina, Avdela, Perivoli, Craișia, Labanitză, Seracu, Perivoli, Laista, Leshniza, Breaza, Turcia, Medjidie, etc.

Este cazul să remarcăm că cele două versante ale Pindului, de la muntele Gramos până la Agrafta, sunt ocupate în majoritate de români. O parte a acestei populații a fost anexată Greciei după

Tratatul de la Berlin. Românii au protestat atunci contra acestei anexări. Ar fi injust să permitem din nou separarea de trupul compact al românilor și să-l anexăm la alte state decât Albania. România este de părere că individualitatea lor națională va fi mai bine conservată într-un stat albanez independent, sub garanția și controlul Marilor Puteri, a cărui limite ar trebui să fie fixate într-o manieră pe cât posibil indiscutabilă, pentru a evita în viitor tulburările în aceste ținuturi.

Guvernul român consideră că cele mai bune frontiere naturale pentru Albania de Sud ar fi munții Zagori (Mitchikeli și Papingo); valea râului Inahos până la confluentul său cu râul Arta (Arachtos), până la izvorul acestui râu la Joug (Zygos); de aici la Metzovo și urmând frontiera actuală a Greciei până la râul Venetico și de acolo până la confluentul său cu râul Bistrița (Aliacmon-Indije-Sou), se va urma cursul Bistriței către Darda, Gramoste, Koritza până la lacul Prespa.

Populația din aceste hotare este în mare parte română, musulmană (români-mahomedani-vlahi), albaneză și o minoritate, greacă.

Pentru salvarea individualității naționale a românilor din aceste ținuturi care vor fi încorporate în Albania, Marile Puteri vor binevoi să înscrie nu numai în Tratatul internațional care va înlocui Tratatul de la Berlin, dar și în Constituția sau statutul organic al Albaniei, principiul că în administrarea tuturor localităților unde majoritatea ar fi română, ca și în toate bisericile și școlile românești, limba uzuală să fie româna.

Noul stat albanez ar trebui să garanteze o autonomie administrativă și comunală și pe cât posibil, politică pentru românii din Albania și să nu pună nici un obstacol funcționării unui șef religios român al zonelor locuite de români.

Statul român va putea subvenționa, ca și în trecut, instituțiile de cultură românești din Albania, fără nici o restricție din partea statului alb.

N.Mișu

Vlahii sunt români - Cristea Sandu Timoc

Ministerul Afacerilor Externe. Documente diplomatice. Evenimentele din Balcani. Acțiunea României 20 septembrie 1912-1 august 1913, București, 1913, lb. franceză.

109

1913 iulie 2, 23, 25, București. Telegramme adresate lui Titu Maiorescu, președinte al Consiliului de Miniștri, ministrul afacerilor străine, de către omologii săi din Bulgaria, Grecia și Serbia, privind recunoașterea autonomiei școlilor și bisericilor cuțovalahilor din țările respective.

**Excelenței sale, Domnului T.Maiorescu,
Președintele Consiliului, Ministrul afacerilor străine**

București, 22 iulie 1913

Ca răspuns notei Excelenței voastre cu data de 22 iulie 1913, am onoarea de a vă confirma că:

Conform declarații pe care Bulgaria a făcut-o în protocolul semnat la Londra în 19/29 ianuarie 1913 și la articolul 4 din Protocolul conferențiat la St. Petersburg din 26 aprilie (9 mai) al aceluiași an, Bulgaria consimte să dea autonomia școlilor și bisericilor cuțovalahilor găsimdu-se în viitoarele posesiuni bulgare și permițând crearea unui Episcopat pentru aceeași cuțovlahi, cu facultate pentru Guvernul român să subvenționeze sub supravegherea Guvernului bulgar suszisele instituțiuni prezente și viitoare.

Primiți, vă rog...

(ss) Toncheff

Vlahii sunt români - Cristea Sandu Timoc

**Excelenței sale, Domnului T.Maiorescu,
Președintele Consiliului de Miniștri,
Ministrul afacerilor străine**

București 23 iulie (5 august) 1913

Domnule Președinte de Consiliu

Ca răspuns notei, cu data de azi pe care Excelența voastră a binevoit să mi-o remită, am onoarea să confirm Excelenței voastre:

Grecia consimte să dea autonomia școlilor și bisericilor cuțovalahilor aflători în viitoarele posesiuni grecești și permițând crearea unui Episcopat pentru aceeași cuțovalahi, cu facultate, pentru Guvernul Român să subvenționeze sub supravegherea Guvernului elenic suszisele instituțiuni culturale prezente și viitoare.

Primiți vă rog...

(ss) E.K.Veniselos

**Excelenței sale, Domnului T.Maiorescu, Președintele Consiliului
de Miniștri, Ministrul afacerilor străine al României**

București 25 iulie 1913

Domnule Președinte al Consiliului

Ca răspuns notei pe care Excelența voastră a binevoit să mi-o adreseze cu data de 23 curent No. 17276, am onoarea să vă informez că Serbia consimte să dea autonomia școlilor și bisericilor cuțovalahilor, aflători în viitoarele posesiuni sârbești și să permită crearea unui episcopat pentru acești cuțovalahi, cu facultatea pentru guvernul român ca să subvenționeze sub supravegherea Guvernului sârbesc, suszisele instituțiuni culturale prezente și viitoare.

Primiți vă rog...

(ss) Nik.P. Pachitch

Vasile Diamandi-Amniceanul, Românii din Peninsula Balcanică, București, 1938.

1914 aprilie 1, București. Fragment din interviul lui Take Ionescu¹ privind situația românilor din întreaga Peninsula Balcanică².

Știm cu cât interes și cu câtă plăcere citește publicul nostru aprecierile dlui Take Ionescu asupra evenimentelor politice mai importante. Emoția pe care a pricinuit-o întregii lumi românești, măcelul de la Corița, ne-a decis să solicităm, după declarația dlui Venizelos și părerile dlui Take Ionescu. Suntem bucuroși că în cele ce urmează, le putem împărtăși cititorilor "Adevărului".

-Ce credeți despre telegrama dlui Venizelos, adresată directorului nostru dl Mille?

-D.Mile a făcut foarte bine că s-a adresat dlui Venizelos și sunt convins de sinceritatea răspunsului dlui Venizelos. Este bine să ne dăm seama de situația exactă și de spiritul din Grecia pentru ca să putem judeca cu dreptate cele întâmplate.

Am cunoscut pe preotul Balamace de aproape de foarte mulți ani încă de când se dusese la Constantinopol ca delegat al poporului aromân ca să ceară episcopatul românesc.

Corcea îmi este familiară de mai mult de douăzeci de ani. Pentru școlile de acolo, atât cea românească cât și una albaneză care a funcționat puțin timp, am făcut tot ce am putut, la vreme.

Nu au prin urmare în fața d-tale nici un necunosător al situației, nici un om pentru care asasinarea unui patriot adevărat ca preotul Balamace să poată să nu fie o adâncă durere.

Ar fi însă o mare nedreptate și o neiertată greșală dacă am face răspunzător pentru cele de la Corița pe Guvernul elen, sau măcar sferele conducătoare din Grecia.

¹ Take Ionescu (1858-1922), om politic liberal (1884-1891), conservator (1891-1922), întemeietor al Partidului Conservator Democrat (1909), fost ministru în patru guverne având un rol de frunte în timpul războiului balcanic

² I păcii de la București.

² Interviu a fost publicat în ziarul "Adevărul"

Nu trebuie făcută nici o asemănare între bandele de antărți de altădată și cele petrecute astăzi. Alți oameni aveau atunci răspundere pentru acțiunea Greciei, oameni de o calitate mult inferioară. Atunci grecii vedeau în România piedica cea mai neașteptată pentru ei la realizarea idealului național; astăzi până și copiii știu în Grecia valoarea amicitiei cu România, atât pentru cele deja dobândite, cât și pentru menținerea lor.

Nu sunt nici două săptămâni de când a venit la mine dl Badrlexi din Veria, un important membru al comunității de acolo și care, dacă nu mă înșel, vedea Bucureștii pentru întâia oară și mi-a spus că la Veria și în împrejurimi românii sunt foarte bine tratați. Tot așa mi-a vorbit despre împrejurimile Ianinei d-rul Vasilache.

Dar să-ți mai dau o dovadă:

În decembrie 1912 când eram la Londra, găsesc într-un jurnal din București că unul din numeroșii Balamace din Corcea este arestat de către armata greacă și viața lui în pericol. Chiar în acea zi am scris amical dlui Venizelos a cărui cunoștință o făcusem numai de câteva zile și d-sa a telegrafiat și Balamace a fost pus în libertate. Aceasta se petrecea șapte luni înainte de pacea de la București, zece luni înainte de pacea de la Atena. Cum aş pune azi în îndoială nu numai buna-credință a dlui Venizelos, dar adevărata lui durere pentru tragedia de la Corcea?

Noi avem români-români de origine în multe țări din Peninsula Balcanică. Avem și în Grecia și în Serbia și în Bulgaria și în Albania. Oricât de legitim și de nobil este să ne interesăm de soarta tuturor, și să ne îngrozim când ei suferă, nu trebuie să ne pierdem cumpătul și lăsându-ne a fi târați de fireasca compătimire, să punem mereu în discuție bazele politicii noastre externe. Acum vreo trei luni s-a asasinat un cuțovalah în Bulgaria cea nouă, unde este o ordine stabilită, un guvern, o forță armată, pe când la Corcea acum este adevărat război civil.

-Dar se zice că au fost soldați și ofițeri din armata greacă care au luat parte la masacrare?

-Nu știu. Dar este posibil. Aceasta însă nu ar dovedi cătuși de puțin o vinovăție sau o conivență nu numai a dlui Venizelos, ceea ce este absolut exclus, dar nici măcar a cercurilor diriguitoare din Grecia.

Nu trebuie să uiți că de la Corcea autoritățile grecești și trupele grecești au trebuit să se retragă pentru a se supune hotărârii Europei. Cine cunoaște cât de puțin starea spiritelor din Grecia, e dator să recunoască că Guvernul grecesc opunându-se Europei în chestia frontierelor Albaniei, a dat dovadă de multă maturitate politică, de un adevărat curaj civic. Albania de Sud, sau Epirul, cum îl numesc grecii, este desigur populată de albanezi, dar o mare parte din acești albanezi ortodoksi au trăit în biserica elenă, în școli elene și au devenit ceea ce acolo se numește grecoromani. Ca toți neofiții, grecoromanii fie dintre albanezi, fie dintre bulgari-căci în Macedonia sunt și mulți bulgari grecoromani-sunt mult mai fanatici, prin elenismul lor împrumutat, decât adevărații eleni.

Zilele trecute am văzut la Londra, pe amicul meu, colonelul Murray, care fusese șase săptămâni în Epir și care așa de mult se impresionase de fanatismul acestor grecoromani pe care dânsul îi credea greci, încât apăra punctul de vedere epirot cu o convingere și o candoare extraordinară.

Cuțovlahii romanizați, ca Balamace, nu au vrășmași mai implacabili decât pe cuțovalahii sau albanezii grecoromani.

Ca să-ți dai bine seama de situație, trebuie să-ți mai amintești două lucruri:

Întâi: o mulțime din oamenii cu situație din Grecia, ofițeri, marinari sunt în-realitate epiroți, adică în fond albanezi grecoromani.

Cine știe dacă printre ofițerii sau soldații care vor fi trecut de partea insurgenților nu vor fi tocmai dintre acești epiroți.

Populația aceasta, amețită, care n-a crezut niciodată serios că trupele grecești se vor retrage, este capabilă de orice, fără să aibă nevoie de încurajarea sau conivența guvernului de la Atena.

Al doilea: nu trebuie să uiți că între Grecia unde de atâtea decenii s-a cultivat-marea idee, niciodată nu s-a crezut că se va înființa vreo Albanie independentă și s-a contat pe acest Epir ca o

zestre a Greciei, fără rival, pe când chiar pentru Salonic se știa că se va întâmpina o luptă din cele mai grele cu slavii.

-Dar grecii nu se gândesc că și-au îndoit teritoriul și că au obținut mai mult decât s-a așteptat vreun om serios vreodată?

-Mulțumirile nu sunt nici cuminți, nici drepte. Afirm că pe Venizelos, care a făcut pentru Grecia mai mult decât Bismark pentru Italia, toți învinșii luptelor politice din Grecia și toți naivii zgomotoși-pentru producerea cărora nu avem monopol îl acuză de trădare pentru că a retras trupele grecești din Albania de Sud și din Corița. Aflu că mitropolitul din Salonic uită că dacă el este azi în Salonicul grecesc, o datorește lui Venizelos, acuză de trădare pe primul ministru al Greciei. Deja în octombrie un arhiepiscop din Albania i-a spus regelui Constantin că dacă se retrage din Albania e un trădător.

Nu e mare merit să-ți slujești țara când ai iluzia că ți se vor recunoaște serviciile făcute; merit e să o slujești când știi ce te așteaptă. Turbarea, la naivi sinceră, la pricepuți prefăcută, în contra lui Venizelos, nu mă miră.

După semnarea păcii din București, la dejunul pe care mi l-a dat la hotel Palace, d.Pasici, spunând vecinului de masă că doream să călătoresc în Japonia în iunie 1914 cu fratele meu d-rul Ionescu, dl Venizelos, care era de față, mi-a propus să ne însoțească. Și apoi surâzând mi-a zis: "Dar ești sigur că până la iunie 1914 vei fi un om liber?"

I-am răspuns: "Sunt absolut sigur și sunt aproape sigur pentru d-ta. Eu deja voi fi un trădător la noiembrie, d-ta, care ai căpătat mai mult pentru Grecia, nu te văd trădător decât la februarie!"

Asupra acestei conversații, cu atâtea martori, s-a deschis o interesantă discuție generală.

-Dar, în sfârșit, cum crezi dumneata că s-au întâmplat cele de la Corcea și care va fi urmarea lor?

-Europa a avut dreptate când a dat Albania de Sud împreună cu Corcea, noului stat albanez. Fără de aceasta nu putea fi o Albanie viabilă

-Europa a avut dreptate când a cerut evacuarea acestor teritorii de trupele grecești că n-a trimis acolo detașamentele internaționale, ca la Scutari, până când se va forma armata albaneză. Sunt convins că până la sfârșit voința Europei va învinge. Probabil guvernul albanez va face oarecare concesii epiroților elenizați. Odată ordinea stabilită, românii din Albania vor trăi cât se poate de bine. Autorii masacrelor vor fi pedepsiți exemplar de către guvernul albanez, dacă nu vor fugi în Grecia. Iar dacă se vor refugia acolo, n-am îndoială că dl. Venizelos își va îndeplini datoria cu acel curaj și cu aceea sinceritate care au inspirat atâta încredere pretutindeni și la toți.

-Iar aici, la noi, ce credeți că trebuie să se facă?

-Eu nu-mi schimb părerile după cum sunt la guvern sau în opoziție.

Când am fost la guvern am cerut politica externă numai pentru guvern. Am refuzat s-o împart cu "Dacia" sau cu strada.

În opoziție zic tot așa.

Și vă atrag atenția la toți asupra unui lucru capital-capital mai ales acum, când România și-a asumat în Peninsula Balcanică un rol așa de frumos, dar în același timp, așa de greu.

Nu există politică externă demnă de acest nume, care să fie în funcție de diferitele incidente care se pot petrece-oricât de grave și de dureroase ar fi ele.

Azi dimineață am citit în unele ziare o telegramă din Sofia care spunea că faptele de la Corcea ar trebui să ne facă să schimbăm politica noastră balcanică.

Politica noastră nu poate să fie decât menținerea păcii, așa cum a întocmit-o Tratatul de la București. Prietenie avem-și trebuie să avem- cu toate popoarele din Peninsula Balcanică, dar polul fix al politicii noastre trebuie să rămână menținerea operei pe care noi am creat-o.

Am deplorat altădată manifestațiile antibulgărești.

Arhivele Naționale Istorice Centrale, fond Societatea de cultură macedo-română, dosar 80, f.18.

1914 aprilie 3, București Articolul "Românii macedoneni" publicat în ziarul "Universul" privind situația românilor de la sud de Dunăre și atitudinea guvernului român față de ei.

De vreo 30 de ani mereu se discută la noi asupra soartei românilor care locuiesc în sudul Balcanilor. Fie din Macedonia propriu-zisă, din Albania, Epir sau Tesalia, românii aceștia sunt numiți de noi "macedoneni".

Nu se poate spune că România nu s-a ocupat de ei. Pe căi greșite sau bune, statul român a făcut multe sacrificii pentru menținerea și dezvoltarea conaționalilor de la sudul Balcanilor. Dacă rezultatele acelor sacrificii n-au fost toate fericite, nu-i totuși mai puțin adevărat că sprijinul statului român dat a folosit totuși elementului românesc din Macedonia propriu-zisă și din Albania și Epir.

Școlile întreținute de România, bisericile zidite cu sprijinul nostru au ajutat dezvoltarea culturii naționale în acele părți și au păstrat credința strămoșească.

Câteva generații de tineri macedoneni s-au format la adăpostul sprijinului țării mume și marea nenorocire a fost că elementele formate pentru lupta națională n-au rămas la locurile lor de origine, ca să contribuie cu munca și priceperea lor la ridicarea și mai mult a tuturor românilor macedoneni.

Nu-i mai puțin adevărat că e greu de trăit, mai ales ca element cult, în Macedonia.

Luptele de naționalitate în acea parte a Europei face ca viața să fie primejduită în orice moment și românii macedoneni numără atâtea victime și tot atâtea eroi pentru cauza națională.

Cât timp a fost dominația turcească nu era nici o speranță de îndreptare.

La Constantinopol se formase nenorocita credință că Imperiul otoman va fi în siguranță dacă naționalitățile ce-l compuneau se luptau și se măcelăreau între ele.

Vlahii sunt români - Cristea Sandu Timoc

Românii din Turcia veche fiind cei mai slabi, ei dădeau tributul de sânge cel mai mare.

Nu se poate spune că România n-a stăruit îndeajuns pentru ușurarea și apărarea vieții elementului românesc din sudul Balcanilor. Statul nostru a întrerupt relația cu Grecia din cauza asasinatelor săvârșite de bandele antartilor greci. De asemenea a amenințat Turcia cu ruperea relațiilor diplomatice, dacă nu convine la un tratament mai omenesc față de aromâni.

Mai mult nu se putea face, căci condițiile geografice și cele militare nu ne pot îngădui să purtăm un război cu Turcia sau cu Grecia.

Au venit evenimentele sângeroase din 1912 și 1913. Românii macedoneni au plătit și de astă dată cu sute de vieți scumpe situația lor nenorocită.

La tratarea păcii balcanice s-a vorbit mult despre o autonomie a Macedoniei, dar conferința de la Londra n-a putut s-o realizeze. Ceea ce n-au putut face statele mari ale Europei, nu putea obține singură România.

Puțin mai târziu, prin tratatul de la București s-au putut lua unele garanții pentru asigurarea liberei dezvoltări a elementului românesc din statele balcanice.

Ca-n totdeauna s-a dovedit însă și de astă dată că tratatele rămân literă moartă dacă statele contractante nu sunt de bună credință, sau n-au posibilitatea să pună ordine în casa lor. De aceea, după Tratatul de la București am avut de înregistrat persecuțiile ce le suferă românii macedoneni intrați sub dominația Serbiei și groaznicele asasinate de la Corița, atribuite pe bună dreptate fanaticilor greci din Epir.

Ce poate face statul român față de aceste grave abateri de la tratatul sub care stau semnăturile unor persoane cu autoritate ca domnii Pasici și Venizelos? Nimeni nu poate cere României să declare război Serbiei sau Greciei. Deci rămâne numai calea intervențiilor diplomatice.

Fostul Guvern a intervenit la Belgrad; actualul guvern a intervenit la Atena.

Vlahii sunt români - Cristea Sandu Timoc

Dnii Pasici și Venizelos au dat asigurările cele mai formale că prevederile Tratatului de la București vor fi respectate și că toate abaterile săvârșite contra acelui tratat sunt opera unor oameni fără răspundere, pe care guvernele din Belgrad și Atena nu-i aprobă.

Rămâne să vedem dacă acele guverne vor pedepsi pe abuzivi. Până acum nu știm dacă guvernul sârb a pedepsit pe inspectorul școlar și pe primarii care au zădărnicit funcționarea școlilor românești din unele sate intrate sub stăpânirea Serbiei și am dori să nu așteptăm în zadar pedepsirea asasinilor din Corița de către guvernul Venizelos.

Acestea fiind grelele condiții în care trebuie să trăiască românii din satele balcanice, nu putem decât să deplângem soarta unor elemente de valoare preotului Haralamb Balamace și să dorim ca cuvântul civilizației să sufle cât mai curând și peste nenorocitele ținuturi în care aromânii duc o viață atât de primejduită.

Arhivele Naționale Istorice Centrale, fond Societatea de cultură macedo-română, dosar 80, f.51.

120

1918 noiembrie 1, Chișinău. Manifest către românii din Serbia privind necesitatea unirii tuturor românilor și susținerea cauzei lor la Conferința de Pace de la Paris.

Fraților,

De sute de ani, de când ne ducem viața nemângâiată alături de frații noștri sârbi, niciodată n-a venit cineva la noi cu vreo vorbă de mângâiere, care să trezească în sufletele noastre nedejdea de un trai mai bun și mai omenesc.

Iată cum, aducând Dumnezeu vremuri mai bune, noi cei mai jos iscăliți, care suntem ca și voi, români din Valea Timocului, ne întoarcem către voi în aceste ceasuri istorice, pentru a vă spune câteva lucruri însemnate, asupra cărora să vă gândiți și să vă hotărâți: ce este de făcut?

Ați văzut cu toții războiul grozav care ține de peste patru ani de zile și care a pornit tocmai din țara noastră Serbia.

Războiul acesta nu s-a dat pentru putere, ci pentru dreptate. Ce e drept, nemții credeau că ei o să biruiască cu puterea, dar aliații i-au biruit cu dreptatea. Ei au statorit că nu e bine ca asupra vieții unui popor să hotărască singur soarta, după cum va voi el.

Fiind români, dorim să fim la un loc cu ceilalți frați ai noștri, cu românii, care acum sunt un popor mare. Noi vrem să fim la un loc cu Banatul, cu Transilvania, cu Basarabia și cu Bucovina.

Noi nu suntem sârbi, tocmai precum românii din Ungaria nu sunt unguri și cei din Rusia, ruși. Noi suntem în Serbia o jumătate de milion de români și nu mai vrem să rămânem cu sârbii, de la care am avut de suferit atâta. Ei nu ne lăsau să învățăm în școli limba noastră, nu ne lăsau să ne facem biserici românești, să avem gazete românești și altele de acestea. Dacă noi o vom cere de la Conferința de Pace să ne alipească la România, credem că ea ne va alipi.

Fiind și noi români de sânge din moși strămoșii noștri și avându-ne moșiile noastre de la ei, noi avem aceeași dorință: rămânem ce suntem, adică români; să fim gospodari pe pământul nostru și să fim laolaltă cu toți frații noștri români.

Astăzi toată lumea care a fost robită de alte neamuri a căpătat dreptate și se întoarce la țara mamă. Românii din Basarabia, din Bucovina, din Ardeal și din Banat s-au alipit de mama lor, România. Numai noi, românii din Serbia, am rămas pe din afară. Trebuie să ne grăbim să ne folosim de dreptul obștesc și să cerem să ne alipim la mama noastră care ne întinde bucuros brațele ei. Până acum nouă nu ne-a fost îngăduit cel mai sfânt lucru pentru un om, adică să ne cunoaștem neamul și să trăim pentru el. Doar numai gospodari putem să fim; dar asta nu ne mulțumește în sufletul nostru, căci și noi suntem oameni și trebuie să știm pentru ce trăim. Deoarece am fost, suntem și vom fi stăpâni pe pământul nostru românesc din Serbia, vrem ca să ni se lărgască și drepturile noastre, pentru ca să trăim în toate privințele ca români.

Toată averea care se află în județele (ocruzi) românești să fie proclamate ca avere a poporului român. Toată puterea executivă (vlasi) să treacă în mâinile noastre. Numai fii de-ai românilor să fie împuterniciți (pumonocinic) ai poporului român, și ei să-și aleagă funcționari (cinovnici) dintre români. Prefecții (nacelnici) să fie români care să îngrijească de popor, dându-i sfaturi bune și împărțindu-i dreptate în limba românească. Judecătoriile (sudovi) să fie românești și judecata să se facă numai în limba românească.

Noi avem vreo 250 sate. Orice sat să aibă primar (cnez) și dascăli români. Învățătura să se facă românește. Până acum vreo 40-50 de ani, noi ne aveam bisericile noastre în care se făcea slujba în limba românească. Acum cerem să se întoarcă iarăși limba română în biserică. Orice sat să aibă biserică. Popii și dascălii români să rămână la locul lor și în scurt timp să învețe românește, să citească și să slujească. Pentru aceasta mama noastră România ne va da tot sprijinul.

Așadar, fraților la lucru!

Să ne adunăm prin sate, prin orașe, să alegem un Comitet național care să se pună în legătură cu frații noștri din România, Ardeal, Bucovinași Basarabia, pentru ca să ne unim cu ei, făcând și noi dimpreună parte din România Mare.

Acum e timpul să ne folosim de libertatea (sloboda) care stăpânește toate neamurile și să ne spunem cuvântul nostru. Nimic nu ne mai împiedică să intrăm în granițele României întregului neam românesc.

Sfârșind aceste cuvinte frățești, rog pe bunul Dumnezeu să ne ajute ca să vedem împlinit visul de fericire al neamului nostru.

Ura! Trăiască românii din Serbia uniți cu România! Trăiască România Mare a tuturor românilor!

Chișinău, 1 noiembrie 1918

Atanasie Popovici, doctor în filosofie, profesor

Sever Coteț, plutonier-major

Ion Niță, plutonier-major

L. Bogdan, funcționar

Arhivele Naționale Istorice Centrale, fond O.Ghibu, dosar 534, p. 123-127 (lb. Franceză).

121

1918 martie 8, Paris. Comunicat privind crearea Ligii pentru eliberarea românilor din Timoc și Macedonia

"Sâmbătă 8 martie 1919 două delegații, aceea a românilor din Timoc și aceea a românilor din Macedonia, amândouă sosite recent la Paris pentru a-și susține în fața Conferinței de pace revendicările lor naționale, s-au prezentat la Colonia românească din Paris, în adunarea extraordinară în bulevardul Champs-Elysees și după ce au expus situația dureroasă a românilor din Pind și Macedonia, au adus la cunoștință și revendicările ce le-au formulat în fața Conferinței. Ca urmare a emoționantei lor expuneri, ca și a strigătului de ajutor adresat de către ei tuturor fraților liberi din România, Basarabia, Transilvania, Bucovina și Banat, Colonia românească, într-un elan fierbinte, a pus bazele unei Ligi naționale compuse din români din toate provinciile și având denumirea: "Liga pentru eliberarea românilor din Timoc și din Macedonia". Inspirându-se din marele principiu wilsonian care recunoaște fiecărui popor dreptul de a dispune liber de soarta sa, scopul acestei ligi este, cum o indică chiar denumirea, de a ajuta pe românii din Timoc și din Macedonia în lupta lor de eliberare.

Comitetul Ligii se compune după cum urmează:

președinte de onoare: Vasile Stroescu, conducător al mișcării naționale din Basarabia.

președinte activ: George Murnu, profesor la Universitatea din București, delegat macedo-român

vicepreședinți: Sever Bocu, publicist din Banat; dr. Ath. Popovici, conducător al mișcării naționale din Timoc; N.Tacit, delegat al Pindului

membrii: C.Axente, publicist și avocat din București; P.Bratanu, vicepreședinte al Coloniei române din Paris; comandor

Culica; A. Culina, delegat al Pindului; A. Iliescu, avocat la București; prof. I.Gavanescu; prof. D. Hurmuzescu; prof. T.Lalescu; prof. G.G.Mironescu; T.Papahagi, delegat al Pindului; prof. O.Tafral; prof. I.Ursu.

Arhivele Naționale Istorice Centrale, fond Ion Pelivan, dosar 745, f. 1-2 (lb. Franceză)

125

1919, Paris. Extras din memoriul românilor din Serbia prezentat de dr. Atanasie Popovici la Conferința de pace de la Paris.

Conferința pentru pace, întrunindu-se la Paris, cu scopul de a așeza în Europa o nouă alcătuire, întemeiată pe justiție și pe principiul naționalităților: m-a însărcinat să aduc membrilor conferinței plângerile și năzuințele legitime ale acestei populații.

Întemeiat pe aceasta, am onoarea de-a înfățișa cele ce urmează: Valea inferioară a Timocului și a Moravei, din nord-estul Serbiei și platoul care desparte cele două râuri, sunt locuite de o însemnată masă de populație românească. Ea ocupă teritoriul celor patru județe: Craina, Pojarevăț, Timoc și Morava.

Obârșia populației române din Serbia este foarte bine cunoscută, ca fiind alcătuită din rămășițele coloniilor romane și trace romanizate care se află în această țară atunci când sârbii s-au revărsat în aceste locuri, și care n-au putut fi salvate decât cu greu și numai în parte. Populația românească s-a păstrat mai curată în văile înalte și în pădurile dese ale acestui ținut muntos. În sec. al XIV-lea, urmele lor se întâlnesc în mai multe acte oficiale ale țărilor sârbe. Dar peste această primă alcătuire etnică, au venit să se adauge elemente macedo-române de la Pind și din Balcani. În mișcările etnice pe care le-a prilejuit invazia otomană, în jurul acestui sâmbure etnic s-au strâns rămășițele românești care rătăceau între Carpați și Balcani. În cursul sec.XVII-XVIII și XIX-lea, noi pături au venit să se suprapună

peste primele aşezări şi de astă dată ele au venit din Mica Valahie (Oltenia) şi din Banatul Timişoarei.

Însemnătatea numerică a populaţiei româneşti din Serbia nu este de loc de lepădat. Ea numără astăzi mai bine de 340.000 suflete, pornirea ei fiind aceea de a întinde şi de a se înmulţi.

Dacă am socoti că numărul românilor, de la 1859 şi până acum a crescut tot atât cât şi acela al sârbilor, noi ar trebui să avem astăzi faţă de cei 700.000 locuitori, câţi locuiesc în cele patru judeţe sârbeşti, ceva mai mult de 300.000 români şi aproape 400.000 sârbi. Iar dacă cifra românilor din judeţele Pojarevăt şi Craina (261,588) a căror populaţie este în mare majoritate românească (80 %), adăugăm şi pe aceea a celorlalte două judeţe (81.871), unde populaţia românească este cel puţin de 20-30%, se ajunge chiar până la cifra de 340.000 români.

Pe când statistica oficială se străduia să ascundă numărul adevărat al românilor, ocârmuirea s-a ocupat şi ea să lucreze la "sârbizarea lor". Limba românească a fost gonită din biserică şi cărţile sfinte româneşti au fost arse. Întrebuinţarea limbii româneşti în şcoli pentru copiii români a fost oprită.

Împotriva acestei politici de înăbuşire şi de "sârbizare" românii din Serbia n-au putut să opună decât o împotrivire îndârjită şi mută. N-au dat înapoi din nici un punct de vedere. Dacă n-au mers cu împotrivirea până la răscoală este că întotdeauna, au fost îndemnaţi să nu o facă de către fraţii lor din regat, ori de câte ori s-au dus la Bucureşti pentru a le cere sprijinul lor prietenesc, pe lângă conducătorii din Belgrad. În două rânduri, la 1904 şi 1906, românii din judeţ Pojarevăt au trimis la Bucureşti un împuternicit cu memorii semnat de toţi fruntaşii românilor din judeţ, prin care rugau guvernul român fierbinte să intervină pe lângă cel sârb spre a le îngădui dreptul de a avea şcoală şi biserică naţională. La 1913, locuitorii din judeţul Craina au făcut la Bucureşti o cerere asemănătoare. Guvernul din Bucureşti însă cu inima uşoară n-a ținut seama de dorinţele întemeiate

ale celor peste 300.000 români din Serbia, numai pentru a păstra prietenia ei.

Un guvern care nu îngăduie cea mai elementară libertate şcolară şi bisericească supuşilor săi români este neândoişor că nu ar putea decât să înăbuşe şi să împiedice cu cea din urmă asprime orice mişcare iredentă, orice împotrivire mai dărză, care ar putea să aibă un răsunet în străinătate.

Dar, românii din Serbia speră că de acum înainte obiceiurile trecutului vor înceta.

Principiile wilsoniene care au fost primite de toată lumea şi mai ales de poporul sârb aceste principii în numele cărora iugoslavii, toţi atâţia câţi sunt cer să fie alipiţi la regatul sârb, trebuie să fie aduse la împlinire şi în ceea ce ne priveşte.

Nu sârbii sunt aceia care ar putea să ne oprească de a cere acest lucru. De aceea noi le cerem la Conferinţa pentru pace, pe temeiul principiilor wilsoniene, dreptul de a fi alipiţi la fraţii noştri liberi din regat. Acesta este pentru noi singurul mijloc de a ne asigura libera noastră dezvoltare ca şi aceea a culturii noastre intelectuale, în limba noastră naţională şi e singura noastră cheazăşie că nu se vor mai pune piedici libertăţii noastre şcolare, religioase şi politice. Noi vrem şi cerem să ni se dea ceea ce s-a dat şi altor ramuri ale poporului iugoslav.

Noi locuim pe însăşi frontiera care desparte Serbia de România şi teritoriul pe care îl ocupăm alcătuieşte un fel de ieşind în mijlocul teritoriilor româneşti. Acest fapt îndreptăţeşte năzuinţele noastre şi de o mare tărie dreptului nostru care se trage din principiul wilsonian.

Noi ne-am vărsat sângele fără precupeţire pentru Serbia în cele două războaie balcanice, de la 1914. Divizia românească din Timoc a fost citată printre cele mai brave, în lupta disperată împotriva inamicului comun. La rândul său, poporul sârb ne datorează libertatea şi neatârnamarea, pe care le-am câştigat prin eforturile comune, la care au luat parte fraţii noştri care au murit şi cei care au supravieţuit: acei

care au luptat în Serbia, în România, ca și în Austro-Ungaria. Ei prin grelele lor sacrificii, ne-au răscumpărat dreptul la libertate.

În acest război a curs prea mult sânge și prea multe milioane de oameni au murit luptând împotriva împilării, pentru ca o dată pacea încheiată, să mai rămână fără pricini întemeiate, popoare sau părți de popoare subjugate, ca noi.

Dacă mai este dreptate la fel pentru toată lumea, pe temeiul ei, cerem de la Conferința pentru pace să ni se facă dreptate și avem convingerea că cererea noastră nu poate fi înlăturată.

Dr. Atanasie Popovici

Președintele Comitetului Național al Românilor din Serbia

Memoriul românilor din Craina prezentat de către A. Popovici la Conferința de pace de la Paris București, 1919, lb. Franceză, traducere în "Românii din Turcia", volumul III, București, 1943, p. 111-114.

144

1941 aprilie 23, București. Memoriul adresat de Mihail Antonescu lui Manfred von Killinger, ministrul Germaniei la București, cu privire la situația populației românești din Macedonia și Valea Timocului.

(...) Banatul este românesc.

Transilvania este românească.

O întreagă regiune este românească în Balcani, de la Timoc la Bitolia spre Salonic.

Și totuși România a pierdut Cadrilaterul și o parte mare din Transilvania; n-a încorporat Banatul, iar acum pierde în favoarea Bulgariei al doilea grup de populație românească.

Pretențiile și drepturile României asupra Banatului au fost întotdeauna recunoscute; Ion Brătianu s-a retras de la Conferința de pace de la 1918-1919 pentru că, deși formal recunoscute ca drepturi etnice românești, s-a considerat că trebuie să dea Belgradului o

acoperire teritorială strategică, fiind prea aproape de frontieră. Acesta a fost singurul motiv care a explicat amputarea Banatului românesc(...).

România s-a micșorat, litoralul său maritim a fost redus, teritoriul tampon între slavi (Dobrogea) a fost comprimat, în timp ce drepturile și situația rasială, politică, economică și strategică a Bulgariei sporesc considerabil.

Acest popor lovește în interesele etnice românești în Balcani, care au fost totdeauna legate de schimbările teritoriale bulgaro-turce.

Prin noua ordine teritorială favorabilă Bulgariei, alți 600.000 români ar rămâne fără drepturile legitime ale rasei și naționalității.

Aceasta ar fi o nouă lovitură nedreaptă adusă națiunii românești, tocmai când românii macedoneni credeau că conferința de pace presădată de spiritul rasei va recunoaște drepturi pe care Conferința de la 1918 nu le-a acordat (...).

Soluții:

1. România cere o revizuire a tuturor granițelor din sud-estul Europei față de toate țările din acest sector și care au câștigat teritorii în 1940-1941, întrucât au fost radical schimbate condițiile echilibrului politic prin evenimentele din Balcani și Iugoslavia.

2. România crede că schimbările în Balcani nu se pot face în interesul exclusiv al Bulgariei, fără ca interesele Europene ale Germaniei și Axei să fie atinse și drepturile României jertfite.

De aceea propune:

a) O Macedonie liberă, în care să intre și populațiile românești.

b) Un teritoriu românesc recunoscut populației românești de pe Valea Timocului și a Vardarului său;

c) Un condominiu, o consuveranitate germano-româno-italiană (eventual bulgară) pentru regiunea Timocului, adică a fâșiei de-a lungul graniței bulgare actuale până la Belgrad, Nis, Skopje și în jos spre Salonic;

Un asemenea condominium a fost adoptat prin tratatul germano-român din 1918 privitor la Dobrogea, deși era pământ românesc; cu atât mai mult ar putea deci fi adoptat într-o regiune cu populație variată și în care pe lângă populația românească sunt interese germane și italiene. Aceste formule ar asigura echilibrul în Balcani, ar apăra drepturile românilor din regiune, ar separa masa sârbă de cea bulgară și ar ocroti linia Belgrad-Salonic, care capătă o importanță tot mai mare în noua situație europeană (vechiul drum Morava-Vardar al lui Frederic Barbarossa).

În orice caz, România înțelege să revindice cu hotărâre drepturile sale asupra Cadrilaterului, nu numai ca o revizuire a unei situații nedrepte, dar și în interesul echilibrului politic, acum când Bulgaria câștigă un important litoral și noi posesiuni litorale în Balcani.

Generalul Antonescu și guvernul român roagă pe excelența sa, domnul ministru să binevoiască a transmite acest punct de vedere pe care domnul ministru Antonescu l-a dezvoltat oral, și să exprime credința sinceră a guvernului român ca situația sa externă și internă va fi înțeleasă.

De aceea, generalul Antonescu roagă să se intervină pe lângă dl. Ministru de externe a-l informa asupra evoluției acestor probleme.

Dacă o conferință este în perspectivă, generalul Antonescu roagă pe dl. Ministru să binevoiască a înlesni cunoașterea amănunțită a punctului de vedere român, eventual printr-un contact direct. Dl. Ministru Antonescu ar putea întovărași pe dl. Ministru în această călătorie de informare și prezentare a punctului de vedere românesc.

Domnul general speră că nu se va lua nici o hotărâre în fond înainte de a fi ascultat personal, în așa fel că dacă o decizie este iminentă roagă să fie informat pentru a vedea dacă nu este cazul să plece personal pentru susținerea intereselor vitale ale neamului și guvernului său.

23 aprilie 1941, București.

Arhiva Ministerului Afacerilor Externe, fond Germania, volumul 82, f. 271-276; vezi și I. Constantin Drăgan, *Antonescu, mareșalul României și războaiele de reîntregire*, volumul III, p. 154-156

1941 aprilie 29. Memoriul reprezentanților autorizați ai românilor din Timoc și Banat adresat generalului Ion Antonescu, conducătorul statului român privind drepturile românilor din aceste regiuni istorice.

Domnule General,

Înfrângerea militară a Iugoslaviei urmată de dezmembrarea acestui stat poliglot actualizează - azi ca niciodată - și problema mereu deschisă a dezrobirii românilor din Timoc și Banat.

Poporul român din Banat și Timoc își îndreaptă privirile către patria mamă, România, în baza dreptului său istoric și etnic și în temeiul principiilor care stau la baza noii ordine europen, preconizată de marele fuhrer al Reichului și ducele Mussolini, și cere imediată incorporare a celor aproape 1/2 milioane de români care locuiesc în masse compacte în Banat și regiunile dintre Tisa și Dunăre, iar în Timoc între Dunăre, Morava și la sud de râul Timoc, constituind astfel o parte integrantă a unității etnice și geografice a pământului românesc.

Aceste regiuni locuite de români au fost leagănul unde s-a format poporul românesc, unde a trăit nealterat în credință, limbă și tradiție românească, cu toate vitregiile dușmănoase ale stăpânitorilor cari tindeau la asimilarea lor, însă fără rezultat, cu toate că li s-a răpit biserica strămoșească, și au fost educați în școli străine, iar printr-o propagandă continuă s-a încercat a i se infiltra disprețul și ura pentru tot ceea ce este românesc.

Românii din Timoc, Craina și Morava au avut cea mai umilitoare situație dintre toți românii din Peninsula Balcanică. Biserica și mănăstirile lor naționale au fost desființate și încadrate cu totul în biserica ortodoxă sârbească. El nu a avut niciodată școală

românească. Lipsiți de conducătorii intelectuali, cari erau prin metode de constrângere asimilați, n-au putut avea nici o viață culturală. Organizațiile lor economice cooperative au fost într-o strictă dependență de organizațiile centrale sârbești din Belgrad și urmăreau același scop, sârbizarea. Față de această opresiune de ordin național și economic ei au avut totuși o aparentă libertate individuală.

Singurul reazim în viața acestui popor a fost izvorul nesecat al țărânimii românești, care prin limba, tradiția și obiceiurile lor din strămoși au păstrat entitatea românească nealterată, din veac în veac. Această regiune locuită de peste 75% români a fost în întregime neglijată de stăpânirea sârbească. Bogățiile în minereuri pe care le are au fost și sunt abia în mică măsură exploatare, deținând totuși un mare procent din totalul exploatărilor efectuate de statul iugoslav. Față de aceste bogății, pe care le-a dat această regiune românească, asistența centralistă a Belgradului a fost aproape inexistentă. Și acestui fapt i se datorește că românii din Timoc, Morava și Craina și-au putut menține naționalitatea.

Această regiune românească, populată cu peste 350.000 români, este în primejdie de a fi atribuită Bulgariei, care în expansiunea ei imperialistă nu cunoaște limite. Bogățiile imense ale Timocului și situația lui geografică stimulează poftele bulgarilor.

Față de acest pericol, de o și mai mare robie, ce i-ar amenința pe frații noștri din Timoc, România trebuie să acționeze cu toată hotărârea, fiind în plinătatea drepturilor ei incontestabile de a-și ocroti pe fii ei buni și de același sânge de dincolo de Dunăre, înglobându-i în statul românesc, cu atât mai ales, cu cât în această regiune elementul bulgăresc este absolut inexistent.

Dealtfel, pretențiunile bigarilor sunt nejustificate și prin faptul că însăși pe teritoriul Bulgariei, în continuarea așezării românești de pe valea Timocului, elementul românesc este cu mult mai numeros decât cel bulgăresc. Dimpotrivă, o rotunjire în spre Vidin ar corespunde cu mult mai just realității etnicului românesc.

Rămâne însă deschisă în Balcani, problema românilor din Serbia de sud, Albania și Grecia, care va trebui să fie rezolvată în mod echitabil și cu toată demnitatea.

Suntem ferm convinși, Domnule General, că Domnia-voastră cu întreg guvernul veți reuși, în aceste momente unice în istoria noastră, să duceți la izbândă deplină imperativul românesc de azi;

Unirea românilor din întregul Banat și Timoc, cu patria mamă.

Implorând pronia cerească ca gândul de veacuri al celor mai oropsite populații românești, să vadă cât mai curând zorile unei vieți naționale, vă rugăm să primiți un neclintit îndemn frățesc și românesc și întregul nostru devotament.

București, 29 Aprilie 1941

În numele românilor din Timoc și Banat:

(ss) Dr. Alexandru S. Butoarca

Pr. Adam Fiștea

Pr. Gheorghe I. Suveică

Domniei sale
Domnului *general Ion Antonescu*
conducătorul statului român și
președintele Consiliului de miniștri

București

Arhiva Ministerului Afacerilor Externe, fond România, dosar 71/1920-1944, volumul 59, f. 1-23, lb. Franceză

Vlahii sunt români - Cristea Sandu Timoc

Invățămintului și slujbei religioase în limba română în județele Craina, Timoc, Morava și Pojarevaț, întocmit de Cristea Sandu Timoc.

Tovarășe Mareșal,

Exprimând dorința intimă a poporului român (sau vlah) din județele Craina, Timoc, Morava și Pojarevaț, subsemnați avem onoarea a supune Excelenței voastre acest memoriu, ecou al dorințelor noastre supreme, ce așteaptă înalta voastră decizie.

Poporul român (sau vlah) din Serbia de răsărit, muncitor și pașnic, se zbate de veacuri în sudori și sărăcie, fizică și spirituală, fără ca guvernele precedente să-i fi acordat cea mai mică atenție și sprijin.

Statistica oficială a Serbiei ne atribuie următoarele cifre contradictorii, după cum urmează mai jos:

Anul 1846 1850 1859 1866 1884 1890 1900

Actualmente numărul aproximativ al vlahilor se apropie de 400.000 suflete, cari trăiesc în 202 localități, după datele stabilite de statistica oficială a Serbiei în anul 1846 și 1866.

Dar indiferent de numărul și procentul pe care-l reprezintă naționalii noștri, un fapt trebuie stabilit, că de la început istoria conchide, că în mod practic românii (sau vlahii) din Serbia au fost singurii mâna dreaptă a sârbilor cu care au împărțit același destin atât pe câmpul de luptă cât și la brazda plugului în timp de pace.

Fiindcă în afară de români (vlahi) și sârbi alte popoare nu existau întru început în Serbia, cimentarea inimilor și brațelor pentru apărarea patriei invadate și uzurpate de forța turcească era necesară, și ea și-a dat roadele în șirurile de războaie care au fost susținute în comun.

În anul 1914-1918, tot vlahii au sângerat primii alături de sârbi pe crestele Kaimakcealanului și câmpia Salonicului, asigurând unitatea Iugoslaviei, la care s-au alipit frații dezrebiți: croații,

Vlahii sunt români - Cristea Sandu Timoc

slovenii, muntenegrenii, bosniacii, macedonenii și celelalte neamuri neslave din Iugoslavia.

Dar românii (vlahii) nici în lupta de eliberare a patriei noastre cotropite de criminalii germani - incendiatorii lumii - n-au lipsit.

Contribuția a fost în funcție de poziția geografică în care se cuibăriseră germanii și rătăciții cari au ascultat de Draja Mihailovici, Nedici și Liotici. Suferințele poporului de pe urma acestora au fost îngrozitoare și cei mai buni intelectuali ai noștri au fost masacrați de către etnicii naționaliști sub pretextul că sunt comuniști. Puține, foarte puține, sunt satele la noi care n-au dat jerfe pe cei mai buni fii, acuzați fiind de colaborare sau comunism.

Nemții au ajuns ca împotriva unor astfel de sate în care revolta românilor (vlahilor) a fost mai încăpățanată și mai hotărâtă pentru sprijinirea partizanilor și armatei de eliberare, să folosească până și bombardiere. În felul acesta a fost distrus satul de aproape 8000 (vezi fotografia cu satul Zlot bombardat) vlahi numit Zlot și Podgorț, unde era leagănul comunismului pentru noi. Alte sate au fost arse; și în rândul acestora cade: Savinaț (Zaiecearski), Vitovnița (Mlavski) și Mala Vrbița (Kraijna).

Mai departe în războiul total de eliberare, copiii noștri și-au dat cu mândrie viața pe altarul patriei noastre. Nu există sat vlah care să nu aibe de la 5 la 150 de eroi căzuți în luptă împotriva barbarilor germani și trădătorii vecinici ai satului: Draja, Nedici și Liotici.

Permiteți-ne să vă mărturisim, că vedem în Excelența voastră nu numai un salvator al nostru personal, dar pe acel providențial șef al statului fără care acesta s-ar fi prăbușit în lupte interne și șoviniste pentru supremație în duhul luptelor rasiste.

În litera programului ce ați elaborat încă din 29 XI 1943 și prin care naționalităților neslave urmează să li se acorde toate drepturile naționale, în primul rând școala și biserica în limba maternă, îndrăznim, respirând nestingheriți de forța jandarmilor din trecut, să vă prezentăm umila, dar capitala noastră cerere.

În primul rând, noi vlahii am avut până după 1833 încă mult timp preoți cari slujeau în limba părinților noștri. Dar conducătorii de

atunci ne-au confundat definitiv cu frații sârbi, deși țărani sârbi străini de șovinismul nejustificat al guvernelor de atunci, ne numeau ca și acum vlahi sau români. În locul preoților vlahi la care ținea atât de mult lumea noastră, s-au adus preoți ce nu serveau în limba poporului și astfel între poporul vlah și preoți s-a săpat prăpastia. Lumea neînțelegând pe preot a renunțat să mai meargă la biserică. Nouă ne-ar conveni să avem preoți chiar mai puțin pregătiți, dar credincioși și să ne slujească în limba maternă.

Trecând la școală, aici situația este foarte tristă. Copilul care până la 7 ani nu a auzit o vorbă sârbească cum ajunge în clasa învățătorului nefolosind limba lui absolut deloc și sub teroare, îl forțează să vorbească sârbește. Închipuiți-vă tovarășe mareșal, tirania aplicată de unguri, austrieci și italieni asupra confrăților noștri, tirania pe care în parte poate ați trăit-o. Copilul astfel, nu înțelege nimic și fuge de școală. S-a constatat în bază de date, că numai 10-40% din copiii vlahilor frecventează cursurile școlii primare în timp de pace, iar în timp de război doar 5-20%. Chiar acei copii care termină școala nu pot asimila nimic temeinic neștiind să citească, scrie, socoti, vorbească sârbește, precum și celelalte obiecte de învățământ. Din acest motiv, părinții descurajați nici nu se mai interesează de școală și silesc copiii să meargă la alte îndeletniciri ce n-au vre-o legătură cu școala. Timp de 5 ani tremură bieții noștri copii fără ca în acest timp să fie capabili măcar să vorbească sârbește. Iată un motiv pentru care nu veți găsi vlahi în serviciile de stat decât foarte rar, iar intelectuali nici chiar 1 la 99%. Poporul nostru este în majoritate absolută analfabet, fapt care ne doare și nu face cinste statului nostru. Dacă nu se iau măsuri radicale de transformare în duhul legilor statelor democratice școli în limba maternă și a statului noi vom rămâne cu certitudine oaza cea mai incultă din Europa și astfel nu ne vom putea încadra în rândul popoarelor și statelor progresiste, fiindcă unde nu este cultură este și mizerie socială.

Suntem convinși că nu veți abdica de la bazele de organizare democratică a statului, baze care au fost fixate în ziua istorică de la 29 noiembrie 1943. Ne-dăm seama că persistența în această completă lipsă de cultură și analfabetism, nu mai poate fi compatibilă cu epoca

în care trăim. În iureșul pentru întrecere culturală a țărilor progresiste și democratice, Iugoslavia noastră, nu trebuie să fie cea din urmă, sau mijloc, tolerând cultura unor minorități în limba maternă cum sunt nemții și ungurii și nedreptățindu-le pe cele mai retrase, modeste și muncitoare, așa cum este situația vlahilor.

Nu cerem de la statul federativ iugoslav nici pământ nici bani. Cerem să ni se respecte cel mai elementar drept care până în prezent din intenții șoviniste nu ni s-a acordat. Noi de secole am dat munți de oase și râuri de sânge pe altarul patriei noastre sârbești și Iugoslave, iar în schimb, nouă ni s-a vârat de regimuri în inimi teama de a nu ne folosi de limba noastră părintească în instituțiile de cultură.

Tovarășe Mareșal,

-În duhul jertfelor noastre pentru independența, unitatea și eliberarea alături de sârbi a tuturor popoarelor din Serbia și Iugoslavia:

- În duhul ideilor de dezrobire socială și culturală, pentru care ați definitivat cea mai strălucită revoluție din istoria noastră și pentru care au murit, sperând în materializarea ei, sute de mii de partizani din toate popoarele slave și neslave din Iugoslavia.

- În duhul ideilor de cultură în limba maternă pe care partizanii, deputații și soldații iugoslavi, le-au trâmbițat în satele noastre. Vă rugăm tovarășe mareșal să binevoiți a ne aproba cele de mai jos:

1. Instruirea copiilor noștri în școală în limba maternă, cu ajutorul căreia să învețe și limba statului nostru sârbesc, pe care numai astfel o putem cu ușurință asimila.

Instrucția rugăm să se facă cu ajutorul învățătorilor vlahi care cunosc cele două limbi: sârba și vlaha. În satele în care asemenea învățători nu sunt, să fie folosiți deocamdată preoți și aceia care au terminat 4 clase de liceu cunoscând însă limba vlahă de la părinți.

2. Permișiunea ca în biserici să avem preoți care să ne slujească în limba maternă așa cum am avut sub turci și până în timpul regelui Milan. Acolo unde nu ajung preoții ne permitem a vă ruga să se aprobe să servească cântăreții care au experiență. Primim

Vlahii sunt români - Cristea Sandu Timoc

ca să susținem în mod material pe preoții sau cântăreții ce slujesc pe înțelesul poporului.

3. Rugăm să se dispună ca învățătorii și preoții vlahi ce se află cu servicii în afară de județele și satele în care sunt vlahi și în care s-au născut, să fie repus fiecare în satul vlah de origine. Să avem preoți și învățători în fiecare sat din tabelul anexat, ce a fost extras din statistica oficială a Serbiei din 1846 și 1866.

Tovarășe Mareșal,

Poporul nostru, căruia încă nu i s-a șters teama de jandarmi și șoviniști din trecut, așteaptă cu încredere aceste înfăptuiri noi de la Excelența voastră și înaltul guvern ce-l conduceți. V-am socotit părintele și salvatorul nostru de când ați început revoluția și permiteți-ne să credem că veți accepta să vă rămânem cei mai supuși muncitori, cinstiți și devotați fii.

ss Cristea Sandu Timoc

Arhiva Ministerului Afacerilor Externe, fond Iugoslavia, 1945-1947, volumul 2, nepaginat

157

1946 ianuarie 29, Sofia. Referat al profesorului C. Velichi, lector de limba și literatura română la Universitatea din Sofia cu privire la "Situția românilor din Bulgaria".

Toate recensămintele au fost publicate de Direcția statistice bulgare începând din 1909, când s-a publicat primul "Annuaire statistique du royaume de Bulgarie, Premiere annee" (1909), Sofia, 1910.

În total s-au publicat 34 volume, ultimul apărând în 1942.

În aceste volume se dau date după recensământul din 1909, 1905, 1910, 1920, 1926, 1934 și 1938.

Din nefericire nici unul dintre aceste volume nu cuprinde vreo statistică a comunelor pe naționalități luate după origine sau limbă.

Vlahii sunt români - Cristea Sandu Timoc

Dorința de a ascunde numărul populației românești și aromânești apare în mod evident. Dacă recensămintele mai vechi (1900, 1905 și 1910) arată populația românească după origine și după limbă, recensământul din 1920 și 1926 menționează populația românească și aromânească numai la statistica pe naționalități. Aceste recensăminte dau și statistica locuitorilor regatului, după limba pe care o vorbesc, dar limba română nu este menționată pentru recensămintele din 1926, 1934 și 1938.

Ultimul recensământ care arată existența românilor (după limbă) este recensământul din 1920. De altfel și după originea etnică, românii nu mai sunt amintiți decât în recensământul din 1926. Începând cu anul 1938, nu se mai dau nici statistici pe naționalități decât pentru orașul Sofia. Adăugăm că toate recensămintele cuprind o statistică generală după limba pe care o vorbesc locuitorii regatului.

Această statistică împarte însă populația Bulgariei (după ținuturi) în două mari grupe - cei ce vorbesc limba bulgară - cei ce vorbesc limbi străine.

Aceste anuare statistice se găsesc greu în comerț. Se pot găsi însă în bibliotecile din Sofia. Rezultatele se dau mai jos. Ele cuprind toate datele ce se pot culege referitor la numărul populației românești și aromânești din Bulgaria.

Numărul românilor după limbă

Vol. pag. de unde sunt luate datele	Recensământul din	Orașe	Sate	Total
Anul IV, 1912	1900	8745	66.490	75.235
Sofia, 1913	1905	9661	78.448	88.109
pag. 44	1910	9810	86.575	96.385
			86.692	96.502
Anul XI-VI				
1923-1934	1920	1255	70.810	75.065
Sofia 1925				
pag. 4, 67				

Numărul aromânilor după originea etnică

Vol. pag. de unde sunt luate datele	Recensământul din	Orașe	Sate	Total
Anul IV, 1912	1900	1289	2118	3407
Sofia, 1913	1905	1744	2394	4137

Vlahii sunt români - Cristea Sandu Timoc

pag. 46	1910	1776	2444	4220
Anul XI-XII 1923-1924	1920	1149	330	1479
Sofia 1925 pag. 1-71				
Anul XXI-III 1929-1930	1926	1659	492	1551
Sofia 1930 pag. 28				

În acest număr trebuie să adăugăm pe caracaceni care sunt tot aromâni. Pentru 1905 ei erau la orașe 695, iar la sate 5469 adică total 6128. În 1920 la orașe se aflau 1118, la sate 5294, adică total 6412.

Arhiva Ministerului Afacerilor Externe, fond Bulgaria, relații cu România 1945/1946 nepaginat.

160

1946 mai 3, Belgrad. Raportul ambasadorului Tudor Vianu, către ministrul afacerilor externe, Gh. Tătărescu, privind situația școlilor românești și a limbii vorbite în Banatul Iugoslav și pe Valea Timocului.

Domnule Vice-președinte al consiliului,

Am onoarea a vă raporta că Uniunea culturală a românilor din Banatul iugoslav a organizat în seara de 28 aprilie a.c., o reprezentare de cântece și dansuri românești, cu concursul elevilor și elevelor Liceului românesc și a Școalei normale din Vârșet, în orașul Pancevo. Am fost invitat, împreună cu toți membrii misiunii noastre, să iau parte la această manifestare, care a fost precedată de un banchet. Se găseau de față, în afară de numeroși români și de autoritățile iugoslave din Pancevo, dl. Dr. Kosta Grubašici, subsecretar de stat la Ministerul sârb și Instrucțiunii Publice.

La banchet-s-au rostit discursuri și anume de dnii Coriolan Lupsici, secretar al uniunii culturale a românilor din Banatul Iugoslav,

Vlahii sunt români - Cristea Sandu Timoc

fost deputat și actualmente funcționar la Prefectura din Pancevo, apoi dl. Bogdanov, secretarul Prefecturii, de subsemnatul și la urmă, de dl. Dr. Kosta Grubašici, ca reprezentant al guvernului sârb.

În vorbirea mea, mi-am exprimat satisfacția de a fi fost chemat a lua parte la o manifestare de cultură a românilor din Banatul iugoslav, lăsați liber să se manifeste în limba și conform tradițiilor lor; mi-am exprimat apoi speranța în intensificarea schimburilor culturale româno-iugoslave și am închinat pentru prietenia dintre poporul român și popoarele Iugoslaviei.

În răspunsul pe care l-am primit, domnul subsecretar de stat dr. Kosta Grubašici m-a asigurat că una din directivele politice pe care le urmează actualul regim iugoslav este să se favorizeze dezvoltarea culturală în forme originale, a tuturor națiunilor întrunite astăzi în noua Republică Federativă Populară a Iugoslaviei. Domnului a arătat că 4.000 de copii români învață în școlile Iugoslaviei, în limba lor națională. Domnul Grubašici s-a alăturat cu multă căldură speranțelor înfățișate de mine, exprimând și dânsul dorința unei cunoașteri mai apropiate și a adâncirii prieteniei dintre popoarele noastre.

În timpul convorbirii pe care am avut-o la masă, și mai târziu cu domnul subsecretar de stat Kosta Grubašici, s-a prezentat prilejul de a vorbi și despre românii din Timoc, a căror dezvoltare populară, evident inferioară celor din Banatul iugoslav, d-se este cel dintâi care o regretă. Dl. Grubašici este însă de părere că populația de obârșie românească de pe Valea Timocului vorbește astăzi un dialect româno-sârb care ar alcătui adevărata ei limbă națională și că Școala românilor timoceni ar putea să se dezvolte în acest dialect, îndată ce se vor stabili normele ei gramaticale și se vor scrie manualele elementare de care ar avea nevoie. Am replicat că românii timoceni, în singura lor publicație periodică "Vorba Noastră" tipărită cu caractere chirilice, întrebuințează forme destul de apropiate de acele ale limbii literare române, că deosebiri care pot fi semnalate sunt mai mult de caracter fonetic și că, deoarece această limbă este scrisă și înțeleasă de românii timoceni, nu-mi apare limpede motivul pentru

care școala timocenilor ar trebui să adopte ca instrument de propunere dialectul româno-sârb despre care vorbea dl. Grubașici. Cum nu era momentul de a insista asupra problemei filologice pe care o pusese dl. Grubașici, am amânat, pentru altă împrejurare, discuția cu d-sa.

Ambasadorul României la Belgrad
(ss) T. Vian

Arhiva Ministerului Afacerilor Externe, fond Iugoslavia, minorități, 1945-1947, Volumul 2, nepaginat.

161

1946 decembrie 11, București. Informare redactată de C. Sandu Timoc, adresată ministrului afacerilor externe Gheorghe Tătărescu privind situația populației românești din Iugoslavia în raport cu celelalte minorități naționale.

Domnule Ministru,

Referitor la politica minoritară a actualului guvern al R.F.P. Iugoslavia, față de minoritatea română, am onoarea a supune Excelenței voastre, cu titlu de informare, următoarele:

Pentru a ilustra mai bine situația culturală și politică a elementului românesc în raport cu celelalte minorități, să-mi fi îngăduit a expune mai întâi politica iugoslavă față de minoritățile sale de peste hotare.

Călăuzit de principiul libertății naționalităților, bazat pe consolidarea internă și probabil împins de considerațiunea de a nu da ocazie la critici din partea opoziției, guvernul prezidat de către mareșalul Iosif Broz Tito arată o deosebită importanță chestiunii iugoslavilor de peste hotare.

Conform constituției iugoslave din 29 noiembrie 1945 statutul minorităților etnice din Iugoslavia este mult mai democratic decât cel din trecut.

În Iugoslavia veche următoarele naționalități se bucurau de un statut juridic: germanii, ungurii, țariști - refugiați și slovaci.

Fără a fi recunoscuți "de jure" ca o minoritate, românii din Banatul iugoslav "de facto" se bucurau de drepturi culturale în baza convenției școlare încheiată în anul 1934 la Belgrad.

În actuala Iugoslavia există un statut minoritar pentru: unguri, macedoneni (dialect bulgar), slovaci și rușii țariști refugiați, iar în plus pentru albanezi (ce au și o provincie autonomă a lor: Cosovo-Metohia), italienii din Istria zona B și musulmanii din Bosnia.

Românii din Banatul iugoslav se bucură de instituțiile culturale (școli primare, biserici, un liceu și o școală normală) prevăzute de convenția școlară rămasă încă în vigoare, dar nu li se recunoaște "de jure" calitatea de minoritate.

Singurele naționalități cari actualmente nu au nici o școală și nici o biserică în limba părintească sunt românii macedoneni (30.000 locuitori) și românii timoceni (450.000). Românii macedoneni aveau o biserică la Bitolia (Monastir) dar, prin expulzarea în România, acum două luni, a parohului titular, aceasta a rămas închisă și am aflat în ultimul timp că este vorba să vină un preot bulgar.

Din cele expuse mai sus conchidem că deși constituția iugoslavă este bazată pe principii democratice, numai trei minorități au obținut după acest război calitatea de minoritate, restul, adică tocmai românii, nu au nici "de jure" și nici "de facto" (excepție românii din Banat) calitatea de minoritate și implicit nici un drept la școli și biserici în limba maternă.

Este momentul să se sublinieze, că la Conferința de Pace din 1919, la St. Germain, Pașici a recunoscut calitatea de minoritate etnică a tuturor naționalităților din teritoriile anexate atunci de Iugoslavia și nimeni dintre delegații României, din necunoștință de cauză, nu a atras atențiunea delegaților străini, că se află în fața unei excepții, întrucât în Serbia (teritoriu ce nu se anexa) există o numeroasă minoritate românească care nu avea nici o libertate culturală.

De atunci până azi, acești români sunt confundați în mod oficial cu elementul sârbesc.

În actualul război, românii din Timoc au dat pentru Iugoslavia jertfe enorme. Dintre toate naționalitățile Iugoslaviei ei au dat cele mai multe sacrificii, atât în trecut cât și în prezent.

Politica Iugoslaviei vechi a fost de a-i ține în întuneric, pentru a nu se deștepta și pentru a nu reclama drepturi culturale. Această politică pare a se continua ca metodă și astăzi.

Singura libertate pe care o au acești români este ziarul Frontului Popular "Vorba Noastră", ce apare la Zaicear, ziar ce este condus de o mână de deputați, dintre care doi, în timpul războiului, au fost refugiați la noi în țară.

În ziua de 18 octombrie 1945, o delegație de români timoceni a fost primită de către mareșalul Tito, iar peste două zile presa Iugoslavă a anunțat că s-au discutat numai chestiuni cu caracter politic și economic (și nicidecum culturale).

De la această dată și până la 9 mai 1946, nu s-a vorbit de școli românești în Valea Timocului, organul Ministerului Instrucțiunii a Republicii Sârbești "Prosvetnic Pregled", din acea zi a publicat un articol sub titlul "Școli valahe în județul Zaicear", în care se spunea că în acel județ există opt școli valahe în care, deși nu se predă limba valahă, totuși se folosește și această limbă în școală.

În mod oficial, problema școlilor românești din Timoc nu a fost ridicată niciodată.

Concluzii

Referindu-mă atât la situațiunea culturală a românilor din Macedonia cât și la a acelora din Timoc, cred că apărarea ființei lor etnice este o datorie care incumbă onoratului guvern român, dar care, până la intrarea României în rândul Națiunilor Unite, nu se poate rezolva decât pe două căi:

- a) Tratativerile amicale directe cu guvernul iugoslav, sau
- b) Prin mijlocirea Uniunii Sovietice care desigur că va înțelege temeinicia interesului României, românii din Timoc trebuie să fie puntea de prietenie între România, Iugoslavia și Bulgaria și nu germeul discordiei

Cele două guverne ale țărilor în care trăiesc românii timoceni, trebuiesc convinse că această problemă nu este un motiv de îngrijorare pentru ele, ci o chestiune de amicitie și de justiție.

București, 11 decembrie 1946

ss C. Sandu Timoc

Domniei sale,

Domnului Ministru al Afacerilor Străine

Arhiva Ministerului Afacerilor Externe, fond Iugoslavia, minorități 1945-1947, volumul 2, nepaginat.

163

1947 februarie 9. Articolul "Vlahii în județul Timoc", semnat de Petar Mundrici, învățător și deputat.³

Județul Timoc cuprinde 10 plase: Bolievaț, Bor, Iabucovaț, Kniajevaț, Zaicear, Kladova, Salaș, Negotin, Doni Milanovaț și Minicevo, sau: (Boljevacki, Borski, Brzo-Palancki, Zaglavski, Zajecarski, Kljucki, Krajinski, Negotinski, Porecki și Timocki).

Din totalul de 10 plase, numai două sunt locuite cu sârbi puri și anume: Zaglavski și Timocki. Celelalte opt plase sunt locuite mai mult sau mai puțin, în cea mai mare parte cu un număr mai mare de populație valahă și anume:

1. Plasa Bolievaț: 8 localități valahe, 2 mixte și 11 pur sârbești, cu 53,8% valahi.
2. Plasa Bor: 8 valahe, 1 mixtă, 1 sârbească, cu 74% valahi.
3. Plasa Iabucovaț: 10 valahe, 1 sârbească, cu 89,8% valahi.
4. Plasa Zaicear: cu 8 valahe, 2 mixte, 10 sârbești, cu 32,6% valahi.
5. Plasa Cladova: 10 valahe, 1 mixtă, 1 sârbească cu 89,2% valahi.

³ Articolul a fost publicat în ziarul "Selo", organ de presă al Partidului Agrar Unit.

6.Plasa Salaș: 10 valahe, 10 sârbești, cu 38,2% valahi.

7.Plasa Negotin: 14 valahe, 1 mixtă, 11 sârbești, cu 56% valahi.

8.Plasa D.Milanovăț: 9 valahe, 2 mixte, 1 sârbească, cu 90% valahi.

Plasa Kniajevaț, are 72 iar plasa Timoc 17 așezări pur sârbești, astfel că din 229 așezări ale întregului județ, 135 sunt pur sârbești 85 pur valahe și 9 așezări mixte cu un total de 294915 locuitori dintre care 157593 sunt sârbi, iar 137322 valahi, ceea ce exprimat în procente ne dă următoarea cifră: 53,4% sârbi și 46,6% valahi.

Localitățile mai mari, cum sunt Zaiiecear, sediul Comitetului județean popular și Negotin, sediul vechiului județ al Crainei, cu toate că sunt orașe, au o bună treime din populație valahă. Față de datele destul de precise, orașul Zaiiecear este populat cu cca. 3500 valahi sau 29,8% din totalul locuitorilor. Orașul Negotin are de asemenea destui valahi, procentul lor, însă nu este cunoscut. Față de partea orașului populată cu valahi, desigur că procentul lor nu este mai mic de 1/3 din totalul populației orașului.

Valahii stabiliți între Dunăre, Timoc, Trena Reka și Mlava, după limbă trebuie să facă parte din populația românească care viețuiește pe malul stâng al Dunării, după religie însă, slava (patronul casei) și după câteva alte obiceiuri, acest lucru nu s-ar putea stabili. Prin Serbia, Macedonia, Bulgaria și Grecia există mai multe grupe de valahi (să zicem neamuri, deoarece sunt prea mici la număr pentru a-i denumi astfel) care diferă foarte mult și prin limbă astfel că aproape nici că se pot înțelege între ei.

Aceste grupuri poartă următoarele denumiri: tznro-vuntzi (lânari negri), cuțo vlasi (cuțo vlahi), caravlahi, vlahi, țintari, caraguni etc. După datele cunoscute până acum, se pare că acest grup denumit vlahi este cel mai numeros și colonizat compact pe spațiul amintit din teritoriul Republicii Populare Serbia, și pe noi acest grup ne interesează în special.

Dacă s-ar studia serios originea acestor grupuri, se pare că s-ar ajunge la concluzia că vlahii și celelalte grupuri asemănătoare de

pe malul drept al Dunării, nu sunt unul și același popor cu românii de pe malul stâng al Dunării. Sârbii din evul mediu înțelegeau sub numele de vlahi pe toate grupurile de ciobani din vecinătate, care nu erau constituite din sârbi, însă locuiau pe malul drept al Dunării, dar nu făcând parte din poporul român, ci fiind băștinași.

Pe lângă altele, deosebirea fizicului vlahilor de al românilor, ne împinge la concluzia că vlahii și românii nu sunt un același popor, ci că vlahii sunt într-adevăr românizați, dar numai într-atât întrucât le este impusă limba ei fiind în realitate un grup sau o rămășiță a triburilor vreunui popor băștinaș al Peninsulei Balcanice.

Vlahii din județul Timoc s-au împărțit singuri în trei grupe: câmpiani (ravniciari-cei care trăiesc pe câmpie), munceani (munteni, cei care trăiesc în afara câmpiilor pe dealuri sau munți) și ungureani (cei care trăiesc în cei mai îndepărtați munți din Homoli și Kuceai). Aceștia din urmă și-au luat numele de la faptul că în alte timpuri au trăit sub autoritatea statului maghiar. Ungurinii însă denumesc pe câmpeni "țărani", deoarece sunt pe lângă frontierele României, unde se numesc țărani sătenii agricultori. Cu toate că s-a făcut această diviziune, ea s-a făcut numai avându-se în vedere terenul pe care trăiesc, iar restul este totul identic, afară de port, care la ungureni este mult diferit de portul câmpenilor și muntenilor, aproape cu totul asemănătoare. Există oarecare diferență în modalitatea îndeplinirii unor anumite obiceiuri, însă aceasta este fără importanță, neputând să schimbe esențialul obiceiurilor.

Arhiva Ministerului Afacerilor Externe, fond Iugoslavia, minorități 1945-1947, volumul 2 nepaginat.

1995 august 28, Sofia. Memorandumul conducerii asociației valahilor din Bulgaria privind studierea limbii materne și reînființarea liceului român din Sofia.

*Stimate domnule președinte,
Stimate domnule președinte al Adunării Naționale,
Stimate domnule prim ministru,*

Transformările democratice care au loc în ultimii ani în țara noastră constituie o premiză importantă pentru garantarea și realizarea în practică a drepturilor comunităților etnice din Bulgaria, corespunzător Constituției țării și Cărții internaționale privind drepturile omului.

Un rezultat direct al acestor procese pozitive este și restaurarea organizației valahilor și aromânilor în "Asociația valahilor din Bulgaria" și înmatricularea acesteia în conformitate cu Legea privind persoanele și familia pe data de 30 aprilie 1992.

"Asociația valahilor din Bulgaria" ("A.V.B.") este o organizație apolitică cu scop neeconomic al valahilor etnici - cetățeni bulgari. Țelul ei fundamental este păstrarea conștiinței etnice, limbii, culturii, obiceiurilor și tradițiilor valahilor etnici - cetățeni bulgari. "A.V.B." este membră a Uniunii Federative Europene a Comunităților Etnice, al cărui sediu este în orașul Flensburg - Germania.

"Asociația valahilor din Bulgaria" unește partea din valahii ce locuiesc în Câmpia dunăreană, precum și pe cei din interiorul țării. Sediul se află în municipiul Vidin.

Funcțiunile de societate de bază a "A.V.B." care coordonează activitatea societăților valahilor aromâni din Bulgaria de Sud se realizează de către societatea valahilor-aromâni din Sofia. Astfel de societăți au fost organizate în localitățile Peștera, Rachitovo, Velingrad și Dupnița. În felul acesta, asociația cuprinde cele două ramuri ale valahilor din Bulgaria - români și aromâni, și unii și ceilalți fiind urmași ai tracilor românizați.

Comunitatea etnică a valahilor este loială față de patria noastră Bulgaria. Nu odată ne-am demonstrat devotamentul prin

sângele vărsat pe câmpurile de bătălii pentru libertatea, integritatea teritorială și independența Bulgariei. Întotdeauna am depus eforturi și ne străduim spre binele nostru și bunăstarea țării noastre. Suntem convinși că în țara noastră se crează condiții mai favorabile pentru dezvoltarea și conservarea pe mai departe a limbii, culturii, obiceiurilor și tradițiilor noastre.

Având în vedere aceste considerente, conducerea "Asociației valahilor din Bulgaria" a adresat organelor competente din țară petiții și scrisori și /numere de eliberare 73/06.09. 1993, 106/24.08.1994 și 106/27.03.1995 și respectiv numere de intrare ale Ministerului Învățământului 250013/06.09.1993, 260020/07.09.1994 și 260010/27.03.1995 cu rugămintea de restaurare a liceului român din Sofia.

A doua problemă discutată în cadrul acestor întrevederi a fost insistența noastră ca în localitățile cu o populație mai compactă valaho-română și aromână să se introducă în mod facultativ studiul limbii materne. S-a ajuns la concepția principală ca organele competente să întreprindă studierea necesară a condițiilor și posibilităților de soluționare a problemei, urmând a ne informa reciproc despre rezultatele la următoarea întrevedere.

Propunem:

1. Organele competente din țară să ducă la bun sfârșit introducerea studiului facultativ al limbilor române și aromâne care sunt limbi materne ale valahilor din Bulgaria. Studiarea lor să fie introdusă în localități cu o populație valahă compactă.

2. Să fie restaurat fostul liceu român din Sofia în localul lui inițial din str. "Exarh Iosif" 14 (în prezent facultate a Universității de economie națională și mondială)

PREȘEDINTE AL SOCIETĂȚII

PREȘED. AL CONS. ADM.

VALAHILOR-AROMÂNI:
BULGARIA
(T. KIHURKCIEV)

AL ASOCIAȚIEI VALAHILOR DIN
(I. ALEXANDROV)

Arhiva Ministerului Afacerilor Externe, Asociația valahilor din Bulgaria, Vidin.

Dovezi despre încălcarea drepturilor omului, lipsă de omenie
tolerantă și speranță creștină.

1. Profesorul Nicolici de la liceul din Negotin (1900) este destituit pentru că vorbea cu părinții românește.

2. Pastorală nr. 765 din 18 august 1899 a episcopiei de Timoc-Zaicear, în timpul episcopului Milentie Vuic, sârb de Colubara: acesta sub amenințarea preoților cu pedepse disciplinare publică o listă în biserici cu nume slave ce urmau să se dea copiilor români la botez. S-a urmărit pierderea identității copiilor, slavizarea onomasticii românești.

3. La Negotin în 1909, un preot de obârșie românească a fost dat în judecată și acuzat de a fi propagat românismul prin viu grai prin împărțirea de almanahuri și cărți românești. Procesul s-a judecat în dosarul 9695/1909.

4. Dr. Nicolae Lupu, fost ministru țărănist, poartă corespondență cu Nicola Pașici, prim-ministru al Serbiei, cerându-i să nu discrimineze pe românii timoceni din Serbia și să le permită să treacă vara Dunărea la munci agricole. Trecea oricine, însă românii nu, de frică să nu se întoarcă aducând cu ei abecedare, biblii și alte cărți românești.

În Serbia sunt socotiți trădători toți aceia care scot la iveală românii din Serbia.

Gustav Weigand și Blok, savanți germani de reputație europeană, sunt arestați în Serbia fiind prinși că vorbesc românește și vlahii (românii).

5. Prin ord. Nr. 3190 din 23 martie 1899, se ordonă prefectura Zăicear a jud. Timoc, interzicându-se portul num

"ceapsă" pentru plăcere pentru femei și căciulă pentru bărbați ("clăbățul") pe motive de sănătate.

Are loc o revoltă și se revine prin ordinul nr. 3928/17 mai 1899; se îndulcește ordinul pentru a nu se risca o revoltă.

Atunci 30 de române au alcătuit o deputațiune la Belgrad, spre a se plânge fostei regine Natalia, româncă, dar ofițerii sârbi le-au alungat. (Vezi Zbornik Timocke Krajine, vol. III, Beograd, 1931, p.88-90 și Isidor Ieșan, Românii din Bosnia și Herțegovina, Arad, 1906, p.75-76)

6. Ziarul "Pravda", Beograd, nr. 375 din 1909. O excursie de la Belgrad la Negotin: "La plecarea noastră, am simțit o mare bucurie, ca omul care călătorește de plăcere în țara sa. Dar pe drum am avut simțământul de a călători într-o țară străină, ne-am simțit străini".

"De la Petrovac, prin trecătoarea Gorniak și de acolo până la Zaicear și Negotin, trecând prin munții Homole, nu dai decât peste o mare deasă de români".

"Limba lor în aceste județe este așa de răspândită, încât cu greu te poți sluji de limba sârbă. Dovadă negustorii care vin în legătură cu acești sălbatici, sunt nevoiți să învețe limba lor".

Este grozav lucru să te gândești că un negustor, un preot, un învățător, sau chiar primarul, trebuie să vorbească cu concetățenii lor în limba românească". (Dr. Atanasie Popovici, Memoire sur les Roumains des Serbie adresse a la Conference de la Paix, Paris, 1919, cf. Românii din Timoc, vol IIIp. 116)

7. Isidor Ieșan, Românii din Bosnia și Herțegovina, Arad, 1906, p.20-21.

"Deoarece serviciul divin se face pretutindeni pe aici numai în limba veche slavonă și deoarece românii încă de la început nu vor fi înțeles acest serviciu, de aceea nu i-a atras biserica. Pentru aceasta se vede că ei mergeau la biserică foarte rar, sau deloc, ceea ce astăzi, după atâtea secole de deprindere le-a rămas în obicei. Ei au lipsă de preot numai la cununie, botez și înmormântare, dar mai departe nici nu se mai uită la popă.

Ei nu serbează patronul familiei, în sensul sârbesc, "Krsnoime", ci în sensul românesc, ca patronul bisericii, hram și mai cu seamă serbează și pe Sf. Paraschiva (Sf. Petka).

Ei nu se mai cuminică de mulți ani, pentru că înainte cu vreo 50 de ani, foarte mulți români, care se cuminecaseră au fost otrăviți de către parohul lor sârb din comuna Lovnica și au murit chiar în aceeași zi; de asemenea, sudalmele cele foarte urâte ce le întrebuințează tot poporul sârb din țară, pe la ei nu se aud deloc și cu atât mai puțin se aude vreo sudalmă împotriva lui Dumnezeu, împotriva crucii și a sfinților".

Români, haidați la luptă!

Ceasul desrobirii noastre a venit. Puterea germană care subjugase Europa s-a prăbușit în mormânt. Zbătându-se ca peștele pe uscat, ei pier tocmai când se credeau mai tari.

România le-a dat lovitură cea mai grea și întregul Balcan le este pierdut. Sfârșitul războiului se apropie cu pași grăbiți.

Armata Marelui Stalin, de acum înfrățiță cu cea română, înaintează peste Carpați în Ungaria și către noi spre Dunăre.

Peste tot Germanii sunt îngenunchiați.

Pe frontul din Franța lupta au pierdut-o. Parisul este de mult eliberat și Franța este aproape în întregime curățită de germani. Lumea Europei este încleștată în lupta pentru nimicirea germanilor. Granițele Germaniei sunt amenințate la apus de către aliații noștri anglo-americani și la răsărit de către marea putere rusească. Câmpul de luptă va fi în câteva zile pe pământul Germaniei.

Italia este aproape toată în mâinile anglo-americanilor, iar Polska este mai bine de jumătate eliberată de jug.

Acum soldații germani au rămas singuri și mor cu sutele de mii, numai pentru nebunia unui cașap ca Hitler.

A venit, fraților, timpul să fim tot una, să ne unim inimile și brațele, să ne deșteptăm din somnul cel de moarte și luând armele în mâini să pornim la luptă numai sub comanda mareșalului nostru Tito,

comandantul de căpetenie al armatei populare de eliberarea Jugoslaviei și a tuturor odredurilor de partizani.

Mareșalul Tito este steaua și soarele dreptății noastre. Dacă și Draja ar fi înțeles cu gelații lui să se unească cu noi, n-ar mai fi nici munții de oase de frați de ai noștri, și noi am avea de luptat numai cu germani. Acuma poate vor descide și ei ochii închiși.

Fraților, cutremurați-vă în fața ceasului mareț pe care ni l-a dat cerul să-l trăim pentru croirea viitorului nostru și al copiilor noștri. Lepădați din inimi urile împotriva unora și altora și uniți-vă în luptă sub același steag al dreptății, sub steagul lui Tito, care în țara federativă Jugoslavia, va da și celor jumate de milion de Români dintre Morava și Valea-Timocului, drepturi, de a avea școli și biserici românești. Fugiți de la aceia care vă vreau moartea și vă asupresc, numai ca ei să comande și voi să vă opintiți în sudori și sărăcie.

Apărătorul tuturor din Jugoslavia, Tito, a trecut ibarul și apa Sitnița și peste Priștina și Kraljevo se îndreaptă spre noi.

A noastră este dreptatea, al nostru este tovarășul Tito, izbăvitorul vitejilor vlahi din Valea Timocului, în lături cu lipitorile care ne-au supt și încă mai sug nu numai sângele nostru, dar și inima noastră românească!

Români, numai pierdeți nici un minut, adunați-vă și sfătuiți-vă. Organizați-vă în odreduri și îndată veți primi arme pentru luptă, în câteva zile, noi am putea curați vatra strămoșească de germani și lumea noastră ar trăi în pace.

Soarta și viitorul nostru stă în mâinile noastre. Gândiți-vă și nu dați cu piciorul nici la două mii de ani de viață străbună aici, și nici la jertfele aduse de cei care au murit pe câmpul de bătaie, pentru dreptatea tuturor neamurilor, între viață și moarte, alegeți-o pe cea mai bună.

Armata cea mai puternică din lume a Rusiei se apropie de noi, de aceia e timpul să vă grăbiți ca unul să nu fie neîncadrat în armata roșie a mareșalului nostru Tito, care este singurul ce se gândește și la necăjiții români din Valea Timocului.

Și acum, la luptă! La luptă pentru trai și pentru lege, la luptă pentru dreptatea neamurilor și a Românilor timoceni.

Vlahii sunt români - Cristea Sandu Timoc

Trăiască aliații noștri,
Trăiască tovarășul Stalin și armata roșie,
Trăiască Kralju nostru Petru II,
Trăiască tovarășul Tito și armata lui.

*Tovarășe Director,
Barba-Beograd*

De câțeva vreme suntem asaltați de mulțimea de tovarăși muncitori, țărani și intelectuali din județul Zăicear, pentru a vă scrie și cere peste marele dv. Cotidian "Borba" unele lămuriri atât de necesare încât ar lumina definitiv haosul și desnădejdea care s-a abătut asupra lumii vlahă din Serbia. Noi câțiva înși cunoscuți bine de lume și sprijinitori vechi ai mișcării genialului nostru Mareșal Tito, ne-am luat îndrăzneala să vă facem această comunicare ca unor tovarăși și frați care știți aprecia ce este jugul și ce este libertatea.

Cum vedeți vorba este despre vlahii din Serbia. Poate vă sunt cunoscuți acești oameni prin munca lor neobosită, prin sărăcia lor cauzată voluntar de trecutele regimuri de dictatură, dar vă mai sunt cunoscuți și prin loialitatea lor fără pereche față de Patria lor sârbească și iugoslavă. Secole de-a rândul au sângerat acești oameni alături de concetățenii lor sârbi, pentru eliberarea de sub sclavia turcească, asigurând cu mii de jertfe independența Serbiei. Și tot mii de jertfe au închinat pe altarul patriei pentru făurirea unității Jugoslaviei vechi cu care prilej au ajutat desrobirea de sub jugul altor țări a tuturor popoarelor din Jugoslavia. Nici în lupta de epopee condusă de salvatorul și adevăratul unificator al naționalităților din Jugoslavia, Mareșalul Iosif Broz Tito, Vlahii n-au fost mai prejos. Mulți dintre frații și surorile noastre au fost împușcați, spânzurați sau trimiși în lagăre de germani sau de sateliți și trepădușii lui Draja, Nedici sau Liotici. Multe din satele noastre au fost arse pentru că sprijineau lupta de eliberare a partizanilor.

Vlahii sunt români - Cristea Sandu Timoc

Dar sub alte legi, s-au devorat ideile de libertate socială și culturală în Serbia și Jugoslavia veche și cu totul sub altele evoluează azi în imperiu gândurile leniniste și staliniste.

În Serbia și Jugoslavia veche Vlahii nu aveau literalmente nici un drept fie el social sau cultural, cu excepția unei scurte perioade până la 1875 când se oficia în biserici slujba în limba părintească, românească.

Îi era indiferent lumii vechi dacă copiii învață în școală cinci ani numai în limba sârbă, fără ca la urmă să nu se știe, a vorbi sârbește, a face socoteală sau a citi, dar astfel se simte azi în epoca de destindere și evadare din lanțurile de dictatură injectate de ură și șovinism.

Pentru aceasta de îndată ce a fost zdrobit inamicul și a preluat conducerea Mareșalului Tito, vlahii au primit dreptul să vorbească liberi, să citească și să dea serbări în limba lor. Puțin mai târziu, am primit libertatea de a avea presa noastră, încât la Zăicear apare foaia lunară "Vorba Noastră" lucru care a dat mari speranțe poporului vlah, propagând ideile nobile ale revoluției staliniste și ale descătușării de șovinism feroce din trecut, motiv pentru care vlahii au știut să-și exprime unanima recunoștință față de Mareșalul Tito și Frontul Popular acordându-i încrederea cu peste 92% de voturi. Mai avem și post de radio românesc la Zăiceri.

Dar trebuie tovarășe director, să vă fac o mărturisire de credință a lumii de aici. Și înainte de alegeri, ca și cu mult înaintea lor, s-a trâmbițat ideea prin satele vlahă că li se va permite ca învățătorii să le instruiască copiii în limba română maternă. Acest fapt a produs o bucurie legitimă care a anulat alte greutăți pricinuite de vremurile excepționale de acum, dar lumea vede că ceea ce s-a spus este numai vorbe și că nu este nici gând. Noi am încercat acolo și am văzut, ca desnădejdea își face cuib, să o spulberăm, mărturisim că este greu! Și iată de ce? În "Silacka Borba" din 25 oct. a.c. s-a văzut scris: "În țara noastră naționalitățile au căpătat dreptul la școli în limba maternă" și de aici urmează enumerarea printre altele a ungarilor etc. Noi însă lipsim. Noi nu suntem și nici n-am fost șoviniști, ca să protestăm pentru că ungurii au căpătat școli în limba maternă,

părintească. Dar ne gândim la ceea ce scria Mareșalul Tito cândva despre problema naționalităților, atunci când noi partizanii desculți și goi ne închinăm viața Patriei în cele mai grele lupte ofensive împotriva cotropitorilor haini și când zicea că tocmai ungurii și germanii din Jugoslavia care erau coloana a 5-a transplantată aici de Hitler și care au pus umărul la nimicirea Jugoslaviei, profitau de toate drepturile spirituale (școli primare, licee, școli normale și biserici în limbile lor respective). Și ne mai gândim la faimoasa bază a constituției de la Jaițe din 29 noiembrie 1943 și definitivă de Adunarea Națională la 2 noiembrie 1946 a.c. care de la nașterea ei a atras lumea noastră spre ideile Mareșalului Tito, dacă poporul se mai uită după atâtea proclamații cu încredere la conducere?

Noi vă vorbim stimate tovarășe director, din toată inima noastră tânără, curată și cinstită că s-ar comite o mare nedreptate dacă nu s-ar da o autorizație oficială de către guvern încât conducătorii Vlahilor să poată deschide școli în limba lor maternă imediat. Permiteți-ne să vă spunem că nu există actualmente în Jugoslavia și o altă naționalitate fără școală în limba maternă, în afară de noi vlahii. Oare au mai mult drept decât noi ungurii și nemții? Am înțelege să tăcem când ar fi lege, ca în trecutele regimuri să nu aibe drepturi decât "neamurile alese". Dar acum, când nu mai sunt naționalitățile superioare și inferioare, nu mai putem răbda.

Poporul nostru, tovarășe director, nu este împotriva limbii statului, dar instruindu-se în limba părintească se poate cultiva și părăsi ignoranța și analfabetismul!

Belgrad 7 noiembrie 1946
Cristea Sandu Timoc

9 Aprilie 1974, comuna Gomotariț Vidin

Dragule necunoscut de peste Hotară depărtat Amice domnule Sandule, Aveți să rămâneți uimit pe gânduri de unde și cum această scrisoare se cadă în mâinile d-voastră. Dragule cetitori, Acest Adres al d-voastră mie mi l-au trimis domnul Angelescu Haralampie prin luna lui octombri, când a fost la el la București, eu din partea mea Vă scriu despre Haralampie că au murit la 3 Aprilie la ora 8 dimineața eu am primit Telegramia dila Remus, au fost în spital de 2-3 ori dar tot nu putut să triacă calu mai greu în lume lucru casul morții, el au stat 45 de ani în România eu tot am fost în corespondență cu el și familia lui, da pe anul 1969 la 17 de VII sau hotărât să vină la locu de naștere în Gomotariț sau cumpărat casă mare cu colidor cu 4 camere sau Făcut o gospodărie Foarte Frumoasă, Colectivul iau dat un pogon de muncit iau dat și vie și eria foarte bine, dar uite că el se simți cam Fără putere porni să slăbiască, de altă parte și Ghița soția lui aviau năduf și așa, prin luna lu August 1973 anu, veni Remus cu cuscri lui la Rânpie la rude și ce să vorbiră ei tot să se napoeze din nou la București vânđu de odată tot luă bani în treit mai mult cum o cumpărase, luă multe lucruri scumpe de aici Televizor, răcitor, Radio Electron cel mai scump plapume și mașină de soarbe praful, și la 26 de IX 1973 plecară cu două mașini mari din Gomotariț la Vidin acolo eriau vagon plătit Vidin București și plecară, avia și Rânpie pensie 71 de leva pă lună și lui Ghița scoase pensie 31 leva pă lună, și eu tot țin cu ei corespondenție, și ultima scrisoare am scrisă de mâna lu d-l Haralampie și m scrie atâta, zice mai suntem tot buni și sănătoși afară de mine, așa Rânpie scrie de atunci tot Remus miau scris. Așa dragule că ei miau scris de d-ta ce bun amic ai fost cu el.

Dumnezeu să erte greșele lui Haralampie are vărte. E născut 1906 anul.

Dragule și domnule Sandule eu din inimă vă rog să mă scuzați pentru greșele scrisă că eu nam învățat școală Rumână atâta pot vă scria din dragostia de limba mamei, scuzați pentru că vă zic domnul, pentru că așa eu mam învățat de mine că am vârste 77 de ani. Acum eu închei de scris. Vă doresc mii de salutări cu multă sănătate ție

personal, și în fața d-stră la întriaga familie a d-stră dila mine. Adress-Wanco Predov selo Gomotariț Vidin Bulgaria. Eu am un amic aci la voi el e om mare dar și bun pă idee e tehnican soția lui e dr. Numele lui e Stănescu Gheorghe Gorg. Budai-Delianu nr. 24 cunoștețivă cu dumnia lor și le spuneț dorite complimente mult aș fi bucuros dacă ași primi un răspuns dela dumnia voastră eu iar vași mai scria.

Dumnezău săl erte pă d-l A. Angelescu că nu e om viu să nu fie greșit.

Angelescu au mai avut un amic aci la Timișoara Bogdan Moisei, dacăl știț spunețile de Haralampie.

Auf Viderzen. Revedere

Fraților și surori,

Soarele păcii și dreptății luminează Iugoslavia noastră pustiită și sărăcită de neamț. Să nu înțelegem greșit unele greutăți prin care trecem.

Să-l purtăm cu dragoste în inimi pe mareșalul nostru Tito, pe partizani și voiska care s-a bătut goală, flămândă și desculță pin ger și zăpezi apărând domovina noastră însângerață. Cinste veșnică și mărire mareșalului Tito și eroilor căzuți în bătaie pentru liberarea Iugoslaviei și înfrățirea neamurilor ei.

Încă din anul 1943 mareșalul Tito, dr. Ivan Ribat și alți au făcut zăconu (Ustavu) Iugoslaviei pin care să dau toate drepturile naționale la toate națiile din dîrjeavă drept să aibe dascăli și popi care să cânte și învețe copiii în limba maternă. Mareșalul Tito, namesnicii craliului și vlada vreau să facă din Iugoslavia o dîrjavă federativă cu totul democrată. Ei vreau dreptate cum cere marele Lenin și Stalin ca toate neamurile de pe fața pământului să aibe în limba părintească școli, biserici, novini, suduri și altele pentru învățare cu ușurință la învățatură. De aia în Rusia toate ale vo 170 de neamuri ce nu vorbesc rusăște au drepturileăștia în limba lor, învățând totodată și limba dîrjevi rusă.

În Iugoslavia bătrână am dat porezuri și sânge în bătăile cu dușmanii fără să căpătăm dreptul ăsta cel au toate neamurile de pe pământ. Gendarii ne băgau frică în sânge ce o simțim și azi. Poslanicii strini de inima noastră doar ne mințeau până glăsuiau de ei, da unu nu s-a gândit că copiii noștri ar învăța mai ușor carte în limba lor și că la biserică lumea nu înțelege nimic di la popă. Da minciunile s-au îngropat și nu se mai prind. Mareșalul Tito o să ne dea un drept nou ce nu l-am mai avut fîncă nu eria de ajuns dreptu să vorbim în limba maternă. În biserică am avut până acuma vo 80 de ani popi rumânești-vlahi, di la care să păstrează în biserici și azi cărți în limba noastră. Az pe popa nima nu-l înțelege și degeaba iau plata. Mai bine să fie neânvățați da să slujească pe înțelesu nostru, săl înțeleagă muierile, copiii și bătrânii. Nu trebuie înțeles greșit că copilu merge la școală numai să învețe sârbește. Atunci cei sârbi n-ar mai avea nevoie de școli fîncă o știu. Copilu învață: cetitu, socotitu, despre pământ, istorie, munca câmpului, păstrarea sănătății și numai în limba lui părintească li poate învăța. Copilu nu înțelege limba dascălului și dascălu pe a copilului, de aia nu se înțeleg și să urăsc. Copiii noștri trebuie să învețe limba dârjevii ajutați de limba maternă că limba noastră este destul de bogată. Bunăoară copilului I se va arăta ochiul și i se va spune sârbește I se zice oko, la nas nos, la lună meseț și așa până învață toate vorbile. Pe urmă dascălu le poate povesti orce în limba noastră bunăoară despre cnezlazăr, or despre păstrarea sănătății și copilu pricepând tot o să poată povesti ușor și în sârbește. Acuma copiii fug de școală ca de ciumă. Timp de cinci ani pierd timpu și tremură de frică fără să învețe măcar să vorbească sârbește. Fraților și surori, scăpați-vă copiii de chinurile școlii. Di la toamnă înțolo dascălii, băieți și fetile care au ceva ghimnazie să ne învețe copiii noști în limba părintească și sârbească, până când so face școli de dascăli și popi pântru noi ca la Rumânii din Banat. Nemurile nesârbești din Iugoslavia: Machedonții, Turcii, Măgerii și Rumânii din Banat au toți în limba lor școli, biserici, ghimnazi și novini, în afară de noi. Turcii și Șiptarii/Arnăuții acuma în martie au cerut cu delegația lor drepturileășcea și li s-a dat cu mare dragoste de către stăpânul dârjevii. Să nu ne temem și să cerem și noi ca ei. Nima din

Iugoslavia să nu uite că Sârbia și Iugoslavia s-au slobozit mai întâi prin sângele sârbesc și vlah. Nu cerem nimic ce este contra dârjevii. N-au nemții și ungurii mai mult drept decât noi.

Ori avem toți ori nici unul. De aia s-a bătut marele nostru mareșal de aia au murit în bătaie partizanii și copiii noștri, ca să nu mai fie nedreptate. Să dăm ce ne cere domovina da și ea să nu mai uite să ne dea dreptul nostru al mai mare și al mai sfânt drept al nostru. Cine este contra noastră este contra dreptății, contra dreptății și marșalului Tito, ala este șovinist și fașist. La glasani să fim numai cu poslanicii ce nu ne mint și ne cer popi și dascăli de limba noastră rumânească-vlahă. Să ne grăbim să ne cerem dreptu fără frică să ne vorbim toți și să nu ne lăsăm unu în nădejdea altuia, fîncă până copilu nu plînge muma nu-i dă să sugă.

TRĂIASCĂ MARȘALUL NOSTRU TITO ȘI MARELE STALIN.

TRĂIASCĂ VLADA NOASTRĂ DEMOCRATĂ ȘI IUGOSLAVIA FEDERATIVĂ DEMOCRATĂ.

TRĂIASCĂ POSLANICI NOȘTRI CARE NE CER DREPTURILE. MOARTE FAȘIȘTILOR DREPTATE NEAMURILOR.

Notă: Redactată în Ministerul de Externe-București în luna noiembrie 1944 de către Cristea Sandu Timoc textul românesc și de către Sava Iancovici-Gârleanul pe verso.

ACUM ORI NICIODATĂ!

În gigantica încheștare care zguduie astăzi temeliile tuturor nedreptelor orânduirii, poporul român de pretutindeni își regăsește ființa, eliberat sufletește, cu elanul încordat spre jertfă, cu voința hotărâtă spre victorie.

Astăzi și cei mai de departe, cei necunoscuți, cei înstrăinați și doșiți de vitregia asupririlor, ascultă imnul de foc al trezirii întregului neam.

Astăzi și cei peste cinci sute mii de români dintre Timoc și Morava, își înalță frunțile "deșteptați din somnul cel de moarte în care îi adânciră barbarii de tirani".

Și, ei cred, așa cum cred în cinstea morților, în botezul copiilor, în cântecul și graiul lor strămoșesc, că,

"Desrobirea de la Răsări, nu a fost numai o desrobire de pământuri, ea a fost o chemare nouă, a neamului nostru, spre mari împliniri și noi destine".

Pentru veșnicia românească, temeiul cel de nezdruccinat, garanția marilor împliniri viitoare, este natalitatea și unitatea pământului și a poporului românesc.

Înfăptuirii acestui suprem ideal, România îi închină astăzi suprema ei încordare.

Îndurerată ieri prin umiliri nemeritate, armata română și-a regăsit acum tradiția ei de onoare și glorie voievodală. În Bucovina și Basarabia, încolțesc astăzi speranțele libertății și ale renașterii. De la Prut la Nistru, înainte, peste Bug și peste Nipru, în iureș, năprasnic, armata pregătește viitorul de nădejde al tuturor românilor. Acolo se întâlnește voluntariatul viteaz al Românilor de pretutindeni, în o înfrățire înainte mergătoare definitivei victorii a eliberării celor peste două milioane și jumătate de Români, de pe întreg cuprinsul răspândirii românești. Granițele trunchiate și prestigiul neamului, se refac.

Cu piepturile stâncă, peste ape punți, cu sângele înălțându-se vulcan, gonesc strănepoții lui Burebista, până acolo, până unde s-a înfipt ultima săgeată din arcul dacic al moștenirii lui.

Pamslavismul activ s-a desfășurat pe axa Moscova-Belgrad, ca o operă metodică și constantă.

Axa prieteniei româno-germane-italiene se întretaie cu axa acțiunii pamslaviste, pe Dunăre, - și tocmai acolo, unde acest râu are o importanță economică și militară deosebită.

Noua orânduire care se pregătește Europei, cu însăși contribuția nemăsurată de jertfe a României, va da neamului românesc unitatea la care răspândirea, suferințele și jertfele lui îl îndreptătesc.

Axa pamslavismului, sub presiunea acestor jertfe, sub tăria neânvinșelor asalturi ale cruciaților dreptății s-a frânt.

Pamslavismul, oricare ar fi forma sub care se reîntruchipează, oricare ar fi expresia sub care se manifestă, oricare ar fi masca sub

care se ascunde, - scopul lui este același și unicul: *stăpânirea Dunării și a neamurilor în bazinul ei.*

Poporul românesc care stăpânește istoricește, etnicește și numericește regiunea de pe ambele maluri ale râului Timoc, refuză cu indignare să schimbe un jug cu altul. El stă dârț pe poziția convingerilor lui și așteaptă pașnic ziua pe care o nădăjduiesc toți Români.

Conștiința originii și a aparenței sale, poporul timocean n-o îndreaptă împotriva nimănui, ci o încinge ca pe o puternică cuirasă de apărare față de orice tentativă de nouă și definitivă subjugare. Căci, în adevăr, pentru românii timocenii răspântia la care se găsesc acum e categorică.

Pentru întâia oară, istoria ne deschide larg poarta spre Răsăritul simbolic. Și pentru ultima oară. Alternativa, nu are cale lăuntrică, căci destinul ne strigă cu glas poruncitor: "ACUM, ORI NICIODATĂ!"

Dar neamul românesc a răspuns cu fiecare strop de sânge presărat pe urmele pașilor de glorie: "ACUM!"

Acum e momentul. Acum ne cheamă în luptă Mareșalul, călăuzit de steaua de noroc a românismului.

Țară nouă se zidește pe mormintele eroilor români. Țară de veacuri, țară dreaptă și atotcuprinzătoare, țară de la Bug și până la Morava.

Drumul de convingere și de luptă al Mareșalului e trasat de mult; din sorginte post-belică încă de acum douăzeci și doi de ani, când la Versailles fu frântă în două inima Banatului.

Zarurile luptei sunt aruncate, Locotenent Colonelul anului 1919, conduce astăzi oștile destinului de viață ale neamului întreg.

Iar credința acestui neam dă puteri de Arhanghel luptătorilor lui.

Pr. Gh. Suveica

Notă: Conferință ținută la Radio București în 10 Septembrie 1941, apărută în revista Timocul, anul VIII Căetul II 1941, pp. 20-21

CĂTRE ROMÂNII DIN SERBIA

FRAȚILOR

De sute de ani, de când ne ducem viața nemângâiată alături de frații noștri sârbi - niciodată n-a venit cineva la noi cu vreo vorbă de mângâiere, care să trezească în sufletele noastre nădejdea de un traiu mai bun și mai omenesc.

Iată acum, aducând Dumnezeu vremuri mai bune, noi cei mai jos iscăliți, care suntem ca și voi români din Valea Timocului, ne întoarcem către voi în aceste ceasuri istorice, pentru a vă spune câteva lucruri însemnate, asupra cărora să vă gândiți și să hotărâți: ce e de făcut?

Ați văzut cu toții războiul grozav care ține de peste patru ani de zile și care a pornit tocmai din țara noastră, din Serbia.

Pentru ce a izbucnit oare acel război? Știm cu toții: Serbia voia să adune pe toți sârbii cari erau răsfirați sub mai multe stăpâniri, la un loc, ca să fie o țară mare și puternică.

După suferințele îndelungate vedem că astăzi acest țel l-a și ajuns. Deși zdrobită, Serbia, a ieșit biruitoare și a câștigat Bosnia, Herțegovina, Croația și Slavonia, după care se zbate de sute de ani. Aceeși dreptate le-a făcut-o războiul de acum și Polonilor și Cehoslovacilor, cari își întemeiază state naționale și tot astfel și Românilor. România a intrat în război pentru a dezrobi și alipi la sine Transilvania, Banatul și Bucovina. Ea a ieșit biruitoare și pe lângă aceste trei țărișoare și-a mai alipit și Basarabia.

Războiul acesta nu s-a dat pentru putere ci pentru dreptate. Ce e drept nemții credeau că ei o să biruiască cu puterea, dar Aliații i-au biruit cu Dreptatea. Ei au statorit că nu e bine ca asupra vieții unui popor să hotărască un alt popor, străin, ci fiecare popor să-și hotărască singur soarta, după cum va voi el.

Astfel vedem că mai multe popoare și-au și hotărât soarta. Și anume Sârbii din Bosnia și Herțegovina și Croații din Croația și Slavonia au hotărât că se rup de Austria și și-au făcut țara lor, Polonia de asemenea. Nemții din Austria s-au unit cu Germania, Ungurii s-au

desfăcut de Austria, Bucovina, Basarabia și Transilvania și s-au alipit de România.

Toți Românii alcătuiesc acum o singură țară de vreo 14 milioane de suflete. Numai chiar noi Românii locuitori în Serbia am rămas pe dinafară. Noi n-am înțeles cuvântul președintelui Statelor Unite Americane, Wilson, că fiecare popor e slobod să-și hotărască singur soarta.

Cu toate că suntem de două ori mai mulți la număr decât Românii din Bucovina, noi nu ne-am bătut capul cu soarta noastră. Dar dacă nu ni-l vom bate noi, alții de bună seamă că nu și-l vor bate!

Ori nu vrem noi nimic în aceste vremuri mari, când se așează din nou temeliiile lumii și când fiecare popor își cere dreptul său la viață?

Ar fi un păcat față de copiii și nepoții noștri, că în astfel de clipe hotărâtoare noi să stăm nepăsători.

Dar fraților, a sosit ceasul să ne spunem cuvântul!

Și noi credem că nu putem zice alceva, decât că, fiind Români dorim să fim la un loc cu ceilalți frați ai noștri, cu Românii, care acum sunt un popor mare. Noi vrem să fim la un loc cu Banatul, cu Transilvania, cu Basarabia și cu Bucovina.

Noi nu sântem sârbi, întocmai precum românii din Ungaria nu sunt unguri și cei din Rusia ruși. Noi suntem în Serbia o jumătate de milion de români și acum nu mai vrem să rămânem sub sârbi, de la care am avut de suferit atâta. Ei nu ne lăsau să învățăm în școli limba noastră, nu ne lăsau să ne facem biserici românești, să avem gazete românești și alte de acestea.

Știm că de curând au trimis vorbă regelui României că "Statele Unite nu încetează să se îngrijească de dorințele poporului român, atât în afară cât și în granițele regatului. Guvernul Statelor Unite a fost martorul luptelor românilor, al suferințelor și al jertfelor lor în război și al silințelor lor în vederea unității naționale și după dorințele Românilor de pretutindeni."

Mai departe el spune că Statele Unite își vor da toată osteneala ca tot pământul unde locuiesc Românii să fie laolaltă, într-o țară.

Fiind și noi Români de sânge din moși strămoșii noștri și avându-ne moșiile noastre moștenite de la ei, noi avem aceeași dorință: să rămânem ce suntem, adică Români; să fim gospodari pe pământul nostru și să fim laolaltă cu toți frații noștri români.

Astăzi toată lumea, care a fost robită de alte neamuri a căpătat dreptate și se întoarce la țara mamă. Românii din Basarabia, Bucovina, Ardeal și din Banat s-au alipit de mama lor, România. Numai noi românii din Serbia am rămas pe dinafară.

Trebuie să ne grăbim să ne folosim de dreptul obștesc și să cerem să ne alipim la mama noastră care ne întinde bucuros brațele ei.

Până acum nouă nu ne-a fost îngăduit cel mai sfânt lucru pentru un om adică să ne cunoaștem neamul și să trăim pentru el. Doar numai gospodari puteam să fim; dar asta nu ne mulțumește în sufletul nostru, căci și noi suntem oameni și trebuie să știm pentru ce trăim.

De aceea fiindcă am fost, suntem și vom fi stăpâni pe pământul nostru românesc din Serbia, vrem să ni se lărgască și drepturile noastre, pentru ca să trăim în toate privințele ca români.

Toată averea care se află în județele românești să fie proclamată ca avere a poporului român.

Toată puterea executivă (vlasii) să treacă în mâinile noastre. Numai fii de ai Românilor să fie împuterniciți (punomocinic) ai poporului român, și ei să-și aleagă funcționari (cinovici) dintre români.

Prefecții (nacelniții) să fie români cari să îngrijească de popor, dându-i sfaturi bune și împărțindu-i dreptate în limba românească.

Judecătoriile (sudovi) să fie românești și judecata să se facă numai în limba românească.

Noi avem vreo 250 sate. Orice sat să aibă primar (cnez) și dascăli români. Învățătura să se facă în românește.

Până acum vreo 40-50 ani noi ne aveam bisericile noastre în care se făcea slujba în limba românească. Acuma cerem să se întoarcă iarăși limba română în biserică.

Vlahii sunt români - Cristea Sandu Timoc

Orice sat să aibă biserică. Popii și dascălii români să rămână la locul lor și în scurt timp să învețe românește să citească și să slujească. Pentru aceasta mama noastră România ne va da tot sprijinul.

Așa dar, fraților, la lucru!

Să ne adunăm prin sate, prin orașe, să alegem un Comitet național care să se pună în legătură cu frații noștri din România, Ardeal, Bucovina și Basarabia, pentru ca să ne unim cu ei, făcând și noi dimpreună parte din România Mare.

Acum e timpul să ne folosim de libertatea (slobodă) care stăpânește toate neamurile și să ne spunem cuvântul nostru. Nimic nu ne mai împiedică să intrăm în granițele României întregului neam românesc.

Sfârșind aceste cuvinte frățești, rog pe bunul Dumnezeu să ne ajute ca să vedem împlinit visul de fericire al neamului nostru.

Ura! Trăiască României din Serbia uniți cu România! Trăiască România Mare a tuturor Românilor!

Chișinău, 1 Noiembrie 1918

Sever Coteș plutonier-major

Atanasie Popovici doctor în Filozofie, profesor

Ion Niță, plutonier-major

L. Bogdan, funcționar

Un pași înaintea noastră

**CONFERENȚIA RUMANILOR (VLAȘILOR) DIN OCRUGU NOSTRU
Ie ales odbor care o să poarce grija ge înaintarea culturii noastre**

Gin tot ocrugu Zăișierului sa astrâns la conferenție pistă 50 ge Rumâni (Vlași) să să vorbească cum să rigișe cultură la Rumânii nostri ge să poată să șcia în rând cu lumia ailaltă care ie mai învățată. La astă conferenție a fost pe lângă săceni și geai învățați (intelectualții).

Vlahii sunt români - Cristea Sandu Timoc

În asta ie a mai gintâi conferenție la care a venit delegați gin tot ocrugu nostru și asta conferenție mult o să ajuce ge să poată să să rigișe cultura la lumea noastră. La astă conferenție s-a văzut toace greutăți pistă care s-a dat în lucru la rigicarea la cultura rumânească. Astă conferenție arată și aia că lumea noastră a căpătat cu ge istănă slobodă în dârjava noastră a nouă, a căpătat sloboda ge să poată să vorbească limba mumească și să poată să aibe și novini și cărți scrisă pe limba mumească.

VORBA LUI IANCO LU MOANĂ-SIMEONOVICI.

Conferenția a geschis-o vâru Tudor a lu Bechir și geloc a dat vorba la vâru Ianco lu Moană Simeonovici care a vorbit cum stă situația politică cum ie pomântu nostru așa și ginafară ge dârjava noastră.

Vorbind ge conferenția ge pace (Mirovna conferenția) vâru Ianco a spus că Sovietkhi Savez cu alelalce pomânturi gin zi în zi să năcăjeșce să aducă așa pașe care o să țână cât va fi lumea. Ama până Sovietkhi Savez cată pașe și trai bun pe pomânt, imperialisti nu vor așa pașe.

Ge situația în pământu nostru, vâru Ianco a spus că toată lumea noastră, cum a fârșit bătaia cu fașistii și cu slujili lui ge loc s-a dat cu totu la lucru ge să voiască tot aia și le ie spart și rupt gie vriemia bătaii. Pe lângă alelalce iel a spus:

"Să lucră cu mare voie să să noiiască pomantu nostru. Să răgică școalie, poduri, fabriși, drumuri. Lumia cu toată puciară lucră, și dacă nu poace acuma tot să fie gata ge o dată, să lucră ge să fie mai bun geaiși naince, ge copiii și ge nepoții noștri.

Sînt și la noi smincele, ama noi la tot pașu. Gin an în an, gin zi în zi reacția viege că pomantu nostu mierje înaince.

Reacția cată să smincească lumia noastră la tot pașu. Reacția ginafară acuma l-a găsit pe Dragoliub Iovanovici, care ge vriamia ocupații până lumia și a dat oasili pentru sloboada, a fost pitulat îmbrăcat în țoale muierești și ge el a purtat grija Draghi Iovanovici, care a fost în slujba ocupatorului. Reacția ginafară cată rădăși și pomantu nostru și l-a găsit pe Dragoliub Iovanovici."

Mai la urmă, vâru Ianco să întrabă ge și e vorbim noi rumânieșcie, și a spus: "Pe limba rumâniească vorbim și scriem ge aia

că sâncem Rumani (Vlași), că ni mai lesnie și mai binie înțălejem. Uni zic că noi nu sâncem Rumani (Vlași) și dacă ge mici micuței vorbim rumânieșcie. Acia care spun că să nu vorbim rumânieșcie sunt dușmani. Noi sânciem Rumâni (Vlași) și cu Sârbi sâncem fraș și vrem să trăim cu iei binie".

GREUTĂȚILI ÎN LUCRU PÂNĂ ACUMA

După văru Ianco, a vorbit văru Toza Țucanovici care a vorbit ge toace greutăți pistă care s-a dat în lucru pe lângă novina pe limba rumâniască "Vorba Noastră" și pe lângă emisiunili pe limba rumâniască pistă radio stanița Zăișieri, pe lângă lucru la răgicarea culturii a rumâniască.

Mai întâi văru Țucanovici a spus cum una gintralie mai mari greotă a fost aia că noi Rumânii (Vlașii) vorbim în două fieli (două dialecturi). Pe lângă Bor, Bulievați și Doci Milanovaț să vorbieșcie într-un fieli da în Craina să vorbieșcie în alt fel, și a spus: "Aieșcia o să fie doauă dialecturi tot o limbă numa să vorovieșcie în două fieli. La aeșcia alcie doauă dialecturi puciem să le dăm nume: DIALECTU AL ȘIEJESC ȘI DIALECTU AL CEJESC, pe aia cum să vorbieșcie vorba: ȘIE or CE. Încătră Bor, Bolevaț și Milanovaț să zișie "șie" și ala ie dialectul al șieiesc în Kraina să zișie "ce" acolo ie dialectul al ceiesc. Aeșcia amândouă dialecturi să pot înțăleja. Pe dialectul al șieiesc să zice "Iel zișie că sânt zeșie șiasuri și unsprășie minaturi", da pe dialectul al ceiesc: "Iel zice că sânt zece ceasuri și cinsprăce minaturi".

Până acuma în foaia noastră "Vorba noastră" a fost scrisori pe amândouă dialecturi, numa pe dialectul al ceiesc a fost mai puține ge aia că lumia ge acolo a și trimies mai puțânie. Noi ștampuim toată scrisoaria pe ala dialect pe care ie scrisă.

Încă o greotate pe care o aviem și astăz, e aia cum să scriem (pravopisu). Noi am luat să fie azbuca noastră cirilița, da noi aviem slove care cirilița nare: sloava "ă", ca în vorbili: găină, zăpadă, păpuci, blăstăm, și sloava "â", ca în vorbili: cânie, băg, gât, și alcili.

Până acuma noi tot o vorbă noam spuso într-un fieli, numa odată într-un fieli, da altădată în altfieli. Trăbuie acuma să fașiem vro pravilă ge o vorbă să scriem întogeuna numa într-un fieli.

Lucru nostru ar fi fost mult mai ușor când ar fi ajuns gin ocug cu cât mai mulce scrisori (dopisuri). Sânt oameni care n-a trimies scrisori numa odată și pieurmă numai, gândind că ie gestul. Dași naincie trăbuie să și trimiată scrisori întruna și aia să și scrie așa cum să vorbieșcie.

Pe urmă văru Țucanovici a vorbit ge emisiunili pe limba rumâniască pistă radio Zăicieri, îndată întâi a fost ge două ori pe săptămână, da gila zăua ge 1 mai a înșieput ge patru ori. Acuma trăbuie să vină lumie gin sat care șcie frumos să cânce și să cânce pistă radio. Iar așa trăbuie să vină și oameni care știu să zică frumoase zicători în lăută, în clanet or în altășie.

DISCUȚIA

După vorba lu văru Țucanovici a fost discuție gin care sa mai văzut greutăți și smincelurili și gin care sa văzut cum trăbuie să și lucre gieiși năince. Mai la urmă ie ales un obor care o să poarce înaince și care mult o să poriască înaince cultura noastră a rumâniască. În odhor sânt aleași aeșcia.

Tasa Radulovici, Bora Dimitrievici, Svetozar Țurcanovici, Gina Rujici Trochici, Dimitrie Filipovici, Draghișă Nedelcovici, Ianco Simeonovici, Liubica Patlițanovici, Milorad Belicievici, Milenco Stanoiovici, Alexandar Stancovici, Zaria Bogdenovici și Todor Becirici. Deloc dupășie sa fărșit conferenția Ocrujni odhor ge cultura rumâniască s-a vorbit și trăbuie să lucre. Odhoru a căpătat aeșcia zădatcuri:

1. Să trimiată dopisuri pe limba rumâniască.
2. Să raspânjiască novinili noastre.
3. Să organiziască lumia să asculcie toț dâmpreună emisiuni pe limba rumâniască în aciele sace unge iestă radio, aparaturi.
4. Să astrângă și să trimiată câncieșie rumânieșci gin lumie.
5. Să astrângă și să trimiată povieșci rumânieșci gin lumie.
6. Să astrângă vorbie rumânieșci care să vorbiesc în satu lor da care încă nu li-e șcim (dacă vād că în novina noastră scriem vro vorbă sârbiască, da aviem vorba noastră, atunșie geloc să ne iviască).
7. Să organiziască în tot srezu unge iestă rumâni (Vlași) odhor ge cultură rumâniască.

8. Să facă grupă care o să priredbe pe limba rumâniască.

9. Să ajuce toț ge să să astrângă material să să facă o gramatică, care până acuma noa aviem.

Asta conferenție mult o să ajuce la răgicala culturii rumâneșci.

CĂTRE ROMÂNII DIN SERBIA

FRATELOI,

De sute de ani, decădnd ne ducem viața nemângâiată alături de frații noștri Sârbi — nici odată nu venim cineva la noi cu vreo vorbă de mângâiere, care să treacă în suferințele noastre nădejdea de un frate mai bun și mai omeneș.

Iată acum, aducând Dumnezeu vremuri mai bune, noi cei mai jos iscăliți, care suntem ca și voi Români din Valea Timocului, ne întărim către voi în aceste cee a surrî istorice, pentru a vă spune câteva lucruri însemnate, asupra cărora să vă gândiți și să hotărâți: ce e de făcut?

Ați văzut ce toți războiul grozav care ține de peste patru ani de zile și care a pornit laolaltă din țara noastră, din Serbia?

Pentru-ee a lăsatul care acel război? Știm cu toții: Serbia vrea să adune pe toți Sârbi care erau război sub mai multe căpătâșii, în un loc, ca să fie o țară mare și puternică.

După suferințele îndelungate războiului acesta (al 1-a și al 2-lea), deși zdrobită, Serbia, a ieșit biruitoare și a câștigat Bosnia, Hercegovina, Croația și Slavonia, dintr-o parte care se știe de sute de ani. Această dreptate le-a făcut-o războiul de acum și de atunci și de acum înainte, care își întărește stăruințele naționale și tot astfel și românii. Românii a lăsat în război pentru a deslăși și alții la sine Transilvania, Banatul și Bucovina.

Războiul acesta nu s'a dat pentru putere ci pentru dreptate. Ce e drept? Nemulțumirea că ei o să dăruieșcă cu puterea, dar A-liaji i-au biruit cu Dreptatea. Ei au știut că nu e bine ca asupra vechii unui popor să lădărească un alt popor, străin, ci fiecare popor să-și hotărâșcă singur soarta. După cum va voi el.

Acum vedem că mai multe popoare și-au și hotărât soarta. Și amare Sârbi din Bosnia și Hercegovina și Croația din Croația și Slavonia au hotărât că se rup de Austria și se uneșcă cu Serbia. Cei s'au rupt de Austria și și-au făcut țara lor, Polonia de acumeneș. Nemulțumirea s'au unit cu Germania, Ungaria s'au deslăsat de Austria, Bucovina, Basarabia și Transilvania s'au alipit de România.

Toți Românii alătură acum o singură țară de vreo 14 milioane de suflete. Numai chiar noi Românii locuitori în Serbia am rămas pe dinafără. Noi n'am întors căminul pierdutului Statului-Unită americane, Italia, ca fiecare popor e liber să-și hotărâșcă singur soarta.

Cu toate că suntem de două ori mai mulți la număr decât Românii din Bucovina, noi nu ne-am lăsat capul cu soarta noastră. Pentru că nu ni-l vom da de la ei, alții de bună seamă că nu și-l vor lua!

Ori nu vom noi născ în aceste vremuri mari, când se așază din nou temelile lumii și când fiecare popor își cere dreptul sau la viață?

As fi un păcat față de eroii și neputni noștri, care în astfel de clipe hotărâtoare noi să stăm neputându.

Dar fraților, a sosit ceasul să ne spunem cuvântul! Și noi credem că în prima vreme a acestui război, că Românii, care nemulțumim un popor mare. Noi vrem să fim la un loc cu Banatul, cu Transilvania, cu Bucovina și cu Basarabia.

Noi nu suntem sârbi, întocmai precum românii din Ungaria și din Serbia și ei din Rusia ruse. Noi suntem în Serbia o minoritate de milioane de români și acum noi nu vrem să rămânem sub Sârbi, deși că ei au vrea să ne lădărească. Noi ne lădăm să ne lădăm în a-liaji lumii noastre, nu ne lădăm să ne lădăm în lădăreștii românești, să avem gazete românești și alce de acordare.

La Conferința de pace ca să ne alăturăm ei ca ne va alipi. Știm că de curând (America) au trimis vreo trei mii Ro-

mâni, că Statele-Unită nu încetează să se îngrijăască de dorințele poporului român, atât în afară cât și în granițele regatului. Guvernul Statelor-Unită a fost mândru luptelor Românilor, al suferințelor și al periclitelor lor în război și al simțelor lor în vederea unității naționale și după dorințele Românilor de prestativitate.

Ată depăte el spune că Statele-Unită își vor da toată ostentivitatea ca tot românii unde bucură Românii să fie laolaltă, într-o țară.

Știm și noi Românii de sânge din moși strămoși noștri și a-vându-ne moștele noastre moștenite dela ei, noi avem aceiași dorință: să rămânem cu sântă, adică Românii; să fim gospodari pe pământul nostru și să fim laolaltă cu toți frații noștri români.

Astăzi toată lumea, care a fost robă de alte neamuri a căsă-lui dreptate și se întărește la țara noastră, Românii din Basarabia, din Bucovina, din Ardeal și din Banat s'au alipit de marea lor, România. Toți Românii din Serbia au rămas pe din afară.

Trebuie să ne grăbim să ne folosim de dreptul obținem și să cerem să ne alipim la marea noastră care ne întărește bucură de brațele ei.

Până acumă nuș nu ne-a fost îngăduit cel mai sânt lucru pentru un om, adică să ne cunoaștem neamul și să trăim pentru el. Doar numai gospodari putem să fim; dar asta nu ne mulțumește în sufletul nostru, căci și noi suntem oameni și trebuie să știm pentru ce trăim.

Deaceia fiindcă am fost, suntem și vom fi stăpâni pe pământul nostru românesc, din Serbia, vrem ca să ne se lădărească și drepturile noastre, pentru ca să trăim în toate privilegiile ca Românii.

Toată lumea care se ală în județele (voievod) românești să fie poeză de care are-a poporului român.

Acumă puterea executivă țării să treacă în mâinile noastre. Numai în de o Românie și în imparțialității (punctualității) al poporului român, și ei să-și aleagă funcționarii (civici) dintr-o români.

Președinții (autorități) să fie români care să îngrijăască de popor, dându-i stăruințe bune și imparțialități dreptate în limba românească. Judecătorii (magistrați) să fie românești și judecata să se facă numai în limba românească.

Noi avem vreo 250.000 sârbi. Orice sat să aibă primar (cnez) și dascăl români. Încălțăm să se facă în românește.

Până acumă vreo 40-50 ani noi ne aveam bisericile noastre în care se făcea slujba în limba românească. Acumă cerem să se întărească lăsași limba română în biserică.

Orice sat să aibă biserică. Popul și dascălii români să rămână la locul lor și în scurt timp să lădărească românește să citească și să slujăască. Pentru aceasta marea noastră înțelegătoare ne va da tot sprijinul.

Așa dar, fraților, la lucru!

Să ne adunăm prin țate, prin orașe, să alegem un Comitet național care să se pună în legătură cu frații noștri din România, Ardeal, Bucovina și Basarabia, pentru ca să ne unim ca ei, făcând și noi dintr-unul parte din România Mare.

Acum e timpul să ne folosim de libertatea (libodă) care stăpânește toate neamurile și să ne spunem cuvântul nostru. Nimeni nu ne va împiedica să urâm în granițele României întregului neam românesc.

Stăruind aceste cuvinte înțeleși, noi pe lumii Dumnezeu să ne ajute ca să vedem ieșind dintr-o țară de țară al neamului nostru.

Ură! Trăiescă Românii din Serbia uniți cu România! Trăiască România Mare a tuturor Românilor!

Chișinău 4 Noiembrie 1918

Stefan Călugăr
Președinte al
Comitetului Național

Atanasie Popovici
Doctor în Filozofie, profesor
L. Bogdan, funcționar

7- Aprilie 1973 Comuna Gomotari Vidin

Dragule ne cunoscute, de peste Hlobară depărtat Amice
domnule Sandule, Aveb să rămănet năpăst pe gânde
deunde și cum aceasta scriere se cădă în mânăle d-
Dragule cecilor. Acest adres al d-
domnului Angelescu Hralampie + pin luna lui octombrie, cand
ab fost la el la București, eu din partea mea lă se lău despre
Hralampie + că au mirit la 7 Aprilie la ora 8 dimineața eu
am primit Telegramea dila Remus. au fost în Spital de 2-3 ori
dar Tot nu pătut să trăiești calu mai greu în lume lueru
cazul morbi, el au stat 45 de ani în România eu tot am fost
în Corespondenț u el și familia lui, da pe anul 1969 la 17 de
vii sau hotărât să vină la locu de mabere în Gomotari
sau cumpărat casa mare cu calidor cu 4 camere sau făcut
o gospodărie foarte frumoasă, Colectivul iau dat un pogan
de mănăstir iau dat și via și eria foarte bine, dar uite
că el se simți cam rău pubere pormi să slădăscă, de alba
parbe și Gita totia lui aviau năduș. și așa, pin luna lui
August 973 anu, Veni Remus cu curier lui la Rampie la rade
și ce să vorbăia ei tot să se napoeze din nou la București
vându de codată tot lău bani în treit mai mult cum o cump
arase, lueru multe lueruri o cump de alai TELEVIZOR, radebor
Radio Electron cel mai o cump plapume și mașină de scorb
prafu, și la 26 de IX 1973 plecară cu 2 mașini mari din
gomotari la vi din acolo eriau Vagon plătib Vidin
București și plecară, alia și Rampie pensie H de lea p
lună și lă Gita scoase pensie și lea p lăună, și eu tot bin
cu ei corespondenție, și ultima scriere am scria de
măna lă d-l Hralampie și m scrie abăta, zice mai aubem
tot bun și gânbosi afără de anine, așa Rampie scrie
de atunci tot Remus. miau scria. Așa dragule că
ei miu scriu de d-
Sunmezău să erbe grezele lui Hralampie are vade
E născut 1906 anu

Page 11

Dragule și domnule Sandule eu din inumă băneq
să mă scriat pentru grezele scria că eu am învâat
zeoala Rumână abăta pot vâ scria din dragostia de
linba mamei, scriat pentru că vâzie domnul pentru
că așa eu am în vâtat de anie. că am vârbie 47 ani
Acum eu inchei de scria. Wădorese mii de salubari eu multă
sănătate tie personal și în Fabă d-
amilie a d-
Selo Gomotari, W. Bulgaria: Bulgareste e așa
BAFKO pregob celo. Tomomaryu. Brigu. Brigrapud

eu am un amie aci la vi el e om mare dar și Bun
pă idee e Tennican totia lui ed-7. numele lui e
Strănezeu Gheorghe Gora. Budai-deliu. H. 24.
Cunoscetivă cu dumnii lor și le apunet dobie
complimente. mult aci și București dacă aci primi un
răspuns dela dumnii Voastră eu iar Wăi onai
scria

Sunmezău săl erbe pā d-l. Angelescu
cānue om viu să nu fie grezit.

Angelescu au mai avut un amie aci în Timisoara
Bogdan. Moisei, dacăl otib apunibile de
Hralampie

Amintăți în
zica de Sfintele Păst-
14 aprilie 1994 sora an
meamă: uit nouă
din Bulgaria Timisoara
memor
Așa
Așa

Auf. Viderzen. Resedere

4. **Harta lui James Caterly**, sub titlul : „*Pays des Roumainins. — Pays d'origine, de race et de langue latine*” (1908).
Cartorul locuit de Români (albastru).
 (Țara Românilor. — Țară de origine, de rasă și de limbă latină (1908).

Lepeni Vir, Cataractele Dunării,
cap uman din epoca preistorică
o vatră de cultură veche de 6000
ani.

Dosul unei medalii, împăratul
Valentian sec. IV, găsit în loca-
litatea Cezava pe Dunare.

IMP CAESAR DIVI NERVAE FILIUS NERVA TRAIANUS AUGUSTUS
PONTIFEX MAXIMUS TRIBUNUS POTESTATIS IIII PATER PATRIAE
COSUL IIII INVENTIBUS EXACTIS ANONIBUS SUBLATIS VIAM RE FECIT

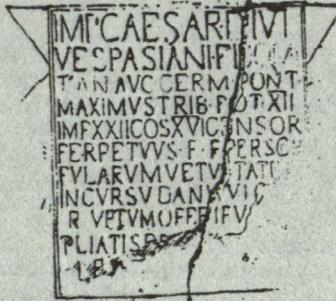

Fragment de la Tabula Traiana, după Felix Kantor

Impăratul Nerva sau Nerva Traian Augustus Germanicus

Ornamentele de pe Tabula Traiana
după Felix Kantor.

mozaica este, deși este în stilul roman, dar nu este romană, ci este din epoca bizantină, care a fost construită în secolul V, în timpul împăratului Iustinian I. Mozaica este în stilul roman, dar nu este romană, ci este din epoca bizantină, care a fost construită în secolul V, în timpul împăratului Iustinian I.

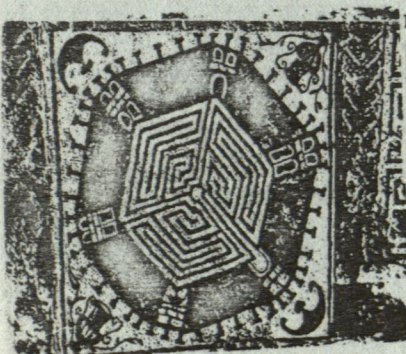

Fragment de la Tabula Traiana, după Felix Kantor

Fragment mozaic de la Romuliana
Ganzigrad Timoc - Serbia de N-E.

Tabula Vespasiana, în aval de Tabula
Traiana, unde s-au găsit drumuri în
sticlă. Mai sunt încă două tabule
la Tiberiu și Cluj, deci patru
tabule.

Romuliana (Ganzigrad) pe Timocul Negru
în Serbia de Răsărit, unul din renumi-
tele mozaicuri descoperite, sec. III-IV.

Romuliana (Ganzigrad) desenează mozaic

Romani haidaci la lupta!

Ceasul doborârii noastre a venit. Puterea prezentei kure-
negare Europa s-a prăbușit în mormânt. Zălărnici de război
uscăți, ei pier moartea când se credem mai tari.

România le-a dat lecția cea mai grea și înțelegând că
este pierdută. Purșind războiul se așteaptă cu pași grabiți.

Armata Marelui Stat, de acum înfrântă, cu cea română,
înfrângea peștii Carpați în Ungaria și între mii spre Dunăre.

Peste mii Germani sunt înfrânți.

Pe frontul din Franța lupta au pierdut-o. Partea este de răz
eliberat și Franța este înfrântă în începutul curții de Germani.
Lumea Europei este înfrântă în lupta pentru marea Germaniei.
Orăștile Germaniei sunt amenințate la apus de către marea armată
anglo-americană și la răsărit de către marea putere rusă. Câmpul
de luptă va fi în câmpia răsărit pe pământul Germaniei.

Italia este aproape total în mâinile anglo-americanilor, dar în
luptă este mai bine de zălărnici eliberat de răz.

Azumi soldații germani au rămas singuri și mor cu sâmbete
mii, numai pentru neputința omului kare ka Hitler.

A venit tracișor, timpul să fim tot una, să se unim întru
brățele, să ne desăptăm din somnuri cel din mână și lăudăm armata
la mână să pornim la luptă numai sub komanda marelui nostru
Tito, komandantul de capetenie al armatei populare de eliberare
a Jugoslaviei și a tuturor oștrilor de parizani.

Mareșalul Tito este stăruie și șarade dreptății noastre. Dă
Draja ar fi înfrânt cu elachi lui să se unească cu noi, nău mai
meci mureș de oase de traci de ai noștri și noi am avea de luptă
numai cu Germanii. Akuma poate vor desădă și ei sălă înfr.

Frășilor, katreșuraci-vă în lăca ceasului marec pe kare vi lă
dat ceasul să-l trim pentru kromă viitorului nostru și al krep
noștri. Lepadaci din lămi urile împotriva așora și așora și kromă
în luptă sub așteși stăg al dreptății sub stăg al lui Tito kare
cara kederatva Jugoslaviei, va da și celor zălărnici de mână de
Romani dintră Morava și Valea Timocului, dreptăți de a avea
și dăbăci românești. Fugăci de la acelu kare va stăg mureș pe
suprăș, numai kare ei să komando și să vi să opineți în keder
saraci.

Așteșuraci kromă din Jugoslaviei, Tito, a kromă kromă și a
Săuca și peștii Pășina și Krahovo se îndrăpă spre noi.

A noastră este dreptăți al nostru este kromășul Tito, kromă
kromășul vișilor vișii din Valea Timocului, în lămi kromășul kromă
kromășul și kromășul kromășul pe numai kromășul nostru, dar și kromă
noastră kromășul.

Romani, numai kromășul kromășul, adunaci-vă și stădaci-vă
Organizați-vă în kromășul și îndrăpă vești primi arme pentru luptă în
kromășul kromășul, noi am putea kromășul kromășul kromășul de Germanii și
kromășul kromășul și traci în pace.

Soarta și viitorul nostru stă în mână noastră. Cândei-vă și
na daci kromășul kromășul și daci kromășul kromășul și daci kromășul kromășul
kromășul la kromășul kromășul de om kromășul kromășul pe kromășul de kromășul,
peștii dreptății kromășul kromășul kromășul kromășul și kromășul kromășul
pe kromășul kromășul.

Armata cea mai kromășul din lume a Rusiei se așteșul de
noi, de kromășul kromășul să va kromășul kromășul și nu kromășul kromășul
în armata kromășul kromășul kromășul kromășul kromășul kromășul
kromășul și kromășul kromășul kromășul din Valea Timocului.

Și akum, la luptă! La luptă kromășul kromășul și kromășul kromășul
pentru dreptăți kromășul kromășul și a kromășul kromășul kromășul.

Trăieșcă aliașii noștri.

Trăieșcă kromășul Stalin și armata kromășul.

Trăieșcă Kraljă nostru Petru II.

Trăieșcă kromășul Tito și armata lui.

Timiș, 2, 4 martie 1944

Vașe Svetosti,

Verovatno će Vas iznenaditi, u jednom smislu, ovo pismo koje šaljem Vama, a to sedi i u uvlovisu ne boi nepovol-
nijima na lokalnom i svetskom nivou. Predomislio sam se da Vam
pišem ipak sada, dok nije prekasno, ispovedajući Vama ono što
me gnjave, kao od jednog pravoslavnog vladika prema svom višem
sabratu.

Vaša Svetosti, lokalni i međunarodni događaji, tako
kako se oni dešavaju, tresnuju brod naše Pravoslavne Crkve sa
svim stranama. Izlagani i pokoreni smo sve većim okolnostima i
iziskivanjima koje nas prisiljavaju da procenjamo naša njanja
i stavovi, da bi spasili plitomu naše Svete Pravoslavne Crkve,
kojoj preti opasnost smanjivanja i desetkovanje u sudaru sa
"lažnim profetima". Moramo, prema tome, da se sve više solidi-
vamo, da sakupimo naše redove, da ućvratimo jedinstvo naše
Apostolske Pravoslavne Crkve, sada dok nije prekasno, prevencijom
preko naše male nacionalne interese, kojim smo postali dovoljni,
a devamo još, pretečni značaj - ne uvek opravdani.

Za inat ovim sirovim okolnostima koje nas smućavaju,
čak i mučnim - u kojima živi u ovim mesecima sestrinska Srpska
Pravoslavna Crkva - potpuno znamo da Crkva prevazišla vreme,
u Pravoslavije se duboko prodrlo u duhovnost svih naroda koji
su nje primili, podizajući njih tako da se osećaju "jednako u
Hristu Bogu". Zato, u jednom smislu, smatram da pojam "Nacio-
nalna Crkva" više ne odgovara današnjem razvitku života, koji
zahteva povratak na formu organizovanja stare Hrišćanske Crkve,
razuma se u drugim koordinacijama.

Polazeći sa ovih gledišta, kao Mitropolit jednog
rusećnog područja sa Srpskom Patrijaršijom, pomislio sam se
da potčinim Vašoj Svetosti jedan problem koji mi je došao na
znanje, a koje rešenje ne stoji u nojim nadležnostima: problem
balkanskih vlaha se Timočke Krajine. Kao što sigurno znate, svi

ljudi govore drugi jezik, bili su dobri pravoslavci u toku
vekova, ali sada rizikujemo da ih izgubimo, nestajući u svetu
neoprotestanta, ako ih ignorišemo i ne damo njima dotičnu
pažnju. Prirodno je da žele i oni svojstvene sveštenike, Bogo-
služenja u njihovom jeziku, drugačije se otuđivaju od naše
Pravoslavne Crkve, sa i bez naše volje. Podvlačim da nije nikako
reč da se oni izvuče iz jurisdikcije sestrinske Srpske Pravoslavne
Crkve, nego samo da im se da veću duhovnu podršku, da im se
prizna osobiti identitet, što može da dodeli njima više poverenje
u Crkvi i eparhiji u kojoj sredini oni žive, tako da proćira
božanska zahvalnost u njihovoj duši.

Ovim mišljenjima završim ovo pismo, izvinjavajući se
prema Vašoj Svetosti zbog toga što ne raspoložemo pišaćom mašinom
ćirilskim pravopisom i poveravajući se svetin molitvama Vaše
Svetosti.

Vaše Svetosti saslužitelj,

MITROPOLIT BANATSKI
I.P.S. Dr. Nicolae Corneanu
Mitropolitul Banatului

+ Nicolae

Ve simțim părăsiți, umiliți, fără sprijin...

1) Ion Iliescu - președintele României
2) Nicolae Văcăroiu - prim-ministrul României
3) Parlamentul României - Adunarea Mare și Mică
4) Oltin Cherman - președintele Curții Constituționale

5) Ubi și simțiți frați români, adresați fraților noștri de o mamă le un sânge, poate că ne veți auzi și veți lua sub protecție, în baza legilor enei și ale fraților. Apăsăm, deci, la fi noștri din Dacia Traiana, ca frați peste Dunăre din Dacia Aureliana

noastră, este un lucru normal, legitim și sc. Suntem o punte de legătură peste mare, cu sârbi și bulgari.

6) Ve simțim asediați de către guvernul de la Belgrad care din 1833, de ne-au primit cadou de la Jureci au început în cea mai cumplită robie.

7) Întâi ne-au sărbătorizat numele, toponim, ne-au ar: sau confiscat cărțile, ne-au interzis folosirea limbii

naștră în școli, biserici, radio, televiziune etc. Copiii noștri învățau în latină, cel pregătit, spre a cunoaște

limba sârba, și intra în clasă. Copiii noștri sunt bătuți dacă vorbește românește la școală, chiar în pauză. Ne-au

șterșit istoria, ne porecile evlavioși și noi ne zicem și ne simțim români recensămintele dintre 1846-1921,

monarhie, ne recunoscuseră în recensăminte ca «români», «rumuni». În 1948

zicându-ne mers numai noi, români, ca sârbi împreună, fiind cea de a. ca populație ca număr după sârbi

6 din populație, dar nici o recunoaștere. Am fost totdeauna loiali: să nu vă

nefi că pînă cum să ne purtăm. În lista de la Belgrad «Proștervi Pre-9 mai 1946, se scria că se vor bu-

ta scoli valabile în Timoc - Serbia. Din 45-1948 am avut post de radio românesc la Zaječar și trei ziare, unul

ortodox Noastră», desființate în 1948. În cărțile de școală după 1945 se

ia că în județele Kraina și Timoc sî 365.000 vlahi, în 1981 mai erau

32.000. În 1997 erau numai 17.000. În timp ce tot ei în 1907 ne ridicaseră

numărul la 620.000 români sau rumuni. În vremea robiei turcești, românii

timocenii din stînga Timocului aveau regiune autonomă, cu cneji sau principii

de sânge româno-vlah (între 1565-1833). Sîrbii, ca și bulgarii dintre Mo-

lava-Timoc-Vidin-Valea Dunării, nu sunt indigeni, oamenii pămîntului, cum

suntem noi. Ei au venit de la Kosovo-Metohia între 1690-1725, cu palmarbul

Armenie Cernovici, în masă, vreo 40

români. Am putea spune că ne-am înle-

șes cu sîrbi și bulgari ca buni vecini, dar nu cu administrația, care totdeauna

ne-au persecutat, supunându-se unui proces diabolic de de-naționalizare

forțată, unic în lume.

8) În Serbia, guvernul nostru ne soco-

tește ca inexistenți, ne zice din 1945 «VLASHI», și suni convingi că vlahii sî

o altă nație și asta oameni cuți, în toată firea. Ei nu știu că toți românii se mi-

meau în Evul Mediu vlahi, iar Tara Românească se numea VLACHIA MARE.

9) În Serbia, guvernul nostru ne soco-

tește ca inexistenți, ne zice din 1945 «VLASHI», și suni convingi că vlahii sî

o altă nație și asta oameni cuți, în toată firea. Ei nu știu că toți românii se mi-

meau în Evul Mediu vlahi, iar Tara Românească se numea VLACHIA MARE.

10) În Serbia, guvernul nostru ne soco-

tește ca inexistenți, ne zice din 1945 «VLASHI», și suni convingi că vlahii sî

o altă nație și asta oameni cuți, în toată firea. Ei nu știu că toți românii se mi-

meau în Evul Mediu vlahi, iar Tara Românească se numea VLACHIA MARE.

11) În Serbia, guvernul nostru ne soco-

tește ca inexistenți, ne zice din 1945 «VLASHI», și suni convingi că vlahii sî

o altă nație și asta oameni cuți, în toată firea. Ei nu știu că toți românii se mi-

meau în Evul Mediu vlahi, iar Tara Românească se numea VLACHIA MARE.

12) În Serbia, guvernul nostru ne soco-

tește ca inexistenți, ne zice din 1945 «VLASHI», și suni convingi că vlahii sî

o altă nație și asta oameni cuți, în toată firea. Ei nu știu că toți românii se mi-

meau în Evul Mediu vlahi, iar Tara Românească se numea VLACHIA MARE.

13) În Serbia, guvernul nostru ne soco-

tește ca inexistenți, ne zice din 1945 «VLASHI», și suni convingi că vlahii sî

o altă nație și asta oameni cuți, în toată firea. Ei nu știu că toți românii se mi-

meau în Evul Mediu vlahi, iar Tara Românească se numea VLACHIA MARE.

14) În Serbia, guvernul nostru ne soco-

tește ca inexistenți, ne zice din 1945 «VLASHI», și suni convingi că vlahii sî

o altă nație și asta oameni cuți, în toată firea. Ei nu știu că toți românii se mi-

meau în Evul Mediu vlahi, iar Tara Românească se numea VLACHIA MARE.

15) În Serbia, guvernul nostru ne soco-

tește ca inexistenți, ne zice din 1945 «VLASHI», și suni convingi că vlahii sî

o altă nație și asta oameni cuți, în toată firea. Ei nu știu că toți românii se mi-

meau în Evul Mediu vlahi, iar Tara Românească se numea VLACHIA MARE.

16) În Serbia, guvernul nostru ne soco-

tește ca inexistenți, ne zice din 1945 «VLASHI», și suni convingi că vlahii sî

meau în Evul Mediu vlahi, iar Tara Românească se numea VLACHIA MARE.

17) În Serbia, guvernul nostru ne soco-

tește ca inexistenți, ne zice din 1945 «VLASHI», și suni convingi că vlahii sî

o altă nație și asta oameni cuți, în toată firea. Ei nu știu că toți românii se mi-

meau în Evul Mediu vlahi, iar Tara Românească se numea VLACHIA MARE.

18) În Serbia, guvernul nostru ne soco-

tește ca inexistenți, ne zice din 1945 «VLASHI», și suni convingi că vlahii sî

o altă nație și asta oameni cuți, în toată firea. Ei nu știu că toți românii se mi-

meau în Evul Mediu vlahi, iar Tara Românească se numea VLACHIA MARE.

19) În Serbia, guvernul nostru ne soco-

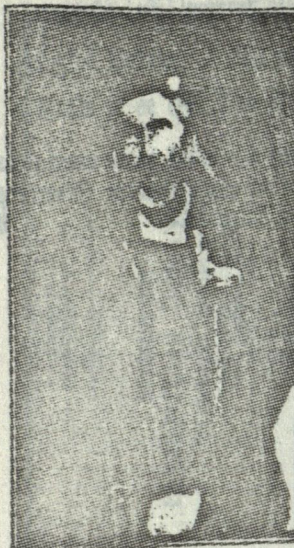
tește ca inexistenți, ne zice din 1945 «VLASHI», și suni convingi că vlahii sî

o altă nație și asta oameni cuți, în toată firea. Ei nu știu că toți românii se mi-

meau în Evul Mediu vlahi, iar Tara Românească se numea VLACHIA MARE.

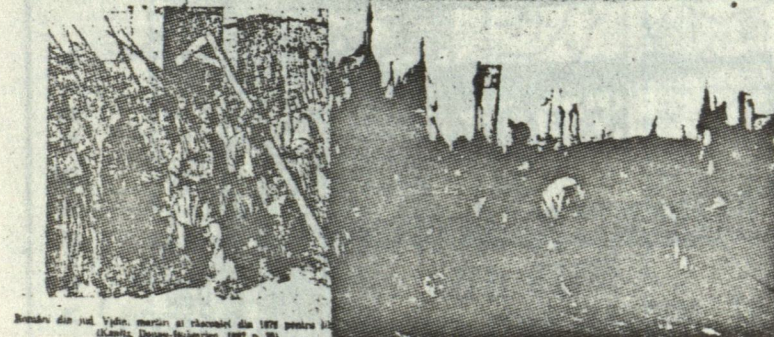
20) În Serbia, guvernul nostru ne soco-

tește ca inexistenți, ne zice din 1945 «VLASHI», și suni convingi că vlahii sî

Descaľ Ion Țolac

martirul român din Bregova Ion Țolac, căpetenia rîscoalei din mai 1876, împotriva lui Osman pașa din Vidin. Rîscoalații români sunt reprimăți cu asprime, dar el spînzurat la sloxuz kapia în Vidin-Dii. La Bregova, centru cultural al timocenilor, i s-a ridicat acest monument la 1876.

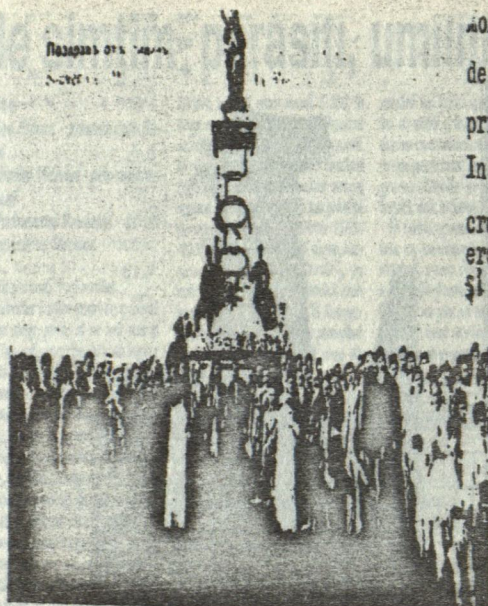

Bregova din județ Vidin, martir al rîscoalei din 1876 pentru Ion Țolac, Dușman-Bulgarii, 1876 p. 20.

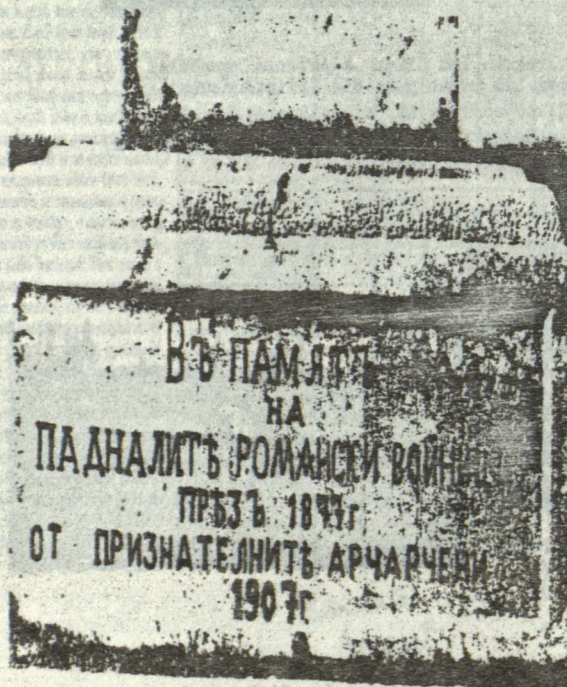
România Liberă, 12 martie 1996 p. 3.
Amela

etenile rîscoalei merg la locul pierzaniei; Ion Țolac

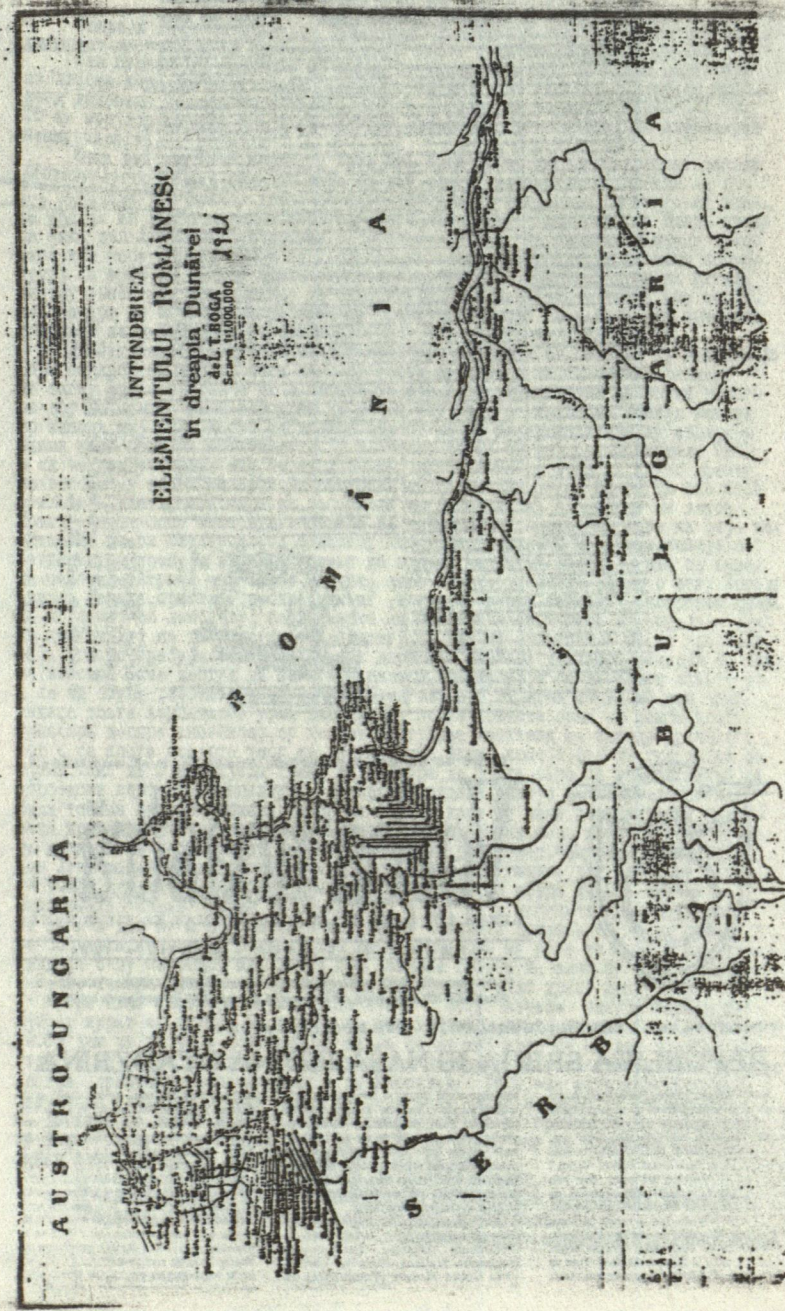
Пазарът от 1945 г.
1. 1. 1945 г.

Monumentul eroilor români
de la Swardan(Iova) distrus
prin 1923 de patrioți bulgari.
In 16 sept.1995 se va sfinți o
cruce din metal peste osemintele
eroilor căzuți pentru eliberarea
și a Bulgariei.

Atceeri (vechea Ratisria)
ridică un obelisc în
amintirea eroilor români
care i-a eliberat (1877).

JANUARY 1900

1957

RĂSPÎNDIREA ROMÂNILOR

TOTAL

cca. 32,2 milioane

Editura ASTRA ROMÂNĂ
I.S.B.N. 973 - 98323 - 1 - 8

Tiparul executat la
UNIVERSITATEA DE VEST
Bul. Vasilie Pârvan nr. 4
1900 TIMISOARA
ROMANIA

12.B.N. 973 - 8321 - 1 - 8
Editura ASTRA ROMÂNIA

I.S.B.N. 973-98-323-1-8